YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2009. március 26. [1]

Tartalomjegyzék

I – Jogi háttér . . . . . I - 8699

II – A tényállás . . . . . I - 8701

III – Az Elsőfokú Bíróság előtti kereset és a megtámadott ítélet . . . . . I - 8703

IV – A Bíróság előtti eljárás és a felek kérelmei . . . . . I - 8704

V – Jogalapok . . . . . I - 8705

A – Az Erste Bank által előterjesztett jogalapok (C-125/07. P. sz. ügy) . . . . . I - 8705

B – Az RZB által előterjesztett jogalapok (C-133/07. P. sz ügy) . . . . . I - 8690

C – A BA-CA által előterjesztett jogalapok (C-135/07. P. sz. ügy) . . . . . I - 8707

D – Az ÖVAG által előterjesztett jogalapok (C-137/07. P. sz. ügy) . . . . . I - 8709

VI – A fellebbezések egyesítése és a jelen indítvány keretében való kezelése . . . . . I - 8710

VII – Előzetes észrevételek . . . . . I - 8710

A – A Bíróság által a jelen fellebbezési eljárás keretében végzendő felülvizsgálat terjedelméről . . . . . I - 8711

B – *A versenykorlátozó magatartások és megállapodások felülvizsgálatának jogi és ténybeli háttere* . . . . . I - 8713

VIII – Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított jogalapokról . . . . . I - 8716

A – A tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel téves értékelésére alapított, első jogalapról . . . . . I - 8716

1. Az első részről, amelyet annak téves értékelésére alapítottak, hogy a nemzeti terület egészét lefedő kartell alkalmas arra, hogy érezhetően érintse a tagállamok közötti kereskedelmet . . . . . I - 8719

1 – Eredeti nyelv: francia.

a) A felek érvei . . . . . I - 8719

b) Elemzés . . . . . I - 8720

2. A második részről, amelyet az Elsőfokú Bíróságnak a kartell határokon átnyúló hatásának átfogó vizsgálata alapján végzett téves értékelésére alapítottak . . . . . I - 8724

a) A felek érvei . . . . . I - 8724

b) Elemzés . . . . . I - 8725

i) A közösségi ítélkezési gyakorlat téves alkalmazására és értelmezésére alapított, első kifogásról . . . . . I - 8725

– A VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletről . . . . . I - 8725

– A Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletről . . . . . I - 8728

ii) Az Elsőfokú Bíróságnak a releváns piac meghatározására vonatkozó téves, nem elegendő és ellentmondásos vizsgálatáról . . . . . I - 8729

– A releváns piac téves meghatározásával kapcsolatos kifogás Elsőfokú Bíróság általi értékelésének módjáról . . . . . I - 8729

– A nem elegendő és ellentmondásos indokolásra alapított kifogásról . . . . . I - 8732

– Az SPO és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre való téves hivatkozásról . . . . . I - 8734

3. A harmadik részről, amely szerint nem bizonyították azt, hogy a kartell érezhetően befolyásolta a Közösségen belüli kereskedelmet . . . . . I - 8734

a) A felek érvei . . . . . I - 8734

b) Elemzés . . . . . I - 8735

4. A negyedik részről, amely szerint nem vizsgálták a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását . . . . . I - 8736

a) A felek érvei . . . . . I - 8736

b) Elemzés . . . . . I - 8736

B – A jogsértés miatti felelősség megállapításának téves értékelésére alapított, második jogalapról . . . . . I - 8737

1. A felek érvei . . . . . I - 8737

2. Elemzés . . . . . I - 8738

IX – A 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról a tekintetben, hogy a jogsértés súlyának, valamint a bírság alapösszegének megítélése téves jogalkalmazáson és hiányos indokoláson alapul, és sérti a védelemhez való jogot I - 8742

A – A jogsértés súlyának megítélésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított, első jogalapról . . . . . I - 8742

1. Az iránymutatásnak nem megfelelő értékelésre alapított, első részről . . . I - 8744

a) A felek érvei . . . . . I - 8744

b) Elemzés . . . . . I - 8745

2. A jogsértés jellegének téves értékelésére alapított, második részről . . . . . I - 8746

a) A felek érvei . . . . . I - 8746

b) Elemzés . . . . . I - 8747

3. A harmadik részről, amelyet a „jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának” téves értékelésére alapítottak . . . . . I - 8749

a) A felek érvei . . . . . I - 8749

b) Elemzés . . . . . I - 8749

i) A közösségi bíróság megközelítése . . . . . I - 8751

ii) Álláspontom . . . . . I - 8755

4. „Az érintett piac földrajzi kiterjedésének” téves értékelésére alapított, negyedik részről . . . . . I - 8758

a) A felek érvei . . . . . I - 8758

b) Elemzés . . . . . I - 8758

5. Az ötödik részről, amelyet az eljárások szelektív jellege hatásainak az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére és az indokolási kötelezettség megsértésére alapítottak . . . . . I - 8759

a) A felek érvei . . . . . I - 8759

b) Elemzés . . . . . I - 8760

6. A hatodik részről, amelyet arra alapítottak, hogy elmaradt a jogsértés súlyának átfogó vizsgálata . . . . . I - 8761

a) A felek érvei . . . . . I - 8761

b) Elemzés . . . . . I - 8761

7. A hetedik részről, amelyet az azzal kapcsolatos téves értékelésre alapítottak, hogy a fellebbezőket különböző csoportokba sorolták . . . . . I - 8762

a) A fellebbezők által előterjesztett kifogások . . . . . I - 8763

i) Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését jogellenesen tulajdonították a központi intézményeknek . . . . . I - 8763

– A beszámítás elvéről és az e tekintetben alkalmazott vizsgálati szempontokról . . . . . I - 8763

– A 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének, valamint a szankciók arányosságára, a versenyjogi jogsértések elkövetéséért viselt felelősségre és az egyenlőségre vonatkozó elvek megsértéséről . I - 8764

ii) A védelemhez való jog megsértésére alapított második kifogásról I - 8765

iii) A központi intézmények bankcsoporton belül betöltött szerepének és feladatainak téves értékelésére alapított harmadik kifogásról . . . I - 8766

iv) Az Erste Bank és a takarékpénztári csoport piaci részesedésének téves megállapítására alapított negyedik kifogásról . . . . . I - 8766

v) A tények és bizonyítékok elferdítésére alapított ötödik kifogásról . . I - 8767

b) Elemzés . . . . . I - 8768

i) Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését jogellenesen tulajdonították a központi intézményeknek . . . . . I - 8768

B – Az enyhítő körülmények fennállásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra, indokolási kötelezettség megsértésére és bizonyítékok elferdítésére vonatkozó, második jogalapról . . . . . I - 8770

a) Az ÖVAG passzív magatartásának téves értékelésére alapított, első részről I - 8771

i) A felek érvei . . . . . I - 8771

– Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen gyakorolta igazságszolgáltatási jogkörét . . . . . I - 8771

– A téves vizsgálati mércére alapított, második kifogásról . . . . . I - 8771

– Az Elsőfokú Bíróságnak előadott bizonyítékok elferdítésére alapított, harmadik kifogásról . . . . . I - 8771

– Az ellentmondásos indokolásra alapított, negyedik kifogásról . . . . I - 8772

ii) Elemzés . . . . . I - 8772

b) A hatóságok banki kerekasztalokon való részvételének az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére alapított, második részről . . . . . I - 8773

i) A felek érvei . . . . . I - 8773

ii) Elemzés . . . . . I - 8774

c) A találkozók nyilvánosságának az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére alapított, harmadik részről . . . . . I - 8776

i) A felek érvei . . . . . I - 8776

ii) Elemzés . . . . . I - 8776

C – Az engedékenységi közlemény D. szakaszának alkalmazásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra, az egyenlő bánásmód elvének, a bizalomvédelem elvének és a védelemhez való jog elvének megsértésére, valamint a nem elegendő és ellentmondásos indokolásra alapított, harmadik jogalapról . . . . . I - 8777

1. Az első részről, amelyet arra alapítottak, hogy az Elsőfokú Bíróság nem megfelelően értékelte a Bizottság mérlegelési mozgásterét és a saját felülvizsgálati jogkörét . . . . . I - 8780

a) A felek érvei . . . . . I - 8780

b) Elemzés . . . . . I - 8780

2. Az engedékenységi közlemény alkalmazásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított, második részről . . . . . I - 8781

a) A téves vizsgálati mérce alkalmazására és az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított, első kifogásról . . . . . I - 8781

i) A felek érvei . . . . . I - 8781

ii) Elemzés . . . . . I - 8782

b) A vállalkozások együttműködése mértékének vizsgálata során elkövetett téves jogalkalmazásokra, az egyenlő bánásmód elvének, a bizalomvédelem elvének, a védelemhez való jog tiszteletben tartásának a megsértésére, valamint a hiányos és ellentmondásos indokolásra alapított, második kifogásról . . . . . I - 8783

i) Az RZB első érvéről, amelyet az információkérésre adott válaszok önkéntes jellegének téves értékelésére és a védelemhez való jog megsértésére alapítottak . . . . . I - 8784

– A felek érvei . . . . . I - 8784

– Elemzés . . . . . I - 8785

ii) A második érvről, amelyet a közös beszámoló értékelése során elkövetett téves jogalkalmazásra alapítottak . . . . . I - 8788

– A felek érvei . . . . . I - 8788

– Elemzés . . . . . I - 8789

iii) A harmadik érvről, amelyet az egyenlő bánásmód megsértésére, valamint annak téves megítélésére alapítottak, hogy az RZB elismerte a jogsértés versenykorlátozó célját . . . . . I - 8790

– A felek érvei . . . . . I - 8790

– Elemzés . . . . . I - 8790

iv) A negyedik érvről, amelyet az RZB együttműködésének értékére vonatkozó bizonyítási teher megfordítására és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapítottak . . . . . I - 8791

– A felek érvei . . . . . I - 8791

– Elemzés . . . . . I - 8775

v) Az ötödik érvről, amelyet az Elsőfokú Bíróságnak a BA-CA által közölt további dokumentumok értékére vonatkozó elemzésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra és ellentmondásos indokolásra alapítottak . . . . . I - 8792

– A felek érvei . . . . . I - 8792

– Elemzés . . . . . I - 8793

vi) A hatodik érvről, amelyet a BA-CA által a kifogásközlésre adott válaszok figyelmen kívül hagyására alapítottak . . . . . I - 8794

– A felek érvei . . . . . I - 8794

– Elemzés . . . . . I - 8794

3. A harmadik részről, amelyet a védelemhez való jog megsértésére alapítottak, amennyiben az magában foglalja a meghallgatáshoz való jogot . . . . . I - 8795

a) A felek érvei . . . . . I - 8795

b) Elemzés . . . . . I - 8795

D – A negyedik jogalapról, amelyet a védelemhez való jog megsértésére alapítottak, amennyiben az magában foglalja a meghallgatáshoz való jogot, valamint az Elsőfokú Bíróság azon kötelezettségének megsértésére, hogy indokolnia kell a bírság csökkentésére irányuló kérelmekkel kapcsolatos következtetéseit I - 8796

1. A felek érvei . . . . . I - 8796

2. Elemzés . . . . . I - 8796

X – A megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésének következményeiről . . . . . I - 8798

A – Az első jogalapról, amelyet arra alapítottak, hogy tévesen értékelték a jogsértés súlyát és a bírság alapösszegét annak figyelembevételével, hogy nem bizonyították a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását . . . . . I - 8798

1. A felek érvei . . . . . I - 8798

2. Elemzés . . . . . I - 8799

B – A második jogalapról, amelyet arra alapítottak, hogy tévesen sorolták be az Erste Bankot, az RZB-t és az ÖVAG-ot a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének megállapítása céljából . . . . . I - 8804

1. A vitatott határozatról . . . . . I - 8804

2. A felek érveinek összefoglalása . . . . . I - 8805

3. Elemzés . . . . . I - 8806

XI – Költségek . . . . . I - 8806

XII – Végkövetkeztetések . . . . . I - 8817

1. A jelen ügy tárgyát azok a fellebbezések képezik, amelyeket négy osztrák bank, nevezetesen az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG [2] (C-125/07. P. sz. ügy), a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG [3] (C-133/07. P. sz. ügy), a Bank Austria Creditanstalt AG [4] (C-135/07. P. sz. ügy) és az Österreichische Volksbanken AG [5] (C-137/07. P. sz. ügy) terjesztett elő az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítélete [6] ellen.

2. A megtámadott ítélettel az Elsőfokú Bíróság lényegében helybenhagyta a 2004/138/EK bizottsági határozatot [7], amellyel megállapították e vállalkozásoknak az EK 81. cikket sértő számos megállapodásban, valamint a banki termékek és szolgáltatások ausztriai piacán folytatott összehangolt magatartásokban való részvételét. Jóllehet az Elsőfokú Bíróság az Európai Közösségek Bizottságának a jogsértés tartamával és a bankok Bizottsággal való együttműködésével kapcsolatos megállapításainak vizsgálata alapján módosította az Österreichische Postsparkasse AG-vel (a továbbiakban: PSK) szemben kiszabott szankciót.

3. A jelen fellebbezésekkel a fellebbezők az Elsőfokú Bíróságnak az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt alkalmazási feltételekkel kapcsolatos álláspontját kifogásolják, különösen a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel tekintetében. Ezenfelül azt róják fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy megsértette a 17. tanácsi rendelet [8] 15. cikkének (2) bekezdését, azáltal hogy többek között tévesen értékelte a jogsértés súlyát a bírság kiszabása céljából. Végül a fellebbezők több kifogást terjesztenek elő az Elsőfokú Bíróságnak az enyhítő körülmények fennállásával és az eljárásban való együttműködésükkel kapcsolatos értékelése ellen.

4. A jelen indítványban azt fogom javasolni a Bíróságnak, hogy helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság a jogsértések súlyának a bírság alapösszegének megállapítása céljából történő értékelése során két alkalommal tévesen alkalmazta a jogot.

5. Az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint először akkor alkalmazta tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság a kartell végrehajtásából a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának fennállására következtethetett. Ezenfelül másodszor is tévesen alkalmazta a jogot, és ellentmondásosan indokolta a megtámadott ítéletet

2 – A továbbiakban: Erste Bank.

3 – A továbbiakban: RZB.

4 – A továbbiakban: BA-CA. A BA-CA olyan hitelintézet, amely a Bank Austria AG (BA) és a Creditanstalt AG (CA) 1998 szeptemberében végrehajtott egyesülése alapján jött létre. A cégnevet 2002. augusztus 13-án módosították.

5 – A továbbiakban: ÖVAG.

6 – A T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz. egyesített ügyek (EBHT 2006., II-5169. o., a továbbiakban: megtámadott ítélet).

7 – Az EK-Szerződés 81. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban a COMP/36.571/D-1 Osztrák bankok („Lombard Club”) ügyben 2002. június 11-én hozott határozat (HL 2004. L 56., 1. o.; a továbbiakban: vitatott határozat).

8 – Az 1999. június 10-i 1216/1999/EK tanácsi rendelettel (HL L 148., 5. o.) módosított, a Szerződés [81.] és [82.] cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. rendelet (HL 1962. L 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) (a továbbiakban: 17. rendelet). Utalni kell arra, hogy ezt a rendeletet felváltotta a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003 tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

azáltal, hogy úgy ítélte meg, a Bizottság a jogsértés súlyának és a bírság alapösszegének megállapítása során az Erste Banknak, az RZB-nek és az ÖVAG-nak tulajdoníthatta a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését, jóllehet a Bizottság ez utóbbiak jogsértő magatartását nem tudta be nekik.

6. Mivel véleményem szerint az ügyben határozni lehet, azt fogom javasolni a Bíróságnak, hogy a Bíróság alapokmánya 61. cikkének első bekezdése szerint maga döntsön érdemben az Elsőfokú Bíróság előtt érvényesített e két megsemmisítési jogalapról, mégpedig helyezze hatályon kívül a vitatott határozat 3. cikkét, és korlátlan felülvizsgálati jogköre keretében állapítsa meg az egyes érintett vállalkozásokkal szemben kiszabandó bírságot.

I – Jogi háttér

7. Az EK 81. cikk szerint tilos „minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása”.

8. E rendelkezés megsértése esetén a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerint „[…] 1000-től 1 000 000 […][euróig] terjedő, vagy annál nagyobb összegű bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy a vállalkozások társulásaira, de a bírság mértéke nem haladhatja meg a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások megelőző éves üzleti forgalmának 10%-át”.

9. A határozatai átláthatóságának és objektivitásának a vállalkozások és a közösségi bíróság számára történő növelése érdekében a Bizottság 1998-ban iránymutatást tett közzé, amelyben a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszerét rögzítik [9].

10. A bírság kiszabásával kapcsolatban az 1. pont úgy rendelkezik, hogy az alapösszeget a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésben említett feltételekkel, azaz a jogsértés súlyosságával és időtartamával összhangban határozzák meg.

11. Először is a jogsértés súlyosságának megállapításánál figyelembe kell venni a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető, valamint

9 – A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: iránymutatás).

az érintett földrajzi piac méretét (az iránymutatás 1.A. pontjának első bekezdése). A jogsértéseket ennek során három kategóriába sorolják: „enyhe jogsértések", amelyek esetében 1000-től 1 millió euróig terjedő bírság jöhet tekintetbe, „súlyos jogsértések", amelyek esetében a bírság egymillió és 20 millió euró közötti összeg lehet, és a „különösen súlyos jogsértések", amelyekre vonatkozóan 20 millió euró feletti bírságot írtak elő (az iránymutatás 1.A. pontja második bekezdésének első, második és harmadik francia bekezdése).

12. Másodszor, a jogsértés súlyát az egyes érintett vállalkozások jellemzői alapján vizsgálják. Ezeken a kategóriákon belül a bírság javasolt mértéke lehetővé teszi a vállalkozások differenciált kezelését az elkövetett jogsértés jellege szerint. A Bizottság továbbá figyelembe veszi azt, hogy az érintett vállalkozások milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy gazdasági kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben állapítja meg, amely biztosan kellően elrettentő erővel bír (az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik bekezdése). Ebben a szakaszban a Bizottság a vállalkozásokat különböző csoportokba sorolhatja be, és a bírság kiindulási összegét súlyozhatja az egyes vállalkozások tekintetében.

13. Harmadszor, a Bizottság figyelembe veszi a jogsértés időtartamát.

14. Az iránymutatás 2. és 3. pontja szerint a Bizottság figyelembe vehet továbbá bizonyos súlyosító vagy enyhítő körülményeket az alapösszeg növelése vagy csökkentése érdekében.

15. Ezenkívül a Bizottság ezen iránymutatás 4. pontja szerint alkalmazhatja a kartellügyek esetében bírság kiszabásának mellőzéséről vagy a bírság összegének csökkentéséről szóló, 1996. július 18-i közleményét [10]. Ez azokat a feltételeket tartalmazza, amelyek fennállása esetén mellőzhetik a bírság kiszabását, vagy csökkenthetik annak összegét olyan vállalkozások esetében, amelyek együttműködnek a Bizottsággal valamely kartellügy kivizsgálása során.

16. Az engedékenységi közlemény D. szakasza a következő:

„A bírság jelentős mértékű csökkentése

1. Amikor a vállalkozás együttműködik anélkül, hogy a B. és C. szakaszban ismertetett feltételeket teljesítené, azon bírság 10–15%

10 – HL C 207., 4. o., a továbbiakban: engedékenységi közlemény.

közötti mérséklésének kedvezményében részesül, amelyet az együttműködés hiánya miatt szabtak volna ki rá.

II – A tényállás

18. A megtámadott ítélet alapján megállapítható tényállás a következőképpen foglalható össze.

2. Ilyen lehet többek között az az eset, amikor:

– a kifogásközlés elküldése előtt a vállalkozás olyan információkat, okiratokat vagy egyéb bizonyítékokat szolgáltat, amelyek hozzájárulnak az elkövetett jogsértés létezésének megerősítéséhez,

– a kifogásközlés kézhezvételét követően a vállalkozás tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy nem vitatja azoknak a tényeknek a valósságát, amelyekre a Bizottság vádjait alapíthatja.”

17. Az iránymutatás „Általános megjegyzések” címet viselő 5. pontja a) alpontjának első bekezdése szerint a bírság összege a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megfelelően semmi esetre sem haladhatja meg a vállalkozások világméretű forgalmának 10%-át.

19. 1997. június 30-án a Freiheitliche Partei Österreichs politikai párt (a továbbiakban: FPÖ) panaszt tett nyolc osztrák hitelintézet ellen versenykorlátozó megállapodásokban és/vagy összehangolt magatartásban való részvétel gyanúja miatt. 1998 júniusában a Bizottság bejelentés nélküli ellenőrzéseket végzett e vállalkozások üzlethelyiségeiben, és 1998 szeptemberében információkérést intézett ezekhez. A legnagyobb érintett bankok felajánlották a Bizottságnak az „együttműködésüket” az ügy vizsgálatához.

20. 1999. szeptember 13-án a Bizottság megküldte nyolc banknak az 1999. szeptember 11-én elfogadott kifogásközlést. Ez utóbbiak betekintettek az iratokba, és írásbeli észrevételeket nyújtottak be. Ezenfelül meghallgatásra került sor. Ezt követően a Bizottság 2000. november 22-én kiegészítő kifogásközlést küldött, amellyel kapcsolatban az érintett vállalkozások írásbeli és szóbeli észrevételeket tehettek. A Bizottság lényegében azt rótta fel e vállalkozásoknak, hogy létrehozták az általa „Lombard-hálózatnak” nevezett hálózatot, azaz rendszeres találkozók

sorozatát, amelyek keretében rendszeres időközönként összehangolták a magatartásukat az ausztriai banki termékek és szolgáltatások piaci versenyét érintő főbb jellemzők tekintetében.

21. A Bizottság 2002. június 11-én meghozta a vitatott határozatot.

22. A Bizottság a megállapított tényállást összetett, hosszú ideig tartó jogsértésnek minősítette. A vitatott határozat címzettjeiként szereplő bankokat a legjelentősebb kerekasztalokon való részvételük gyakorisága alapján választották ki, valamint azért, mert nagyságuk alapján jelentős szerepet töltöttek be az osztrák bankpiacon.

23. A vitatott határozat kifejti, hogy Ausztriában a bankok közötti megállapodások – különösen a kamatlábakra és a jutalékokra vonatkozóak – nagy hagyományra tekintenek vissza, amelynek részben nemzeti jogszabályi alapja volt. Ezt azonban legkésőbb 1994. január 1-jén hatályon kívül helyezték, amikor az Osztrák Köztársaság csatlakozott az Európai Gazdasági Térséghez (EGT), és a Bundesgesetz über das Bankwesen [11] hatályba lépett. A Bizottság kifejtette, hogy mindazonáltal a hitelintézetek a banki kerekasztalok intézményesített és szorosan összekapcsolódó hálózata keretében továbbra is kötöttek megállapodásokat.

11 – BGBl. 1993., 3903. o.

24. A vitatott határozatban kifejtik, hogy a különböző formákat öltő és lényegüket tekintve átfogó találkozók összessége miképpen tette lehetővé a részt vevő intézetek számára piaci magatartásuk rendszeres összehangolását, különös tekintettel a kamatlábakra és a banki jutalékokra.

25. A legfelső szint a legnagyobb osztrák bankok igazgatóságának képviselőiből álló „Lombard Club” volt. A közvetlenül ez alatti szinten az adott termékekhez kapcsolódó szakmai kerekasztalok (hitelek, betétek) találhatók, vagy pedig specializált kerekasztalok, amelyek többek között a vállalkozásokkal (pl. a „nagyvállalati ügyfélkezelés kerekasztala”), magánszemélyekkel kötött ügyletekkel (pl. a „»szabadfoglalkozású ügyfelekre vonatkozó« kerekasztal”) vagy versennyel kapcsolatos kérdésekkel (pl. az „Exportklub”) foglalkoztak. Regionális kerekasztalok is összeültek valamennyi osztrák tartományban. A Bizottság kiemeli a rendszerint csúcsintézményeknek nevezett központi intézmények különleges szerepét a decentralizált ágazatuk koordinálása és képviselete tekintetében, azaz a takarékpénztári ágazat vonatkozásában az Erste Bank, az RZB-ágazat vonatkozásában az RZB, a takarékszövetkezeti ágazat vonatkozásában pedig az ÖVAG szerepét [12].

12 – Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 6. pontjában kifejtette, Ausztriában különbséget kell tenni az egyszintű struktúrával rendelkező bankok és a többszintű struktúrával rendelkező, „decentralizáltnak” is mondott bankcsoportok között.

26. A vitatott határozat 1. cikkében a Bizottság megállapította, hogy a határozat címzettjeként szereplő nyolc bank megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy az árakra, a banki jutalékokra, valamint a verseny egyéb feltételeire vonatkozó megállapodásokban és összehangolt magatartásban vett részt, amelyek célja 1995. január 1-je és 1998. június 24. között a verseny korlátozása volt a banki termékek és szolgáltatások ausztriai piacán.

27. E határozat 2. cikke az említett vállalkozásokat a jogsértés késlekedés nélküli abbahagyására kötelezte.

28. A vitatott határozat 3. cikkében a Bizottság bírságot szabott ki e vállalkozások mindegyikével szemben, többek között az Erste Bankkal szemben 37,69 millió euró, az RZB-vel szemben 30,38 millió euró, a Bank Austria AG-vel szemben 30,38 millió euró, az ÖVAG-gal szemben pedig 7,59 millió euró összegben.

29. E bírságokat az iránymutatás, valamint az engedékenységi közlemény alapján számították ki.

30. A jogsértés súlya tekintetében a Bizottság a bankok találkozóit az EK 81. cikk különösen súlyos megsértésének minősítette anélkül, hogy az érintett földrajzi piac viszonylag korlátozott mérete módosítaná ezen értékelést. Majd a piaci részesedésük alapján öt csoportba osztotta a megállapodások résztvevőit. Eközben a csúcsintézményeknek tulajdonítja a decentralizált ágazatuk bankjainak a piaci részesedéseit.

31. A Bizottság a jogsértés időtartama tekintetében az 1995. január 1-jétől 1998. június végéig tartó időszakot vette figyelembe. Ezen időszakra tekintettel 35%-kal emelte a bírság kiindulási összegét.

32. A Bizottság egyik bank esetében sem vett figyelembe enyhítő körülményeket. Ellenben az engedékenységi közlemény értelmében a vitatott határozat címzettjei tekintetében 10%-os bírságcsökkentést alkalmazott a „tények nem vitatása” címén.

III – Az Elsőfokú Bíróság előtti kereset és a megtámadott ítélet

33. Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2002. augusztus 30-án benyújtott keresetlevelével az RZB, majd az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2002. szeptember 2-án benyújtott keresetlevelével az Erste Bank, a BA-CA és az ÖVAG, valamint a vitatott határozat címzettjeként

szereplő további bankok keresetet indítottak e határozat megsemmisítése iránt.

34. A megtámadott ítélettel az Elsőfokú Bíróság elutasította a fellebbezők keresetét, és kötelezte azokat a költségek viselésére.

IV – A Bíróság előtti eljárás és a felek kérelmei

35. A Bíróság Hivatalához 2007. március 2-án benyújtott fellebbezésével az Erste Bank, a Bíróság Hivatalához 2007. március 6-án benyújtott fellebbezésével pedig az RZB, a BA-CA és az ÖVAG a Bíróság alapokmányának 56. cikke alapján fellebbezést terjesztett elő a megtámadott ítélet ellen.

36. Az Erste Bank, az RZB, a BA-CA és az ÖVAG azt kéri, hogy a Bíróság

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet abban a részében, amelyben elutasítja a fellebbezők megsemmisítés iránti kérelmét, és semmisítse meg a vitatott határozatot;

– másodlagosan, csökkentse a velük szemben e határozat 3. cikkében kiszabott bírság összegét;

– minden esetben, a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére, és

– harmadlagosan, az Erste Bank és az ÖVAG további kérelmére helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és utalja vissza az ügyet az Elsőfokú Bíróság elé.

37. A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság valamennyi ügyben

– utasítsa el teljes egészében a fellebbezést;

– hagyja helyben a megtámadott ítéletet, és

– a fellebbezőket kötelezze a Bíróság előtti eljárás költségeinek viselésére.

V – Jogalapok

A – *Az Erste Bank által előterjesztett jogalapok (C-125/07. P. sz. ügy)*

38. Az Erste Bank három jogalapot jelöl meg, amelyekkel a vitatott határozat egészének megsemmisítését vagy a vele szemben kiszabott bírság csökkentését szeretné elérni.

39. Az első jogalappal az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértését kifogásolja. E jogalap két részre tagolódik:

– Az első rész a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel téves értékelésével kapcsolatos.

– A második rész a jogsértés betudhatóságával kapcsolatos téves jogalkalmazásra vonatkozik.

40. A második jogalap keretében az Erste Bank arra hivatkozik, hogy a jogsértés súlyának téves értékelése és a bírság kiindulási összegének téves megállapítása alapján megsértették a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését. E jogalap alátámasztása érdekében a Bizottság által a bírság kiszabása céljából elvégzett csoportba sorolást kifogásolja. E jogalap e tekintetben két részből áll:

– Az első rész az azzal kapcsolatos téves jogalkalmazást érinti, hogy az Erste Banknak tulajdonították a decentralizált takarékpénztári ágazat piaci részesedését.

– A második rész az Erste Bank és a decentralizált takarékpénztári ágazat piaci részesedésének téves megállapítására vonatkozik.

41. A harmadik jogalappal az Erste Bank végül a védelemhez való jog azáltal történt megsértésére hivatkozik, hogy a kifogásközlésben nem említették a Bizottság azon szándékát, hogy az Erste Banknak tulajdonítsa a decentralizált takarékpénztári ágazat piaci részesedését.

B – *Az RZB által előterjesztett jogalapok (C-133/07. P. sz ügy)*

42. Az RZB szintén három jogalapot terjeszt elő, amelyek lényegében arra irányulnak, hogy elérjék a vitatott határozat egészének megsemmisítését vagy az RZB-vel szemben kiszabott bírság csökkentését.

43. Az első jogalappal az RZB az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértését kifogásolja a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel téves értékelése alapján.

44. A második jogalapot arra alapítja, hogy fennáll a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megsértése annyiban, hogy nem helytállóan és téves jogalkalmazással értékelték a jogsértés súlyát. E jogalap hat részre tagolódik:

– Az első három rész keretében az RZB előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen ítélte meg a jogsértés jellegét, annak piacra gyakorolt konkrét hatását és földrajzi kiterjedését.

– A negyedik részt arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, azáltal hogy figyelmen kívül hagyta az eljárások szelektív jellegét.

– Az ötödik rész keretében az RZB azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem értékelte átfogóan a jogsértés súlyát.

– A hatodik részt azon csoportba sorolással kapcsolatos kritikára alapítja, amelyet a Bizottság a bírság kiszabása céljából végzett el. Azt kifogásolja, hogy neki tulajdonították a decentralizált ágazata piaci részesedését, és e tekintetben öt kifogást terjeszt elő. Először, az ilyen beszámításnak nincs jogalapja. Ez sérti másodszor a jogsértés súlyával arányos szankció elvét, harmadszor a jogsértések miatti felelősség személyes jellegének elvét, negyedszer pedig az egyenlő bánásmód elvét. Végül a megtámadott ítélet indokolása e pontban ellentmondásos.

45. Az RZB a harmadik jogalapot az engedékenységi közlemény D. szakaszának alkalma-

zásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapítja. E jogalap két részre tagolódik:

– Az első rész téves vizsgálati mérce alkalmazására vonatkozik. Az RZB-nek e tekintetben két kifogása van: először a visszaható hatály tilalmának megsértése, másodszor pedig a bizalomvédelem elvének megsértése.

– A második rész az RZB-nek az eljárásban való együttműködése mértékének téves értékelésére vonatkozik, és négy kifogásra tagolódik:

  – Az első három kifogás először az információkérésre adott válaszok önkéntes jellegének téves értékelésére, másodszor a közös beszámoló értékelésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra, harmadszor pedig a jogsértés versenykorlátozó célja RZB általi elismerésének téves értékelésére vonatkozik;

  – a negyedik kifogással azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy az együttműködésének értéke tekintetében megfordította a bizonyítási terhet, és ezáltal megsértette a bizalomvédelem elvét.

C – *A BA-CA által előterjesztett jogalapok (C-135/07. P. sz. ügy)*

46. A BA-CA négy jogalapot terjeszt elő, amelyek mind arra irányulnak, hogy elérjék a vitatott határozat 3. cikkében a BA-CA-val szemben kiszabott bírság csökkentését.

47. Az első jogalap keretében a BA-CA a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megsértésére hivatkozik annyiban, hogy tévesen értékelték a jogsértés súlyát és különösen annak piacra gyakorolt konkrét hatását. E jogalap két részből áll:

– Az első rész a banki kerekasztalok gazdasági hatásainak téves megállapítására vonatkozik.

– A második rész a bizonyításfelvétel alapelveinek megsértésére vonatkozik.

történt megsértését. E jogalap három részből áll:

48. A BA-CA a második jogalapot az enyhítő körülmények téves értékelésére alapítja. Ez két részre tagolódik:

– Az első résszel a BA-CA az Elsőfokú Bíróságnak a Bizottság mérlegelési jogkörével és a saját felülvizsgálati jogkörével kapcsolatos álláspontját kifogásolja.

– Az első részben a BA-CA azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem vette figyelembe bizonyos hatóságoknak a találkozókon való részvételét.

– A második rész téves vizsgálati mérce alkalmazására, valamint az egyenlő bánásmód és a bizalomvédelem elvének megsértésére vonatkozik.

– A második részt a fellebbező az Elsőfokú Bíróság különböző olyan téves jogalkalmazásaira alapítja, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy az nem vette figyelembe a kerekasztalok nyilvánosságát.

– A harmadik rész a BA-CA együttműködése mértékének téves értékelésére vonatkozik. E rész négy kifogásra tagolódik:

49. A harmadik jogalap keretében a BA-CA különböző téves jogalkalmazásokat kifogásol, valamint alapvető elveknek az engedékenységi közlemény D. szakaszának alkalmazása során

– Az első két kifogás először a közös beszámoló értékének, másodszor pedig a kiegészítő dokumentumok fellebbező általi benyújtása értékének téves megítélésére vonatkozik;

– a harmadik kifogással a BA-CA azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem vette figyelembe a kifogásközlésre adott válaszát,

– a negyedik kifogást pedig a meghallgatáshoz való jog megsértésére alapítják.

50. A BA-CA a negyedik jogalapot arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság a bírság csökkentése iránti kérelemmel kapcsolatos következtetése keretében megsértette a védelemhez való jogát annyiban, amennyiben az magában foglalja a meghallgatáshoz való jogot.

D – *Az ÖVAG által előterjesztett jogalapok (C-137/07. P. sz. ügy)*

51. Ahogy az Erste Bank és az RZB, az ÖVAG is három jogalapot terjeszt elő, amelyekkel lényegében a vitatott határozat egészének megsemmisítését vagy a Bizottság által vele szemben kiszabott bírság csökkentését szeretné elérni.

52. Az első jogalap keretében az ÖVAG az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértését kifogásolja a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel téves értékelése alapján. E jogalap három részre tagolódik:

– Az első rész az azzal kapcsolatos téves jogalkalmazásra és hiányos indokolásra vonatkozik, hogy egy tisztán nemzeti kartell érintheti a Közösségen belüli kereskedelmet.

– A második rész az Elsőfokú Bíróság azzal kapcsolatos téves jogalkalmazására vonatkozik, hogy az a kartell határokon átnyúló hatását átfogóan vizsgálta. E tekintetben a fellebbező két kifogást terjeszt elő, nevezetesen először a közösségi ítélkezési gyakorlat téves értékelésével, másodszor pedig a releváns piac meghatározásának téves, nem elegendő és ellentmondásos értékelésével kapcsolatos kifogást.

– A harmadik résszel azt kifogásolják, hogy a megtámadott ítéletben nem fejtették ki a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását.

53. A második jogalap keretében a fellebbező a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megsértésére hivatkozik annyiban, amely-

nyiben téves a jogsértés súlyának értékelése és különösen a Bizottság által a bírság kiszabása céljából elvégzett csoportba sorolás.

54. A harmadik jogalap keretében az ÖVAG az enyhítő körülmények értékelésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra, hiányos indokolásra és tények elferdítésére hivatkozik.

57. Ezután azokat a jogalapokat fogom vizsgálni, amelyek arra irányulnak, hogy elérjék a Bizottság által a vitatott határozat 3. cikkében kiszabott bírság csökkentését. Ezzel kapcsolatban azokat a jogalapokat fogom vizsgálni, amelyek a jogsértés súlyának és a fellebbezők csoportba sorolásának téves értékelésére vonatkoznak. Ezután azokat a jogalapokat fogom vizsgálni, amelyek az enyhítő körülmények és a vállalkozásoknak az eljárásban való együttműködése értékelésére vonatkoznak. Végül a BA-CA által előterjesztett utolsó jogalappal fogok foglalkozni, amely a védelemhez való jog és az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozik.

VI – A fellebbezések egyesítése és a jelen indítvány keretében való kezelése

55. Mivel a jelen ügyek között összefüggés áll fenn, azokat az eljárási szabályzat 43. cikke alapján egyesítették az eljárást lezáró határozat meghozatala céljából. Amennyiben a fellebbezők által előterjesztett egyes jogalapok azonosak, azokat az érthetőség okán együtt fogom tárgyalni.

58. Mielőtt belekezdenék a fejtegetéseimbe, néhány előzetes észrevételt szeretnék tenni azon jogi háttér tisztázása érdekében, amelynek keretében a Bíróság vizsgálni fogja a jelen fellebbezéseket.

VII – Előzetes észrevételek

56. Fejtegetéseimben először azokat a jogalapokat fogom vizsgálni, amelyekkel a vitatott határozat egészének jogszerűségét vonják kétségbe. Ezzel kapcsolatban azokat a jogalapokat fogom vizsgálni, amelyek arra irányulnak, hogy vitassák az EK 81. cikk (1) bekezdésének a vitatott határozat 1. cikkében említett megsértését.

59. Ezen észrevételek egyrészt a Bíróság által a fellebbezési eljárásban végzett bírósági felülvizsgálatra, másrészt pedig a versenykorlátozó magatartások felderítésének és büntetésének jogi és ténybeli hátterére vonatkoznak.

A – *A Bíróság által a jelen fellebbezési eljárás keretében végzendő felülvizsgálat terjedelméről*

60. A Bíróság feladata a fellebbezési eljárás keretében annak vizsgálatára korlátozódik, hogy az Elsőfokú Bíróság a felülvizsgálati jogkörének gyakorlása során tévesen alkalmazta-e a jogot.

61. Az EK 225. cikk (1) bekezdése és a Bíróság alapokmánya 58. cikkének első bekezdése szerint a fellebbezés kizárólag jogsértésre vonatkozhat, és az Elsőfokú Bíróság hatáskörének hiányára, eljárási szabálytalanságra vagy a közösségi jognak az Elsőfokú Bíróság általi megsértésére kell hivatkozni. Ezenkívül az eljárási szabályzat 112. cikke (1) §-a első bekezdésének c) pontja szerint a fellebbezésnek tartalmaznia kell a felhozott jogalapokat és jogi érveket.

62. E rendelkezések alapján fogalmazta meg a Bíróság az Elsőfokú Bíróság ítéletei elleni fellebbezésre vonatkozó elfogadhatósági feltételeket.

63. Először a fellebbezésben – a Bíróság szerint – pontosan meg kell jelölni a hatályon kívül helyeztetni kívánt ítélet kifogásolt elemeit és a kérelem alapjául szolgáló egyedi jogi érveket [13].

64. Másodszor a Bíróság szerint a fellebbező nem hozhat fel először a Bíróság előtt olyan jogalapot, amelyeket az Elsőfokú Bíróságnál nem terjesztett elő. Ezáltal ugyanis valamely fél az Elsőfokú Bíróság által eldöntött jogvitán túlterjedő jogvitával fordulhatna a Bírósághoz, amelynek hatásköre korlátozott a fellebbezési eljárásban [14].

65. Harmadszor a Bíróság megállapította, hogy elfogadhatatlan az a fellebbezés, amely azoknak a jogalapoknak és érveknek az ismétlésére vagy szó szerinti átvételére szorítkozik, amelyeket már az Elsőfokú Bíróság elé terjesztettek, és az Elsőfokú Bíróság ítéletében a téves jogalkalmazást nem fejti ki és nem is azonosítja. Ebben az esetben ugyanis a fellebbezés valójában csak arra irányul, hogy lehetővé tegye a fellebbező számára, hogy elérje az Elsőfokú Bíróságnál előterjesztett kereset újbóli vizsgálatát, ami nem tartozik a Bíróság hatáskörébe [15]. Ellenben, amennyiben a fellebbező azt vitatja, hogy az Elsőfokú Bíróság miként értelmezi vagy alkalmazza a közösségi jogot, akkor az első fokon vizsgált jogi szempontokat a fellebbezési eljárás során újból meg lehet tárgyalni. Ha

13 – A C-7/95. P. sz., Deere kontra Bizottság ügyben 1998. május 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3111. o.) 19. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

14 – A C-167/04. P. sz., JCB Service kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-8935. o.) 114. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

15 – Lásd többek között a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-123. o.) 51. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

ugyanis a fellebbező ily módon nem tudná fellebbezését az Elsőfokú Bíróság előtt már felhasznált jogalapokra és érvekre alapítani, akkor a fellebbezési eljárás részben értelmét vesztené [16].

66. Az említett rendelkezésekből kitűnik továbbá, hogy a fellebbezést csak olyan jogalapokra lehet alapítani, amelyek jogsértésre irányulnak. A tények értékelésére vonatkozó jogalapokat az ítélkezési gyakorlatban kifejezetten megjelölt két eset kivételével elfogadhatatlannak tekintik.

67. Alapvetően kizárólag az Elsőfokú Bíróság rendelkezik hatáskörrel a tényállás megállapítására és a tények értékelésére. Kizárólag az Elsőfokú Bíróság mérlegelheti azt is, hogy a hozzá benyújtott bizonyítékoknak milyen bizonyító erőt tulajdonít, amennyiben szabályszerűen történt azon bizonyítékok megszerzése, amelyekre a megállapításait alapozza, valamint az általános jogelveket, és a bizonyítási teherre és a bizonyításfelvételre vonatkozó eljárási szabályokat tiszteletben tartották [17].

68. Ebben az esetben az EK 225. cikk értelmében a Bíróság rendelkezik hatáskörrel a tények jogi minősítésének és az abból az Elsőfokú Bíróság által levont jogkövetkezmények felülvizsgálatára [18].

69. A Bíróság általi felülvizsgálatnak tehát – különösen az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikkének végrehajtása keretében – kettős tárgya van. A Bíróságnak egyrészt azt kell vizsgálnia, hogy az Elsőfokú Bíróság hogyan vette jogilag megalapozottan figyelembe a vállalkozás magatartása súlyosságának az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke keretében történő értékelésének összes alapvető elemét. Másrészt azt kell vizsgálnia, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette-e a bírság megsemmisítése vagy csökkentése érdekében a felperes által előadott összes érvet [19]. Ellenben a Bíróságnak nem feladata, hogy méltányossági okokból a sajátjával helyettesítse az Elsőfokú Bíróság értékelését, amikor ez utóbbi – korlátlan felülvizsgálati jogkörében – a vállalkozásokra kiszabott bírságok összegéről dönt [20].

70. Ahogy említettem, két olyan eset van, amelyben a tények megállapítása és értékelése kifogásolható a Bíróság előtt [21].

16 – A C-229/05. P. sz., PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2007. január 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-439. o.) 32. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

17 – A JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 107. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, valamint a C-328/05. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2007. május 10-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-3921. o.) 41. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

18 – Lásd többek között a JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 106. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint az SGL Carbon kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

19 – Lásd a C-185/95. P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-8417. o.) 128. pontját; a C-359/01. P. sz., British Sugar kontra Bizottság ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-4933. o.) 47. pontját; a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5425. o.) 244. pontját és a C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-1331. o.) 69. pontját.

20 – Lásd többek között a Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 129. pontját, a British Sugar kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 48. pontját és a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 245. pontját.

21 – Lásd a PKK és KNK kontra Tanács ügyben hozott ítélet 35. pontját.

71. Az első eset akkor áll fenn, ha a fellebbező arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság olyan megállapításokat tett, amelyek tárgyi pontatlansága az iratokból kitűnik.

72. A második eset akkor áll fenn, ha a fellebbező arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság a hozzá benyújtott bizonyítékokat elferdítette. Ebben az esetben a Bíróság, amelynek alapvetően nem feladata az Elsőfokú Bíróság által a tények igazolására figyelembe vett bizonyítékok vizsgálata, bírósági felülvizsgálatot végezhet. A fellebbezőnek ekkor pontosan meg kell jelölnie, hogy milyen bizonyítékokat ferdített el az Elsőfokú Bíróság, és álláspontja szerint mely mérlegelési hiba késztette az Elsőfokú Bíróságot ezen elferdítésre. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ezen elferdítésnek nyilvánvalóan ki kell tűnnie az iratokból, anélkül hogy újra el kellene végezni a tények és bizonyítékok értékelését, valamint új bizonyítékokat kellene beszerezni [22].

73. E megfontolások alapján fogom vizsgálni a fellebbezők által a jelen fellebbezési eljárásban előterjesztett jogalapok és érvek elfogadhatóságát.

22 – Lásd többek között a JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 108. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a PKK és KNK kontra Tanács ügyben hozott ítélet 37. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

B – *A versenykorlátozó magatartások és megállapodások felülvizsgálatának jogi és ténybeli háttere* [23]

74. Valamely vállalkozásnak versenykorlátozó magatartásokban és megállapodásokban való részvétele olyan gazdasági jogsértésnek minősül, amely arra irányul, hogy a vállalkozás nyereségét – rendszerint – az ajánlatok önkéntes korlátozása, a piac mesterséges felosztása és mesterséges áremelés révén maximalizálják. Az ilyen megállapodások és magatartások hatása az, hogy korlátozzák a szabad versenyt és megakadályozzák a közös piac megvalósítását, különösen a Közösségen belüli kereskedelem akadályozása révén. Mivel az efféle horizontális kartell a kamatlábakat érinti, azaz végső soron a végfogyasztó által fizetett árakat, ez az egyik legsúlyosabb versenykorlátozó magatartásnak minősül [24]. A jelen ügyben érintetthez hasonló, hitel- és betétkamatlábra vonatkozó megállapodások a hitelintézetek részére annak érdekében rendelkezésre álló eszközök egyike, hogy ezáltal versenyt folytassanak egymással olyan módon, hogy bizonyos takarékszámlák díjaként magasabb kamatlábat vagy a nyújtott hitel ellenszolgáltatásaként alacsonyabb kamatlábat kínálnak. Ha azonban e hitelintézetek között kartellek állnak fenn a kamat-

23 – Ezzel kapcsolatban utalok az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 53. és azt követő pontjaiban foglalt fejtegetésekre.

24 – Lásd ezzel kapcsolatban a Conseil de la concurrence (versenytanács) 2000-D-28. sz., az ingatlanhitel-ágazatban fennálló versenyhelyzetről 2000. szeptember 19-én hozott határozatát (13. sz. BOCCRF, 2000. december 5.) és a Cour d'appel de Paris-nak a SA Caisse nationale du crédit agricole, az SA Société générale, az SA BNP Parisbas, az SA Crédit lyonnais, a Confédération nationale du crédit mutuel, a Fédération du crédit mutuel océan, a Caisse régionale du Crédit agricole de la Loire-Atlantique, az SA Caisse nationale des caisses d'épargne et de prévoyance (CNCEP) és a Caisse d'épargne des Alpes által a Conseil de la concurrence 2000-D-28. sz., az ingatlanhitel-ágazatban fennálló versenyhelyzetről 2001. szeptember 19-én hozott határozata ellen benyújtott panaszáról 2001. november 27-én hozott ítéletét (2. sz. BOCCRF, 2002. január 31.).

lábak meghatározására, a versenyt kizárják, ami közvetlenül hatással van a fogyasztókra, mivel megfosztják őket a cselekvési mozgásterüktől, és már nem részesülhetnek ezekben az előnyökben.

75. A Bizottságnak a részére a 17. rendeletben biztosított hatáskörrel abba a helyzetbe kell kerülnie, hogy teljesítse az EK 81. cikk által számára előírt azon feladatot, hogy biztosítsa a versenyszabályok betartását a közös piacon. Ahogy az előző pontból következik, általános érdek, hogy megakadályozzák, felderítsék és büntessék a versenykorlátozó magatartásokat és megállapodásokat.

76. Mivel a vállalkozásokkal szemben kiszabható bírságok közismertek, azok a tevékenységek, amelyekre e versenykorlátozó megállapodások irányulnak, általában titkosan folynak le, és a találkozókat titkosan tartják, többnyire valamely harmadik országban, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik.

77. Még ha a Bizottság talál is olyan iratokat – mint például egy találkozó jegyzőkönyveit –, amelyek a gazdasági szereplők közötti meg nem engedhető kapcsolatfelvételt explicit módon igazolják, rendszerint csak hiányos és elszigetelt bizonyítékokról van szó, ezért gyakran egyes részleteket következtetések révén kell rekonstruálni.

78. Az esetek nagy részében a versenykorlátozó magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és ténykörülményekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak.

79. Ráadásul a Bizottság – ahogy a jelen ügyekben – olyan nehézségekkel szembesülhet, amelyek egyes gazdasági szereplők összetett szerkezetével, szerkezetátalakításokkal és a vállalkozások jogi személyiségének változásával függenek össze.

80. Ebben az összefüggésben utalni kell arra, hogy az EK 81. cikk a vállalkozások tevékenységére vonatkozik. E rendelkezés alkalmazása keretében valamely vállalkozás jogi formájának és nevének változása nem jár szükségszerűen azzal a következménnyel, hogy új, az elődje versenykorlátozó magatartásai miatti felelősség alól mentesített vállalkozás keletkezik, amennyiben a két vállalkozás gazdaságilag tekintve azonos [25].

81. A kifogásközlésnek azonban egyértelműen meg kell jelölnie azt a jogi személyt,

25 – Lásd ebben az értelemben a 29/83. és 30/83. sz., Compagnie royale asturienne des mines és Rheinzink kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. március 28-án hozott ítélet (EBHT 1984., 1679. o.) 9. pontját.

amelyre később bírság szabható ki, és azt ez utóbbinak kell címezni [26].

82. Annak érdekében, hogy a Bizottság részére a 17. rendelet 11. cikkének (1) és (5) bekezdése által biztosított vizsgálati jogkör hatékony érvényesülése biztosított legyen, a Bizottság – adott esetben határozattal – arra kötelezhet egy vállalkozást, hogy minden szükséges információt megadjon számára az általa esetlegesen ismert tényekről, és szükség esetén átadja a birtokában lévő releváns iratokat, még ha ezek arra használhatók is, hogy az érintett vagy valamely más vállalkozás versenykorlátozó magatartását bizonyítsák.

83. A 17. rendelet a vizsgálati intézkedéssel érintett vállalkozást aktív együttműködésre kötelezi; ez azt jelenti, hogy a vizsgálat tárgyát érintő valamennyi információt rendelkezésre kell tartania a Bizottság számára [27].

84. Feladatai teljesítése során a Bizottságnak azonban biztosítania kell azt, hogy a védelemhez való jog az előzetes vizsgálati eljárásokban ne sérüljön, mivel ezek az eljárások meghatározóak lehetnek a vállalkozások olyan magatartása jogellenessége bizonyítékainak megállapítása tekintetében, amely alapján azok felelőssége megállapítható [28].

85. A védelemhez való jog mint alapvető jog azon általános jogelvek szerves részét képezi, amelynek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja, e tekintetben a Bíróság a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból, valamint az olyan nemzetközi szerződések nyújtotta iránymutatásokból merít, mint az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, vagy amelyekhez csatlakoztak [29].

86. A Bizottság ezért az információkérés során nem kötelezheti a vállalkozást arra, hogy olyan válaszokat adjon, amelyek révén be kellene ismernie valamely olyan jogsértés fennállását, amelyet a Bizottságnak kell bizonyítania [30].

87. A védelemhez való jog tiszteletben tartása megköveteli továbbá azt, hogy az érintett vállalkozásnak a közigazgatási eljárásban

26 – A C-176/99. P. sz., ARBED kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10687. o.) 21. pontja.

27 – Lásd a 374/87. sz., Orkem kontra Bizottság ügyben 1989. október 18-án hozott ítélet (EBHT 1989., 3283. o.) 27. pontját.

28 – A 46/87. és 227/88. sz., Hoechst kontra Bizottság egyesített ügyekben 1989. szeptember 21-én hozott ítélet (EBHT 1989., 2859. o.) 15. pontja.

29 – Lásd ebben az értelemben a C-7/98. sz. Krombach-ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-1935. o.) 25. és 26. pontját, valamint a C-274/99. P. sz., Connolly kontra Bizottság ügyben 2001. március 6-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1611. o.) 37. és 38. pontját.

30 – Lásd az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 35. pontját.

alkalmat biztosítsanak arra, hogy érdemi észrevételeket terjesszen elő a Bizottság által felhozott tények és körülmények fennállásával és jelentős voltával, valamint azon iratokkal kapcsolatban, amelyre a Bizottság az EK-Szerződés állítólagos megsértését alapítja [31].

88. Ebben az értelemben a 17. rendelet előírja, hogy a feleknek kifogásközlést küldenek, amelyben minden olyan lényeges tényt egyértelműen meg kell jelölni, amelyre a Bizottság az eljárás e szakaszában hivatkozik. Mindezt elegendő összefoglaló jelleggel megjelölni, és a határozatnak nem kell szükségszerűen a kifogásközlés leképezésének lennie [32], mivel ez olyan előkészítő iratnak minősül, amelynek ténybeli és jogi megállapításai tisztán ideiglenes jellegűek [33]. Ezen okból a Bizottság figyelembe veheti – sőt, köteles figyelembe venni – a közigazgatási eljárás megállapításait, például azért, hogy elejtse azokat a kifogásokat, amelyek alaptalannak bizonyultak [34].

89. E megfontolások fényében kell vizsgálni a fellebbezők által a jelen fellebbezési eljárásban előterjesztett egyes jogalapokat.

31 – Lásd a 100/80–103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet (EBHT 1983., 1825. o.) 10. pontját, és a C-310/93. P. sz., BPB Industries és British Gypsum kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-865. o.) 21. pontját.

32 – Lásd a Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 14. pontját.

33 – Lásd ebben az értelemben a 142/84. és 156/84. sz., British American Tobacco és Reynolds Industries kontra Bizottság egyesített ügyekben 1987. november 17-én hozott ítélet (EBHT 1987., 4487. o.) 70. pontját.

34 – Lásd a Musique Diffusion français és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 14. pontját.

VIII – Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított jogalapokról

90. A fellebbezők lényegében két jogalapot terjesztettek elő, nevezetesen először a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó, az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti feltétel téves értékelésével, másodszor pedig a jogsértés miatti felelősség megállapításával kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított jogalapot.

A – *A tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel téves értékelésére alapított, első jogalapról*

91. Az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint „[a] közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása”.

92. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének tényállási feltétele tehát először a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége, másodszor pedig a verseny korlátozása [35].

93. A tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó kritérium lehetővé teszi a közösségi versenyjog és a tagállami jog területének egymáshoz képest történő meghatározását [36].

94. A Bíróság számos esetben állást foglalt az e kritérium értékelésére vonatkozó elvekkel kapcsolatban.

95. Ahhoz, hogy valamely megállapodás vagy magatartás alkalmas legyen a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, objektív jogi vagy ténybeli tényezők összessége alapján kellő valószínűséggel lehetővé kell tennie, hogy közvetlenül vagy közvetetten, ténylegesen vagy lehetségesen olyan irányú hatást gyakoroljon a tagállamok közötti kereskedelmi szerkezetre, amely akadályozhatja a tagállamok között az egységes piac célkitűzéseinek megvalósítását [37]. Ez az eset különösen akkor állhat fenn, ha a megállapodás felosztja a piacot, más irányba tereli a kereskedelmi forgalmat vagy megváltoztatja a verseny szerkezetét a közös piacon [38].

96. Így a Bíróság álláspontja szerint a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatást rendszerint több olyan tényező együttesen váltja ki, amelyek külön-külön nem lennének szükségszerűen meghatározóak [39].

97. E tekintetben nem szükséges a kereskedelem tényleges érintettségét igazolni, hanem elegendő a lehetséges érintettség bizonyítása [40].

35 – E második feltétel az, hogy valamely megállapodás vagy összehangolt magatartás akkor sérti az EK 81. cikk (1) bekezdését, ha „célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása". Eszerint először azt kell vizsgálni, hogy a megállapodás vagy az összehangolt magatartás versenykorlátozó célra irányul-e. Ha ez – ahogy a jelen ügyben – fennáll, az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom bármilyen hatástól függetlenül érvényesül (a vitatott határozat (426)–(429) preambulumbekezdése). Ha annak nem célja a verseny korlátozása vagy torzítása, azt kell vizsgálni, hogy van-e ilyen hatása (lásd többek között a Bíróság C-234/89. sz. Delimitis-ügyben 1991. február 28-án hozott ítéletének [EBHT 1991., I-935. o.] 13. pontját, és az Elsőfokú Bíróság T-45/98. és T-47/98. sz., Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3757. o.] 152. pontját).

36 – A C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-11125. o.) 33. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

37 – A C-306/96. sz. Javico-ügyben 1998. április 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-1983. o.) 16. pontja és az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 34. pontja. Lásd a 209/78–215/78. és 218/78. sz., Van Landewick és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítélet (EBHT 1980., 3125. o.) 170. pontját, valamint a C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-4411. o.) 20. pontját.

38 – Uo.

39 – Az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 35. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

40 – A 19/77. sz., Miller kontra Bizottság ügyben 1978. február 1-jén hozott ítélet (EBHT 1978., 131. o.) 15. pontja és a Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 19. pontja. Lásd továbbá a C-215/96. és C-216/96. sz., Bagnasco és társai egyesített ügyekben 1999. január 21-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-135. o.) 48. pontját.

98. Az érintettség ellenben nem lehet jelentéktelen [41]. Ezt a Bizottságnak különösen a feleknek az érintett termékek piacán fennálló helyzete és jelentősége figyelembevételével kell megítélnie. Így a megállapodás még abszolút területi védelem esetén sem tartozik az EK 81. cikk szerinti tilalom hatálya alá, amennyiben csak jelentéktelen hatással van a piacra, tekintettel az érdekelteknek az érintett piacon elfoglalt helyzetére [42].

99. Ezenkívül – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 164. pontjában kifejtette – nem lényeges, hogy a kartellnek a kereskedelemre gyakorolt hatása kedvezőtlen, semleges vagy kedvező.

100. Ezen elvek alapján kell vizsgálni, hogy a fellebbezők által felhozott érvek elfogadhatók-e.

101. Az első jogalapja keretében az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság több alkalommal tévesen alkalmazta a jogot, azáltal hogy azt állapította meg, hogy a „Lombard Club” megállapodásai az EK 81. cikk értelmében hatással lehetnek a tagállamok között kereskedelemre. A helyzetükkel összefüggő néhány sajátosságtól eltekintve az érveik lényege azon kritériumok kétségbe vonása, amelyeket az Elsőfokú Bíróság a vizsgálata során figyelembe vett.

102. A fellebbezők által előterjesztett egyes kifogásokat négy részre osztottam.

103. Az első részt az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy a valamely tagállam területét lefedő kartell hatással lehet a Közösségen belüli kereskedelemre. A második részt az ÖVAG arra a kifogásra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság átfogóan vizsgálta a kartell határokon átnyúló hatását. A harmadik rész keretében az Erste Bank ezután előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem bizonyította, hogy a kartell érezhető hatással lehet a Közösségen belüli kereskedelemre. A negyedik résszel végül az ÖVAG azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem vizsgálta a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását.

41 – Lásd az 5/69. sz. Völk-ügyben 1969. július 9-én hozott ítélet (EBHT 1969., 295. o.) 5. pontját és a Miller kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 15. pontját, valamint az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 34. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

42 – A Javico-ügyben hozott ítélet 17. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

1. Az első részről, amelyet annak téves értékelésére alapítottak, hogy a nemzeti terület egészét lefedő kartell alkalmas arra, hogy érezhetően érintse a tagállamok közötti kereskedelmet

a) A felek érvei

104. Az RZB és az ÖVAG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 181. pontjában azt állapította meg, hogy „létezik *egy erős vélelem*[43] arra vonatkozóan, hogy valamely tagállam teljes területén alkalmazott versenykorlátozó magatartás hozzájárulhat a piacok felosztásához, és befolyásolhatja a tagállamok közötti kereskedelmet".

105. Az RZB álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság leegyszerűsítve értelmezi a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltételt annyiban, hogy viszonylagossá tette a piacfelosztó hatásra vonatkozó feltétel hatályát. Az ÖVAG arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság kiterjesztően értelmezte az EK 81. cikk (1) bekezdését.

106. Az RZB továbbá előadja, hogy a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmasság a területi lefedettségen kívül a piacfelosztó hatás bizonyítását is feltételezi. Ez a bizonyítás elengedhetetlen. Az Elsőfokú Bíróság ezért tévesen értelmezte a közösségi ítélkezési gyakorlatot, és – különösen a megtámadott ítélet 182–184. pontjában – tévesen állapította meg a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítélet tartalmát, azáltal hogy kifejtette, hogy önmagában az a tény, hogy a kerekasztalok az Osztrák Köztársaság egész területét lefedik, elegendő annak megállapításához, hogy a tagállamok közötti kereskedelem érintve van. A fellebbező előadja, hogy a banki kerekasztalok által érintett szolgáltatásokat gyakorlatilag kivétel nélkül helyben nyújtották, és külföldi bankok nem vettek részt a kerekasztalokon. Ráadásul az Elsőfokú Bíróság a bizonyítási teher tekintetében abból indult ki, hogy a Bizottság a valamely tagállam területét lefedő kartell esetében nem köteles bizonyítani a piacfelosztó hatást. Ezzel az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 181–186. pontjában a bizonyítási tehernek a vállalkozások terhére való megfordításával tévesen alkalmazta a jogot.

107. Az ÖVAG előadja, hogy a vállalkozások egyáltalán nem rendelkeznek az ilyen bizonyításhoz szükséges eszközökkel. Ezenkívül az a körülmény, hogy a kartell a nemzeti terület egészét lefedheti, nem elégséges feltétel, és az Elsőfokú Bíróságnak még figyelembe kellett volna vennie más olyan feltételeket is, mint a banki ágazatban érvényesülő sajátosságok.

108. Ezenkívül az ÖVAG rámutat az Elsőfokú Bíróság által elfogadott indokolás ellentmondásosságára és elégtelenségére. A megtámadott határozat 164. pontjában az Elsőfokú Bíróság ugyanis azt állapította meg, hogy a piacfelosztó hatás nem egyértelmű jele a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolásának, miközben az ítélet 181. pontjában

43 – Kiemelés tőlem.

ezzel ellentétesen azt mondta ki, hogy szoros kapcsolat van valamely kartell piacfelosztó hatása és a határokon átnyúló kereskedelem befolyásolására való alkalmasság között.

b) Elemzés

109. Véleményem szerint a fellebbezők által előterjesztett egyes kifogásokat el kell utasítani.

110. A szóban forgóhoz hasonló olyan kartell ugyanis, amelyet a vezető osztrák bankok szerveztek nemzeti szinten, és amely tárgyát árakra és banki jutalékokra vonatkozó megállapodások képezik, természeténél fogva hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében.

111. Először, az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 181. pontjában szereplő azon álláspontját illetően, hogy létezik egy vélelem arra vonatkozóan, hogy valamely tagállam teljes területén alkalmazott megállapodás hozzájárulhat a piacok felosztásához, és befolyásolhatja a tagállamok közötti kereskedelmet, e megfontolásokat helytállónak tartom, jóllehet a „vélelem” fogalom véleményem szerint helytelen.

112. A Bíróság ugyanis azt az álláspontot képviselte, hogy az a körülmény, hogy valamely megállapodást egyetlen tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozások kötöttek, és az csak ebben az államban forgalomba hozott árukat vagy szolgáltatásokat érint, e tekintetben nem jelenti azt, hogy az a belső piacon való kereskedelmet nem befolyásolhatja [44]. Az ilyen megállapodás természeténél fogva azzal a hatással jár, hogy tartóssá teszi a nemzeti piacok részekre töredezését, és védi a nemzeti termelést, ami akadályozza a Szerződés által célul tűzött gazdasági összefonódást, és még inkább hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre [45].

113. A Közösségen belüli kereskedelemnek valamely nemzeti kartell általi érintettsége ezért magából a jogsértés természetéből következik, és nem a Bíróság által felállított valamely „vélelemből”.

114. Ezért úgy vélem, hogy e fogalom használata ellenére az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 181. pontjában kifejtett megfontolásai – az RZB és az ÖVAG érveivel ellentétben – nem alapulnak téves jogalkalmazáson.

44 – A 73/74. sz., Fabricants de papiers peints kontra Bizottság ügyben 1975. november 26-án hozott ítélet (EBHT 1975., 1491. o.) 25. pontja, valamint az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 37. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

45 – A Fabricants de papiers peints kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 26. pontja; a 42/84. sz., Remia és társai kontra Bizottság ügyben 1985. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 2545. o.) 22. pontja; a C-35/96. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3851. o.) 48. pontja; a C-309/99. sz., Wouters és társai ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-1577. o.) 95. pontja, valamint az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 37. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

115. Ennélfogva nem osztom azt az álláspontot sem, hogy az Elsőfokú Bíróság ezzel az EK 81. cikk (1) bekezdését kiterjesztően vagy a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltételt leegyszerűsítve értelmezi.

116. Ezért azt javasolom a Bíróságnak, hogy utasítsa el az RZB és az ÖVAG ezzel kapcsolatban előadott érveit.

117. Ezenfelül úgy tűnik számomra, hogy az ÖVAG érveivel ellentétben e megfontolások nem állnak ellentmondásban az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 164. pontjában szereplő fejtegetéseivel. Az Elsőfokú Bíróság ebben a pontban ugyanis csupán azt fejtette ki, hogy a piacfelosztó hatás nem az egyetlen hatás, amelyet a Bizottság figyelembe vehet azon következtetés érdekében, hogy a kartell befolyásolhatja a tagállamok közötti kereskedelmet.

118. Másodszor, a nemzeti piacot felosztó hatás létezését illetően az RZB és az ÖVAG érveivel ellentétben az a véleményem, hogy az Elsőfokú Bíróság jogilag megfelelően és a banki ágazatban érvényesülő sajátosságok figyelembevételével bizonyította azt, hogy a kartell révén a puszta területi lefedettségen túl fennállt az osztrák piac felosztásának veszélye.

119. A megtámadott ítélet 179. pontjában ugyanis az Elsőfokú Bíróság először kifejtette, hogy a Bizottság által megállapított kartell Ausztria egész területét lefedte, ezután pedig a megtámadott ítélet 183. pontjában utalt arra, hogy a „Lombard-hálózat" keretében történő összejátszások nem csupán valamennyi ausztriai hitelintézetet érintették, hanem banki termékek és szolgáltatások igen széles körét is, és ebből következően „módosíthatták a versenyfeltételeket a tagállam egész területén". Ezen ítélet 184. és185. pontjában az Elsőfokú Bíróság ezenfelül kifejtette, hogy nem lehetett a határokon átnyúló hatás hiányára következtetni, mivel a hálózat hozzájárulhatott az osztrák bankpiac szerkezetének megőrzéséhez és következésképpen a piacrajutás korlátainak fenntartásához. E megállapításokat is az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 111–121. pontjában foglalt fejtegetései fényében kell értékelni, amelyekben – olyan iratokra alapozva, amelyek vizsgálatát a fellebbezők nem vonják kétségbe – az egyes kerekasztalok célját ismerteti.

120. A piacra jutás korlátainak az Elsőfokú Bíróság által kifejtett fenntartása véleményem szerint elégséges annak bizonyítására, hogy fennállt az osztrák piac felosztásának veszélye.

121. Először, a fellebbezők azon szerkezeti korlátokon túl, amelyek különösen a kartell által létrehozott hálózat hatásaira voltak visszavezethetők, stratégiai korlátokat hoztak létre, és megerősítették azokat, azáltal hogy

olyan együttműködést szerveztek a banki ágazatban nemzeti szinten és egyes régiókban helyi szinten, amelyben a külföldi bankok nem vettek részt, ahogy ezt az RZB a fellebbezésében egyébként elismeri [46].

122. Másodszor, a bankok közötti információcsere módja és mélysége révén, amelyre az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 111–121. pontjában rávilágít, olyan strukturális átláthatóságot biztosít a már erősen koncentrált piacon, amely megakadályoz minden rejtett versenyt, és növeli a piacra jutás korlátait azon vállalkozások számára, amelyek nem tagjai a kartellnek [47].

123. Harmadszor, a szóban forgó banki szolgáltatások olyan gazdasági tevékenységeket érintenek, amelyek jelentősen befolyásolhatják a tagállamok közötti kereskedelmet, és az efféle szolgáltatások nyújtása véleményem szerint döntő tényező a más tagállamokból származó bankok számára a valamely tagállam pénzügyi piacára való belépés szempontjából. A különösen alacsony betétkamatláb meghatározásával, a hitelkamatok csökkentésével vagy különösen magas takarékkamatok meghatározásával a fellebbezők összehangolt árcsökkentések és áremelések révén elérték az ügyfelek elcsábítását, és így elriaszthatták az osztrák piacra lépéstől azon külföldi bankokat, amelyek nem voltak abban a helyzetben, hogy alkalmazkodjanak az ilyen kamatlábakhoz, vagy mindenesetre megnehezítették vagy késleltették számukra a nemzeti piacra való bejutást [48].

124. Negyedszer, nem tartom relevánsnak az RZB-nek az együttműködés által érintett banki szolgáltatások tisztán nemzeti természetével kapcsolatos érvét.

125. A banki tevékenység világméretű jellege, új technológiák használata a pénzügyi szolgáltatások nyújtása során és az egységes bankpiac bevezetése megkönnyítette a tagállamok közötti banki ügyletek lebonyolítását [49]. Így elképzelhető, hogy egy német ügyfél folyószámla-hitelszerződés megkötése érdekében valamely ausztriai székhelyű bankhoz fordul, ha az e bank által kínált feltételek kedvezőbbek számára a Németországban alapított bankok által alkalmazott feltételeknél. Hasonlóképpen egy más tagállambeli bank érdekelt lehet abban, hogy a származási államból vagy ausztriai leányvállalatok vagy fióktelepek létrehozásával banki szolgáltatásokat nyújtson Ausztriában. A belső piacnak a letelepedés szabadsága [50], a szolgáltatásnyújtás

46 – A 6. pont.

47 – Lásd a megtámadott ítélet 160. pontját.

48 – Lásd különösen a vitatott határozat (431) preambulumbekezdésében foglalt leírásokat.

49 – E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a hitelintézetek tevékenységének megkezdésére és gyakorlására vonatkozó jogi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 77/780/EGK irányelv módosításáról szóló, 1989. december 15-i 89/646/EGK második tanácsi irányelvnek (HL L 386., 1. o.) az 1995. június 29-i 95/26/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 168., 7. o.) módosított változata az európai bankoknak a származási államtól eltérő más tagállamok bankpiacára való belépését a banki tevékenység folytatására vonatkozó feltételek harmonizációja, a tagállamok által a hitelintézetek számára a tevékenység folytatásához kiadott engedélyek kölcsönös elismerése elvének rögzítése és a kizárólag a származási tagállam általi ellenőrzés révén könnyítette meg.

50 – Az EK 43. cikk szerint a hitelintézeteket – mint minden gazdasági szereplőt – megilleti a letelepedés szabadsága.

szabadsága, a tőke szabad mozgása [51] révén és a gazdaság- és monetáris politika keretében történő teljes bevezetése véleményem szerint előmozdítja valamennyi pénzügyi szolgáltatás „közösségiesítését". Ilyen összefüggésben ezért aligha állapítható meg, hogy a tisztán nemzeti természetű banki szolgáltatásokat lefedő megállapodások nem befolyásolhatták a tagállamok közötti kereskedelmet.

126. Ezért úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a megtámadott ítélet 186. pontjában azt állapította meg, hogy a szóban forgó megállapodásnak piacfelosztó hatása lehetett, és befolyásolhatta a tagállamok közötti kereskedelmet.

127. Ezenfelül az sem kifogásolható, hogy az Elsőfokú Bíróság ugyanebben a pontban azt állapította meg, hogy a fellebbezők nem döntötték meg azon „vélelmet", hogy a kartellnek ilyen hatása lehetett.

128. Az RZB állításával ellentétben az Elsőfokú Bíróság nem fordította meg a bizonyítási terhet a fellebbezők terhére. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének bizonyítása érdekében a Bizottság feladata az általa megállapított jogsértésekhez a bizonyíték szolgáltatása és a jogsértés tényállási elemei fennállásának kellően megalapozott bizonyításához megfelelő bizonyítékok megállapítása [52]. Ellenben a Bizottság által vizsgált vállalkozás feladata, hogy a kontradiktórius eljárásban védekezzen, és bizonyítsa azt, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti feltételek nem teljesülnek. Ahogy azonban az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 154. pontjában kifejti, a Bizottság értékelte a „Lombard-hálózatnak" a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmasságát, és többek között azt állapította meg, hogy a kartell egész Ausztriában módosította a verseny feltételeit, és hatással lehetett a külföldi bankok piacra lépést illető döntéseire. Az Elsőfokú Bíróság tehát csupán konstatálta, hogy a fellebbezők nem tudták bizonyítani a Bizottság megállapításának téves voltát.

129. Mivel az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint nem fordította meg a bizonyítási terhet, nem tartom relevánsnak az ÖVAG azon érvét, hogy a fellebbezők nem rendelkeznek az annak bizonyításához szükséges eszközzel, hogy nem történt piacfelosztás.

51 – Az EK 49. cikk szerint a banki ágazatot is azzal a lehetőséggel illeti meg a szolgáltatásnyújtás szabadsága, hogy efféle szolgáltatásokat megkülönböztetés nélkül nyújtsanak más tagállamban lakóhellyel rendelkező személyek számára. Ezenkívül utalni kell arra, hogy az EK 51. cikk (2) bekezdése szerint a tőkemozgásokkal kapcsolatos banki és biztosítási szolgáltatások liberalizációja a tőkemozgások liberalizációjával összhangban valósul meg.

52 – Lásd ezzel kapcsolatban a Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 58. pontját és a C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4125. o.) 86. pontját. Lásd az 1/2003 rendelet 2. cikkét is, amely szerint az EK 81. cikk alkalmazásával járó bármely nemzeti vagy közösségi eljárás során az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésével kapcsolatos bizonyítási terhet a jogsértést állító fél vagy hatóság viseli.

130. A fenti megfontolásokra tekintettel úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen ítélte meg a szóban forgó kartellnek a Közösségen belüli kereskedelem befolyásolására való alkalmasságát, és kellően indokolta az ezzel kapcsolatos fejtegetéseit.

131. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy ezen első jogalap első részét megalapozatlanként utasítsa el.

2. A második részről, amelyet az Elsőfokú Bíróságnak a kartell határokon átnyúló hatásának átfogó vizsgálata alapján végzett téves értékelésére alapítottak

a) A felek érvei

132. Az ÖVAG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy a Bizottság átfogóan vizsgálhatta a különböző banki kerekasztalok határokon átnyúló hatását. Az ÖVAG álláspontja szerint a különböző kerekasztaloknak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmasságát minden egyes kerekasztal tekintetében külön kellett volna vizsgálni.

133. Ezt az álláspontját az ÖVAG két kifogásra alapítja.

134. Az első kifogás a közösségi ítélkezési gyakorlat téves alkalmazására és értékelésére vonatkozik.

135. Egyrészt az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor nem külön, a VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet[53] iránymutatása szerint vizsgálta az egyes külön tevékenységeket érintő kerekasztaloknak a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatását. Ezenkívül abban az esetben, ha a különböző kerekasztalok egyetlen jogsértést képeznek, az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 170. pontjában foglalt megállapításaival ellentétben nem lehet az e kerekasztalok keretében kötött megállapodások közötti közvetlen összefüggés fennállására következtetni.

136. Másrészt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 171. pontjában tévesen értékelte a Bíróságnak a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletét. Ebben az ügyben a Bíróság külön vizsgálta a két külön banki ügyletre vonatkozó feltételeket, jóllehet ezeket egységes banki feltételek tartalmazták, és ugyanazzal a banki szolgáltatással álltak összefüggésben.

53 – Az Elsőfokú Bíróság T-77/94. sz. ügyben 1997. május 14-én hozott ítélete (EBHT 1997., II-759. o.).

137. A második kifogás a releváns termékpiac téves meghatározására vonatkozik.

138. Az ÖVAG egyrészt az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 172. pontjában foglalt azon megállapítását kifogásolja, hogy „az érintett piac meghatározásának nem ugyanaz a szerepe az EK 81. cikk alkalmazásakor, mint az EK 82. cikk alkalmazásakor". Ezt a megállapítást nem indokolják, és az ezenfelül téves. A releváns piac elhatárolását ugyanis mindkét eljárásban ugyanazon kritériumok alapján kell elvégezni. Ezenkívül a releváns piac Bizottság általi meghatározása ellen irányuló kifogás – a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó kifogással ellentétben – az EK 81. cikk alkalmazása során jogilag nem bír önálló jelleggel. Ezzel az érvvel az ÖVAG azt szeretné bizonyítani, hogy a Bizottságnak és az Elsőfokú Bíróságnak a különböző kerekasztalok során kötött megállapodások kereskedelemre gyakorolt hatását az érintett piacok szűkebb meghatározása alapján kellett volna vizsgálnia.

139. Másrészt az ÖVAG ellentmondást lát egyfelől a megtámadott ítélet 174. pontja, amelyben az Elsőfokú Bíróság elismeri, hogy „a megállapodások által érintett különböző banki szolgáltatások nem helyettesíthetők egymással", másfelől pedig ugyanezen ítélet 175. pontja között, amelyben az Elsőfokú Bíróság kifejti, hogy „a Bizottság nem volt köteles külön megvizsgálni a kerekasztalok által érintett különböző banki termékek piacait".

140. Végül az ÖVAG vitatja az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 175. pontjában megállapított, az SPO és társai kontra Bizottság ügyben 1995. február 21-én hozott ítéletével [54] kapcsolatos analógia jogosultságát, mivel abban az ítéletben a felperes a releváns piac Bizottságtól átvett meghatározását adta meg.

b) Elemzés

i) A közösségi ítélkezési gyakorlat téves alkalmazására és értelmezésére alapított, első kifogásról

– A VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletről

141. A fellebbezők lényegében azt róják fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem külön, a VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet iránymutatása szerint vizsgálta az egyes külön tevékenységeket érintő kerekasztaloknak a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatását.

142. Ezt a kifogást megalapozatlannak tartom.

54 – A T-29/92. sz. ügy (EBHT 1995., II-289. o.).

143. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Közösségen belüli kereskedelem érintettségét olyan objektív jogi vagy ténybeli tényezők összessége alapján kell vizsgálni, amelyek külön-külön nem lennének szükségszerűen meghatározóak [55]. A Bíróság figyelembe veszi a megállapodás sajátosságait, tehát annak jellegét, az általa érintett termékeket, és a megállapodásban részt vevők piaci helyzetét és jelentőségét [56]. Tekintettel van a megállapodás hátterét jelentő gazdasági és jogi környezetre is, valamint arra a kérdésre, hogy a megállapodás más megállapodásokkal együtt gyakorolhat-e halmozott hatást a versenyre [57].

144. A Windsurfing International kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben [58] a Bíróság rámutatott, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése nem követeli meg, hogy a megállapodás valamennyi feltétele önmagában befolyásolhassa a közösségi kereskedelmet. A közösségi versenyjog vállalkozások közötti olyan megállapodásokra vonatkozik, amelyek alkalmasak a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására. Csak ha megállapították, hogy a megállapodás összességében érintheti a kereskedelmet, akkor vizsgálható az, hogy konkrétan a megállapodás mely feltételeinek célja vagy hatása a verseny korlátozása vagy torzítása [59].

55 – A C-250/92. sz. DLG-ügyben 1994. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-5641. o.) 54. pontja, valamint a Van Landewyck kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 170. pontja és a Remia és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 22. pontja; a Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20. pontja; a Javico-ügyben hozott ítélet 16. pontja; a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 47. pontja, és a British Sugar kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 27. pontja.

56 – Lásd többek között a 22/71. sz. Béguelin-ügyben 1971. november 25-én hozott ítélet (EBHT 1971., 949. o.) 18. pontját és a Javico-ügyben hozott ítélet 17. pontját.

57 – A VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 140. pontja.

58 – A 193/83. sz. ügyben 1986. február 25-én hozott ítélet (EBHT 1986., 611. o.).

59 – A 96. pont.

145. Ezen ítélkezési gyakorlat alapján hozta meg az ítéletet az Elsőfokú Bíróság a VGB és társai kontra Bizottság ügyben. Ebben az ügyben az Elsőfokú Bíróságnak arról kellett döntenie, hogy a virágkereskedelem tárgyát képező árukra vonatkozó ajánlattal kapcsolatos megállapodások két típusa, amelyeket egy holland virág-nagykereskedőket tömörítő szövetkezet kötött, összeegyeztethető-e az EK 81. cikk (1) bekezdésével.

146. A megállapodások első típusa azokat a kereskedelmi szerződéseket érintette, amelyeket a szövetkezet és a területén letelepedett kereskedők kötöttek a holland virágkereskedelem tárgyát képező áruk kiviteléről. E szerződéseket a szövetkezet által készített szabályozás alapján kötötték, és azok a bérlő vágott virágoknak a szövetkezet épületében való kínálatával és eladásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit határozták meg. E szerződések többek között díjfizetést írtak elő, és beszerzési kötelezettséget állapítottak meg. A vitatott határozatban a Bizottság abból indult ki, hogy a szerződések a virágkereskedelem tárgyát képező áruk kínálatára vonatkozó azonos jellegű olyan határozatok és megállapodások összességéhez tartoznak, amelyek együttesen – az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésével – korlátozzák a versenyt. E szerződések ugyanis megnehezítik a más tagállambeli versenytársak holland nemzeti piacra való belépését. A VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben az Elsőfokú Bíróság helyben hagyta a Bizottság megközelítését, és a Windsurfing International kontra Bizottság ügyben hozott ítélet alapján úgy ítélte meg, hogy mivel a kereskedelmi szerződések a szövetkezet által létrehozott szabályozás részét képezték, nem volt jelentősége annak, hogy azok önmagukban elégséges mértékben érintették-e a tagállamok közötti kereskedelmet.

147. A megállapodások második típusa, a „Cultra-szerződések” a szövetkezet és a területén letelepedett öt holland nagykereskedő közötti öt egyedi kizárólagos beszerzési szerződést érintették. E nagykereskedők arra vállaltak kötelezettséget, hogy azon holland származású termékeket, amelyeket kiskereskedők részére való továbbértékesítésre szántak, az árverés útján történő értékesítés kivételével kizárólag a szövetkezettől szerzik be „cash and carry” formában. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint e szerződések nem állnak közvetlen összefüggésben a szövetkezet szabályozásának más vonatkozásaival. Ezek ugyanis nem minősülnek az árverésekre vagy a kereskedők részére való közvetlen szállításra, különösen az érintett termékek kivitelének céljából történő szállításra vonatkozó szabályozás lényeges alkotórészének, hanem egy külön kiegészítő tevékenységhez tartoznak, nevezetesen a szövetkezet termékeinek a kiskereskedők részére „cash and carry”-módszerrel történő továbbértékesítéséhez. Ebben az összefüggésben és e szerződések sajátosságának figyelembevételével az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt befolyásukat külön, és nem összességükben, a szövetkezet által elfogadott szabályozás keretében kell megítélni.

148. E szempontokra tekintettel az Elsőfokú Bíróság joggal állapíthatta meg a megtámadott ítélet 168. pontjában, „hogy az egymással közvetlen kapcsolatban álló, egy egész szerves részét képező megállapodásoknak a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatását együttesen kell vizsgálni, míg azon megállapodások, amelyek között nem áll fenn közvetlen kapcsolat, és amelyek különböző tevékenységeket érintenek, külön vizsgálat tárgyát kell képezzék”. Ez a megállapítás teljes egészében összhangban van a fent említett ítélkezési gyakorlattal.

149. Felmerül tehát a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság – mint a „Cultra-szerződések” esetében – köteles volt-e vizsgálni a „Lombard-hálózat” specializált kerekasztalai keretében történő együttműködés kereskedelemre gyakorolt hatását.

150. Véleményem szerint az Elsőfokú Bíróság nem volt erre köteles.

151. A „Lombard-hálózat” szakmai és specializált kerekasztalai keretében történő együttműködés ténylegesen speciális banki termékeket és ügyleteket érintett. Mindazonáltal és a VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben említett „Cultra-szerződésekkel” ellentétben e kerekasztalok olyan átfogó megállapodáshoz tartoztak, amelyben csaknem az összes osztrák hitelintézet részt vett, és amely több évig tartott, és az Ausztriában kínált banki termékek és szolgáltatások teljes körét lefedte. Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 111–125. pontjában felismerte, e megállapodások egyetlen jogsértés részét képezték, ami véleményem szerint mérvadó. E megállapodások átfogó tervbe, a „Lombard-hálózatba” illeszkedtek, amelyet az azonos gazdasági célkitűzésre – nevezetesen a versenynek a banki szolgáltatások ágazatában való kizárására – irányuló erőfeszítések sora jellemzett. Az ÖVAG ezt nem vitatja. A kerekasztalok mind tartalmilag, mind szervezetileg szorosan összekapcsolódtak egymással, és a „Lombard Club” volt az, amely meghozta az e kerekasztalok által előkészített alapvető döntéseket, továbbá szabályozta a megállapodások betartásával kapcsolatos fegyelmi problémákat.

152. Ilyen esetben, amelyben a kartellt egyetlen jogsértésnek minősítették, teljesen ésszerűtlennek és inkoherensnek tűnik számomra e kartellnek az egyes kerekasztalok különös tárgya alapján való felosztása annak megítélése céljából, hogy az milyen hatást gyakorolhat a Közösségen belüli kereskedelemre. Ebben a helyzetben véleményem szerint átfogóan kell értékelni a kerekasztalok keretében kötött valamennyi megállapodást.

153. E körülmények alapján csak osztani tudom az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 170. pontjában foglalt azon megállapítását, hogy az egységes jogsértés alá tartozó megállapodások között létezik olyan kapcsolat, amely indokolja és szükségessé teszi a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmasság átfogó vizsgálatát.

154. Az ÖVAG kifogásait ellenben véleményem szerint ezért el kell utasítani.

155. Ennélfogva úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot a VGB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet értelmezése során.

– A Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletről

156. Az ÖVAG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 171. pontjában tévesen alkalmazta és értelmezte a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletet.

157. Ebben az ügyben a Bíróságnak előzetes döntéshozatal útján azt kellett megállapítania, hogy bizonyos egységes banki feltételek, amelyeket az Associazione Bancaria Italiana írt elő tagjainak folyószámla-hitelkeret megnyitásával és általános óvadékkal kapcsolatos szerződések megkötésére vonatkozóan, összeegyeztethetők-e az EK 81. cikk (1) bekezdésével. Az első feltétel megengedte a bankoknak, hogy a folyószámla-hitelkeret megnyitására vonatkozó szerződésekben előírják, hogy a kamatlábat bármikor módosítani lehet a pénzpiaci fejlemények alapján, azzal a feltétellel, hogy a módosítást közzé kellett tenni a bankfiókok üzlethelyiségeiben kifüggesztett hirdetmény útján. A második feltétel a folyószámla-hitelkeret megnyitását biztosító általános óvadék módozataira vonatkozik. A Bíróság e két feltételt külön vizsgálta.

158. Az ÖVAG a fellebbezésében előadja, hogy téves az Elsőfokú Bíróság által azzal kapcsolatban felhozott indokolás, hogy ezt az ítéletet nem kell figyelembe venni. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben kifejtette, hogy a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletben a banki feltételek határokon átnyúló hatásának átfogó vizsgálatával kapcsolatos kérdés nem merült fel, mivel az első

feltétel esetében az egységes banki feltételeknek nem volt célja vagy hatása a verseny korlátozása, a második feltétel pedig nem volt alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására.

159. Teljesen megalapozottnak tartom azon indokokat, amelyeket az Elsőfokú Bíróság annak igazolására hozott fel, hogy a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítéletet nem kell figyelembe venni.

160. Ahogy a jelen indítvány 92. pontjában kifejtettem, a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel ugyanis az EK 81. cikk tényállási feltétele, és lényeges alkotóeleme az e rendelkezésben meghatározott jogsértésnek.

161. Ezért ha megállapítják azt, hogy a két feltétel egyike nem alkalmas a Közösségen belüli kereskedelem befolyásolására, következésképpen az nem tartozik az EK 81. cikk hatálya alá, a banki feltételek határokon átnyúló hatásának átfogó vizsgálatával kapcsolatos kérdés nem merül fel.

162. E körülmények alapján úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítélet értelmezése során, és ennek megfelelően azt javasolom a Bíróságnak, hogy utasítsa el ezt a kifogást.

ii) Az Elsőfokú Bíróságnak a releváns piac meghatározására vonatkozó téves, nem elegendő és ellentmondásos vizsgálatáról

– A releváns piac téves meghatározásával kapcsolatos kifogás Elsőfokú Bíróság általi értékelésének módjáról

163. A fellebbezésében az ÖVAG azt a módot kifogásolja, ahogy a közösségi bíróság azon kifogásokat értékelte, amelyeket a releváns piacnak az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása szempontjából való Bizottság általi meghatározása ellen terjesztett elő.

164. Az ÖVAG különösen a megtámadott ítélet 172. pontját veszi célba. Először az Elsőfokú Bíróság azon érvelését kifogásolja, hogy „az érintett piac meghatározásának nem ugyanaz a szerepe az EK 81. cikk alkalmazásakor, mint az EK 82. cikk alkalmazásakor". Kifogásolja továbbá az Elsőfokú Bíróság azon értékelését, miszerint „a Bizottság által használt piacmeghatározással szemben felhozott kifogások nem bírnak önálló jelleggel a tagállamok közötti kereskedelem érintettségével, illetve a verseny megsértésével kapcsolatos kifogásokhoz képest". E fejtegetésekkel kapcsolatban nem hoznak fel indokokat, és ezek tévesek.

165. Jóllehet részben csatlakoznék az ÖVAG által felhozott kritikához, úgy tűnik számomra, hogy e kritika hatástalan, mivel nem eredményezi a megtámadott ítélet jogellenességét.

166. A megtámadott ítélet 172. pontjában ugyanis az Elsőfokú Bíróság csak bevezetőként utalt a közösségi ítélkezési gyakorlatra, amelyet a fellebbező jogosan vont kétségbe. Az ezen ítélkezési gyakorlatra való utalás azonban nem járt következménnyel az Elsőfokú Bíróság további fejtegetései szempontjából, mivel az a megtámadott ítélet 173–175. pontjában alaposan vizsgálta az ÖVAG-nak a Bizottság által alapul vett piacmeghatározással kapcsolatos kifogását.

167. Mindazonáltal szeretnék néhány észrevételt tenni az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 172. pontjában foglalt fejtegetéseivel kapcsolatban, mivel részben osztom a fellebbező fenntartását.

168. Még ha az Elsőfokú Bíróság érvelése az állandó ítélkezési gyakorlatán alapul is [60], a releváns piac meghatározásának ezzel szemben ugyanaz a szerepe az EK 81. cikk – amely tiltja a versenykorlátozó megállapodásokat –, mint az EK 82. cikk – amely tiltja az erőfölénnyel való visszaélést –, vagy a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet alkalmazása szempontjából [61]. Kizárólag a Bizottság által vizsgált magatartás jellege és a piacmeghatározás célszerűsége változik.

169. A releváns piac meghatározása e három eljárásban a piac működési módjának jobb megértését és azon terület pontos meghatározását szolgálja, amelyen a vállalkozások egymással versenyben állnak. A releváns piac, mind a termékpiac, mind pedig a földrajzi piac e meghatározásával kell megállapítani, hogy vannak-e olyan tényleges versenytársak, amelyek képesek befolyásolni az érintett vállalkozások magatartását, vagy képesek megakadályozni e vállalkozásokat, hogy a tényleges verseny által gyakorolt kényszertől függetlenül cselekedjenek.

170. A releváns piac megfelelő meghatározásának ezért szükségszerűen meg kell előznie a feltételezett versenykorlátozó – akár az EK 81. cikk vagy EK 82. cikk, akár a 4064/89 rendelet keretében tanúsított – magatartás értékelését [62]. A Bizottság egyébként egy 1997. december 9-én elfogadott közleményben tette közzé azon elveket és értékelési szempontokat, amelyeket a releváns piac meghatározása során figyelembe vesz [63]. Ebben a közleményben olyan alapvető módszert és értékelési szempontokat határoz meg, amelyek különbségtétel nélkül vonatkoznak a három eljárástípusra.

60 – Az Elsőfokú Bíróság T-25/95., T-26/95., T-30/95–T-32/95., T-34/95–T-39/95., T-42/95–T-46/95., T-48/95., T-50/95–T-65/95., T-68/95–T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének (EBHT 2000., II-491. o.) 833. pontja, a T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének (EBHT 2000., II-2707. o.) 230. pontja és a T-61/99.-sz., Adriatica die Navigazione kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének (EBHT 2003., II-5349. o.) 27. pontja.

61 – HL 1990. L 257., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 31. o.

62 – Az Elsőfokú Bíróság T-68/89., T-77/89. és T-78/89. sz., SIV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1992. március 10-én hozott ítéletének (EBHT 1992., II-1403. o.) 159. pontja.

63 – A közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló bizottsági közlemény (HL 1997. C 372., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 155. o., a továbbiakban: a piac meghatározásáról szóló közlemény).

171. Ahogy ebből a piac meghatározásáról szóló közleményből megállapítható, a Bizottság azonban e szempontokat rugalmasan és pragmatikusan alkalmazhatja, és a szóban forgó versenyjogi probléma jellegének, a vizsgált termékek jellemzőinek és az ennek keretében követett célkitűzésnek megfelelően súlyozhatja [64]. Így – ahogy a Bizottság a piac meghatározásáról szóló közleményben kifejti – számos különböző szempont és értékelési tényező alapján döntenek, ennek során bizonyos esetekben meghatározott típusú szempontok az ágazat vagy az érintett szolgáltatások sajátosságainak megfelelően mérvadók, míg más esetekben lehetséges, hogy ezeknek nincs jelentősége.

172. Ezért az, hogy hogyan határozza meg a Bizottság a piacot, a szóban forgó versenyjogi probléma jellegétől és bizonyos piacok sajátosságaitól függ. Ebben az értelemben a piac meghatározása olyan eszköz, amely lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy felügyeleti jogkörét az EK 81. cikk vagy az EK 82. cikk céljának megfelelően gyakorolja.

173. A közösségi bíróság álláspontja szerint az EK 82. cikk keretében a releváns piac meghatározása elengedhetetlen feltétel annak megítéléséhez, hogy fennáll-e a vállalkozás erőfölénye [65], amelynek adottnak kell lennie, mielőtt a visszaélés fennállása vizsgálható.

64 – A piac meghatározásáról szóló közlemény 10. és 25. pontja.

65 – Az SPO és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet.

174. Az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében ellenben a közösségi bíróság nem tartja kötelezőnek a releváns piac meghatározását, ha a vitatott megállapodás önmagában versenykorlátozó célra irányul, azaz, ha a Bizottság előzetes piacmeghatározás nélkül helytállóan arra az eredményre juthatott, hogy a szóban forgó megállapodás torzította a versenyt, és alkalmas volt arra, hogy érezhetően befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet [66]. A közösségi bíróság ennek során a legsúlyosabb, az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontja által kifejezetten tiltott megállapodásokra van figyelemmel. A megtámadott ítélet 172. pontjában említett ezen esetben a közösségi bíróság azt az álláspontot képviseli, hogy a téves piacmeghatározásra vonatkozó kifogások nem állják meg a helyüket, és véleményem szerint ebben rejlik a különbség az EK 82. cikk keretében alkalmazott eljáráshoz képest [67].

175. Az ilyen esettől eltekintve a közösségi bíróság álláspontja szerint a releváns piac meghatározása sokkal inkább szükséges feltétele annak, hogy a Bizottság megállapíthassa, a megállapodásnak célja vagy hatása-e a verseny korlátozása, és alkalmas-e a tagál-

66 – Mint ismeretes ugyanis, valamely versenykorlátozó magatartás kizárólag a célja alapján is az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozhat. Szemléltetésként lásd a Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 1094. pontját és az Elsőfokú Bíróság T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének (EBHT 2005., II-4407. o.) 99. pontját.

67 – Ezen ítélkezési gyakorlat támadhatónak tűnik számomra a vállalkozások jogai és jogbiztonsága szempontjából. Ha a Bizottság olyan határozatot fogad el, amelyet a jelen ügyben elfogadott, amelyben megállapította vállalkozásoknak egy összetett, kollektív és folyamatos jogsértésben való részvételét, véleményem szerint figyelembe kell vennie azt, hogy e határozat valamennyi címzettjének személyes felelősségét eredményezheti a jogsértésben való részvételére figyelemmel, amelynek egyértelműnek kell lennie. Mivel e határozat polgári jogi következményekkel járhat, a Bizottságnak a határozatban pontosan meg kell határoznia a releváns piacot.

lamok közötti kereskedelem befolyásolására [68].

176. A piacmeghatározás révén ugyanis ismereteket lehet szerezni többek között a szóban forgó termékek jellegéről, és megállapítható az érintett vállalkozások piaci részesedése. Ezáltal vizsgálható, hogy milyen hatást gyakorol valamely megállapodás a versenyre. A Bizottság tehát megállapíthatja, hogy korlátozzák-e a versenyt érezhetően, vagy hogy a megállapodás sokkal inkább mentesíthető az EK 81. cikk (3) bekezdésének b) pontja vagy valamely csoportmentességi rendelet [69] szerint, vagy pedig csekély jelentőségű megállapodásról van szó [70]. Ezenkívül ennek révén ismereteket lehet szerezni valamely vállalkozás azon lehetőségéről, hogy befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet.

177. E tekintetben – ahogy a megtámadott ítélet 172. pontjából kitűnik – az a közösségi bíróság álláspontja, hogy a téves piacmegállapítással szemben felhozott kifogások nem bírnak „önálló jelleggel" a verseny megsértésével és a tagállamok közötti kereskedelem érintettségével kapcsolatos kifogásokhoz képest [71]. Másképp fogalmazva, azt az érvet, hogy a Bizottság tévesen értékelte a piac meghatározását, figyelembe veszik a verseny megsértésével és a tagállamok közötti kereskedelem érintettségével kapcsolatos érvek vizsgálata keretében.

– A nem elegendő és ellentmondásos indokolásra alapított kifogásról

178. Az ÖVAG előadja, hogy a megtámadott ítélet, különösen annak 174. és 175. pontjának indokolása nem elegendő és ellentmondásos.

179. Míg ugyanis az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 174. pontjában elismeri, hogy a megállapodások által érintett különböző banki szolgáltatások nem helyettesíthetők egymással, ezen ítélet 175. pontjában azt ismeri el, hogy a Bizottság nem volt köteles e különböző banki termékek piacait külön megvizsgálni.

180. Ezt a kifogást megalapozatlannak tartom.

68 – A C-111/04. P. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2006. február 16-án hozott végzés 31. pontja.

69 – Lásd többek között a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló, 2000. november 29-i 2659/2000/EK bizottsági rendeletet (HL L 304., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 19. o.).

70 – A Bizottság közleménye az Európai Közösséget létrehozó szerződés 81. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű *(de minimis)* megállapodásokról (HL 2001. C 368., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 125. o.).

71 – Lásd a Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 834. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

181. Az Elsőfokú Bíróság ugyanis helytállóan fejtette ki azt, hogy milyen okokból lehetett a piacnak csak a szóban forgó termékek helyettesíthetőségére alapított szűk meghatározását alapul venni. Ahogy jogosan kifejtette, az ilyen meghatározás ésszerűtlen lenne e tevékenységi ágazatban, mivel a bankok ügyfeleinek nagy része több banki szolgáltatást vesz igénybe, másrészt pedig az e bankok közötti verseny e szolgáltatások összességét érintheti. Helytálló az, hogy – ahogy az ÖVAG a fellebbezésében kifejti – lehetséges, hogy számos ügyfél más bankhoz fordul annak érdekében, hogy valamely speciálisabb szolgáltatást, pl. kölcsönt vegyen igénybe. Mindazonáltal a legtöbb esetben mindegyikük rendelkezik bankszámlával valamely banknál, amelyen keresztül számos szolgáltatást kínálnak, mint például fizetőeszközök rendelkezésre bocsátását (bankkártyák, terhelések, átutalások), ami lehetővé teszi az ügyfél számára, hogy a bank által alkalmazott kamatok és díjak szerint ügyleteket hajtson végre a bankszámláján keresztül (követel vagy tartozik). Ezért nyilvánvaló, hogy – ahogy az Elsőfokú Bíróság kifejtette – a szóban forgó megállapodások hatásait külön vizsgálat alapján nem lehet teljes mértékben megállapítani.

182. Ahogy azonban a jelen indítvány 171. pontjában kifejtettem, a Bizottság a piac megállapításáról szóló közleményben meghatározott szempontokat – például a termékek helyettesíthetőségét – rugalmasan és pragmatikusan alkalmazhatja, és a szóban forgó versenyjogi probléma jellegének, a vizsgált termékek jellemzőinek és az ennek keretében követett célkitűzésnek megfelelően súlyozhatja [72].

183. A jelen ügyekben e megállapodás végrehajtási módjának figyelembevételével véleményem szerint azonban egyértelmű, hogy az egyes banki termékek piacainak külön vizsgálata során nem lehetett volna felismerni e megállapodás jelentőségét, és az ilyen vizsgálat a tényleges helyzetet nyilvánvalóan nem vette volna figyelembe.

184. Egyébként a banki termékeknek és szolgáltatásoknak a „Lombard-hálózat” által lefedett köre terjedelmének alapján – ahogy az Elsőfokú Bíróság kifejtette – nem kizárt, hogy a Közösségen belüli kereskedelem érintettsége közvetett lehet, és az a piac, amelyen az érintettség jelentkezhet, nem feltétlenül azonos azon banki termékek és szolgáltatások piacával, amelyek tekintetében a felek együttműködtek. Például a teljeshiteldíj-mutatót, amelyet minden banknak meg kell határoznia a hitelre vonatkozó ajánlattétel során, a hitel-

72 – A Bizottság egyébként a piac meghatározásáról szóló közlemény 22. pontjában elismeri, hogy bizonyos ágazatokban, mint a papíriparban, amelyben a különböző minőségű papírok a fogyasztók véleménye szerint nem helyettesíthetők egymással, a Bizottság nem határoz meg külön-külön piacot minden egyes minőségű és rendeltetésű papírra vonatkozóan. Ilyen esetben a különböző papírminőségek ugyanazon az érintett piacon találhatók, és a teljes piac jelentőségének kiszámításához összeadják a forgalmukat.

kamatláb mellett olyan járulékos költségek alapján is számítják, mint a kezelési költség, a biztosítási költség és a fizetési kártya kiállításával kapcsolatos díj.

185. E körülmények alapján az a véleményem, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogilag megkövetelt módon kifejtette, hogy milyen okokból képviselte azt az álláspontot, miszerint a Bizottság a szóban forgó termékek helyettesíthetőségének hiánya ellenére nem volt köteles külön vizsgálni a kerekasztalokkal érintett különböző banki termékek piacait. Ennélfogva az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 174. és 175. pontjában kifejtett indokolása véleményem szerint nem kifogásolható.

– Az SPO és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre való téves hivatkozásról

186. Az ÖVAG vitatja az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 175. pontjában megállapított, az SPO és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélettel kapcsolatos analógia jogosultságát, tekintettel arra, hogy a Bizottság ebben az ügyben a releváns piac felperes által javasolt meghatározását vette alapul.

187. Ez az érv álláspontom szerint semmiképpen nem lehet eredményes, és ennek megfelelően azt javasolom a Bíróságnak, hogy utasítsa el azt.

188. A fenti megfontolásokra tekintettel úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság átfogóan vizsgálhatta a banki kerekasztalok határokon átnyúló hatását, és hogy kellően és ellentmondás nélkül indokolta az érvelését.

189. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy ezen első jogalap második részét megalapozatlanként utasítsa el.

3. A harmadik részről, amely szerint nem bizonyították azt, hogy a kartell érezhetően befolyásolta a Közösségen belüli kereskedelmet.

a) A felek érvei

190. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére vonatkozó első jogalapja keretében az Erste Bank arra emlékeztet, hogy e rendelkezés alkalmazhatóságához nem elegendő a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége. Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 167. pontjában kifejtette, ezenfelül annak bizonyítása szükséges, hogy a kartell kereskedelemre gyakorolt potenciális hatása érezhető legyen. Még ha feltételeznénk is, hogy az Elsőfokú Bíróság helytállóan állapította meg a „Lombard-hálózatnak” a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való potenciális alkalmasságát, nem

bizonyította azt, hogy ez a befolyásolás érezhető lehetett. A bankok által kötött megállapodásnak – ha volt egyáltalán – csak rendkívül csekély határokon átnyúló hatása volt.

b) Elemzés

191. A tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltétel olyan mennyiségi elemet vesz figyelembe, amely a közösségi jog alkalmazhatóságát azon megállapodásokra korlátozza, amelyeknek érezhető hatása lehet. Ha e megállapodások csak jelentéktelen mértékben érintik a kereskedelmet, nem tartoznak az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom hatálya alá.

192. Az Erste Bank a fellebbezésében azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem bizonyította, hogy a „Lombard-hálózat" alkalmas volt arra, hogy érezhetően érintse a Közösségen belüli kereskedelmet.

193. Még ha ténylegesen sajnálatra méltó is, hogy az Elsőfokú Bíróság kifejezetten nem jelölte meg, hogy érezhető befolyásolásról van szó, ez véleményem szerint nagyon egyértelműen következik a szóban forgó megállapodások jellegéből és az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 111–121., 179. és 183–185. pontjában foglalt megállapításaiból.

194. Az állandó ítélkezési gyakorlatból, valamint a jelen indítvány 97. pontjából az következik, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése nem követeli meg, hogy a hatálya alá tartozó megállapodásoknak érzékelhető hatása legyen a tagállamok közötti kereskedelemre (a Bíróság álláspontja szerint ez ugyanis csak nehezen lenne bizonyítható), csak annak megállapítását írja elő, hogy azok jellegüknél fogva képesek ilyen hatást kifejteni [73]. Így a Bíróság az említett Miller kontra Bizottság ügyben elegendőnek tekintette azt a körülményt, hogy a Bizottság bizonyos tények alapján bizonyította, hogy fennállt az érezhető befolyásolás [74] *veszélye* [75].

195. Ezenkívül – ahogy kifejtettem – a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatás következhet abból, hogy több tényező együttesen áll fenn [76]. Az érzékelhetőségének vizsgálata az egyedi eset körülményeitől függ, és ennek során különböző olyan szempontokat kell figyelembe venni, mint a kartell gazdasági és jogi hátterét [77], annak jellegét, az érintett termékek jellemzőit, és végül a feleknek a szóban forgó piacon fennálló helyzetét és jelentőségét.

196. A megtámadott ítéletben azonban az Elsőfokú Bíróság többször utalt ara, hogy a megállapodás nem csak szinte valamennyi osztrák hitelintézetre (közöttük a legnagyobb

73 – Az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 43. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

74 – Ezen ítélet 15. pontja.

75 – Kiemelés tőlem.

76 – Lásd a jelen indítvány 96. pontját.

77 – Lásd az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 35. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

bankokra) terjed ki, hanem a banki termékek és szolgáltatások széles körére vonatkozik, különösen a betétekre és a hitelekre, és az osztrák terület egészét lefedi, előidézve ezzel annak veszélyét, hogy e tagállam egészében megváltoznak a kereskedelem feltételei. A jelen indítvány 118–126. pontjában foglalt eddigi fejtegetéseimen felül és különösen e megállapodás jellegére tekintettel úgy vélem, hogy e megállapítások elégségesek annak bizonyítására, hogy az említett megállapodás alkalmas volt a tagállamok közötti kereskedelem jelentős befolyásolására.

197. Az Erste Bank által felhozott kifogásokat ezért nem tartom relevánsnak, és azt javasolom a Bíróságnak, hogy az első jogalap e harmadik részét utasítsa el.

4. A negyedik részről, amely szerint nem vizsgálták a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását

a) A felek érvei

198. Az ÖVAG azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem vizsgálta a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását, jóllehet „valamely múltbeli jogsértés utólagos értékeléséről” volt szó. Az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 166. pontjában hivatkozott azon ítélkezési gyakorlat, amely szerint valamely kartellnek a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt potenciális hatása elegendő ahhoz, hogy az EK 81. cikk hatálya alá tartozzon, a jelen ügyre nem alkalmazható. Az Elsőfokú Bíróság ezért tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a kartell potenciális hatásának bizonyítása a jelen ügyekben elegendő volt, jóllehet minden további nélkül lehetséges lett volna az állítólagos hatások fennállásának vizsgálata. Ha az Elsőfokú Bíróság ezt vizsgálta volna, megállapította volna, hogy a megállapodások semmiféle hatással nem voltak a határokon átnyúló kereskedelemre.

b) Elemzés

199. Ezt a kifogást véleményem szerint el kell utasítani.

200. Az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 166. pontjában említett ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az EK 81. cikk (1) bekezdése nem követeli meg azt, hogy a szóban forgó versenykorlátozás ténylegesen érintse a tagállamok közötti kereskedelmet, hanem csak annak bizonyítását teszi szükségessé, hogy alkalmas efféle hatás kifejtésére [78].

78 – Lásd a Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 19. pontját és a Bagnasco és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 48. pontját.

201. Ezekben az ítéletekben nem tesznek különbséget aszerint, hogy a megállapodás összeegyeztethetőségének utólagos felülvizsgálat keretében történő olyan vizsgálatáról van-e szó, amely már megkötött és végrehajtott megállapodást érint, vagy pedig előzetes ellenőrzés keretében történő vizsgálatról, mégpedig ha a megállapodást mentesség biztosítására tekintettel előzetesen a Bizottság tudomására hozták.

202. Ha az ÖVAG álláspontját elfogadnánk, az különböző eljárást és felülvizsgálatot eredményezne annak függvényében, hogy egy megállapodás előzetes vagy utólagos értékeléséről van-e szó. Ilyen eljárásról azonban az ítélkezési gyakorlat nem rendelkezik.

203. Ennélfogva az Elsőfokú Bíróságnak nem róható fel, hogy tévesen alkalmazta a jogot.

204. E megfontolásokból az következik, hogy az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint helyesen ítélte meg a „Lombard-hálózatnak" a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmasságát, és a következtetését helytállóan indokolta.

205. Az Elsőfokú Bíróság és a Bizottság a vitatott határozat 1. cikkében tehát jogosan tekinthette a fellebbezők által kötött megállapodásokat az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésének.

206. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy ezen első jogalapot megalapozatlanként utasítsa el.

B – *A jogsértés miatti felelősség megállapításának téves értékelésére alapított, második jogalapról*

207. E jogalappal a vitatott határozatnak az 1. cikkében említett címzettjeinek meghatározását kérdőjelezik meg.

1. A felek érvei

208. Az Erste Bank előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság több alkalommal tévesen alkalmazta a jogot, és számos mérlegelési hibát követett el azáltal, hogy a megtámadott ítélet 327. és azt követő pontjaiban megállapította, hogy az Erste Banknak felelnie kell a GiroCredit Bank der österreichischen Sparkassen AG (a továbbiakban: GiroCredit) által elkövetett jogsértésért az átvételt megelőző időre vonatkozóan.

209. Először az Elsőfokú Bíróság rosszul értékelte a GiroCredit és a Bank Austria csoport között fennálló gazdasági és jogi kapcsolatokat. E tekintetben az Erste Bank emlékeztet arra, hogy mielőtt ő 1997. május 20-án a GiroCredit tőkéje nagy részét megszerezte volna, a Bank Austria csoport volt a GiroCredit többségi tulajdonosa, amely maga is tagja volt a „Lombard Clubnak". A Bank Austria csoport nem csak tőkéje többségi tulajdonlásával ellenőrizte a GiroCreditet, hanem a felügyelőbizottsági és az igazgatósági tagok kinevezésén keresztül és a GiroCredit felsővezetői pozícióinak a Bank Austria AG alkalmazottaival történő betöltésével is. Következésképpen a GiroCredit magatartásáért ezen időszak tekintetében a BA-CA felelősségét kellett volna megállapítani. Ezenkívül téves jogalkalmazásnak minősül az Elsőfokú Bíróság azon megállapítása, miszerint a banki tevékenység irányításáért felelős jogi személy a GiroCredit volt, mivel ez utóbbi társaságot is a Bank Austria csoport ellenőrizte és irányította.

210. Másodszor az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 328–336. pontjában is tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy a Bizottság választhat, hogy a jogsértésben részt vevő leányvállalattal vagy az anyavállalattal szemben szab ki bírságot, még gazdasági utódlás esetén is.

211. A Bizottság hangsúlyozza, hogy egyértelműen meg kell különböztetni a jogsértésben részt vevő vállalkozásért felelős jogi személy meghatározásának kérdését és azt, hogy milyen feltételek mellett tudható be az elkülönült jogi személyiséggel rendelkező leányvállalat magatartása az anyavállalatnak. A Bizottság rámutat arra, hogy nem igazságtalan ez a megközelítése, mivel az Erste Bank maga is részt vett a kartellben.

2. Elemzés

212. E jogalappal az Erste Bank arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság jogosult volt arra, hogy a GiroCredit által az átvétel előtt elkövetett jogsértés miatt az Erste Bank felelősségét állapítsa meg, jóllehet a GiroCredit a jogsértés elkövetésének időpontjában a Bank Austria csoporthoz tartozott.

213. A Bíróságot különösen annak vizsgálatára kérik, hogy az a körülmény, hogy a GiroCreditet a jogsértés elkövetésének időpontjában egy másik anyavállalat ellenőrizte, megfosztotta-e a Bizottságot attól a lehetőségtől, hogy e leányvállalat jogellenes magatartása miatt az Erste Bank, az új anyavállalat felelősségét állapítsa meg.

214. Véleményem szerint a Bizottságot nem fosztották meg ettől a lehetőségtől.

215. Először is célszerű felidézni azon elveket, amelyeket a Bíróság a jogsértések miatti felelősségnek a vállalkozások jogutódlása esetén és vállalkozások csoportjain belül történő megállapítása területén állított fel.

216. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi versenyjog a „vállalkozási" tevékenységekre vonatkozik; a vállalkozás fogalma minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyra kiterjed, *függetlenül azok jogállásától és finanszírozási módjától* [79] .

217. A Bíróság megállapította továbbá, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatti felelősség nemcsak a jogsértés jellege, hanem az emiatt kiszabott szankció jellege és súlya miatt is személyes természetű [80].

218. Ennek megfelelően úgy ítélte meg, hogy a vállalkozást a jogsértés elkövetésének időpontjában irányító természetes vagy jogi személynek felelnie kell e jogsértésért, még akkor is, ha a jogsértést megállapító határozat meghozatalának időpontjában valamely más személy felelős a vállalkozás irányításáért [81]. Ameddig a vállalkozást a jogsértés időpontjában irányító jogi személy fennáll, felel a vállalkozás jogellenes magatartásáért, még akkor is, ha a jogsértés elkövetéséhez hozzájáruló anyagi és emberi tényezőket később valamely harmadik személy átvette [82].

219. Ha ellenben a versenyszabályokat megsértő személy a jogsértés elkövetése után jogilag vagy gazdaságilag megszűnik, a Bíróság a „gazdasági folytonosság" szempontját alkalmazza [83].

220. E szempont alkalmazásával elkerülhető az, hogy a vállalkozások kibújhassanak a szankciók alól azon egyszerű ténynél fogva, hogy a személyazonosságuk módosult a szerkezetátalakításokat, átruházásokat vagy más jogi vagy szervezeti változásokat követően,

79 – Lásd a C-280/06. sz., ETI és társai ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10893. o.) 38. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

80 – Lásd többek között a Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 78. pontját.

81 – Lásd a C-248/98. P. sz., KNP BT kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9641. o.) 71. pontját; a C-279/98. P. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9693. o.) 78. pontját; a C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-9925. o.) 37. pontját; a C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben hozott ítélet (EBHT 2000., I-10101. o.) 25. pontját, valamint az ETI és társai ügyben hozott ítélet 39. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

82 – Lásd többek között az SCA Holding kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 25. pontját.

83 – Lásd többek között a Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 145. pontját.

és így biztosítható a versenyszabályok hatékony érvényesülése [84].

221. Amennyiben a jogsértés elkövetésének időpontja és azon időpont között, amikor azért a szóban forgó vállalkozásnak felelnie kell, a vállalkozás irányításáért felelős jogi személy a jogsértés elkövetése után jogi értelemben megszűnt, először is meg kell határozni a jogsértés elkövetéséhez hozzájáruló anyagi és emberi tényezők összességét, hogy ezt követően azonosítani lehessen azt a jogalanyt, aki ezen összesség irányításáért felelős lett [85].

222. Különösen a vállalkozások csoportján belüli felelősségmegállapítást illetően – a Bíróság álláspontja szerint – az a körülmény, hogy a leányvállalat saját jogi személyiséggel rendelkezhet, nem elegendő azon lehetőség kizárásához, hogy a magatartásáért az anyavállalat felelősségét állapítsák meg, különösen akkor, ha a leányvállalat nem önállóan határozza meg a piaci magatartását, hanem lényegében az anyavállalat utasításait követi [86].

223. E szempontok szerint kell vizsgálni, hogy a fellebbező által előterjesztett kifogások elfogadhatók és megalapozottak-e.

224. Az első kifogása alátámasztásaként a fellebbező lényegében a tényeknek az Elsőfokú Bíróság általi értékelését vonja kétségbe. A megtámadott ítélet 327. pontjában foglalt azon megállapításokat kifogásolja, miszerint a jogsértés elkövetésének időpontjában a GiroCredit volt a banki tevékenység irányításáért felelős jogi személy. E tekintetben a fellebbező számos szempontot hoz fel annak bizonyítására, hogy a Bank Austria AG és a GiroCredit tekintetében teljesültek azon feltételek, amelyek fennállása esetén valamely leányvállalat magatartásáért meg lehet állapítani az anyavállalat felelősségét.

225. A jelen indítvány 65–72. pontjában kifejtett elvek alapján ezt az érvet elfogadhatatlannak tartom. Az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 327. pontjában foglalt megállapításait illetően a tények olyan értékeléséről van szó, amely fellebbezés keretében nem tárgyalható. A fellebbező által a bizonyítása alátámasztásaként előadott állítások esetében továbbá csak az Elsőfokú Bíróság előtt kifejtett érvek szó szerinti átvételéről van szó. A fellebbező első kifogása valójában arra irányul, hogy elérje az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott kereset újbóli vizsgálatát és a tények új értékelését, ami nem tartozik a Bíróság fellebbezési eljárással kapcsolatos jogkörébe.

84 – A Bíróság álláspontja szerint ugyanis ilyen helyzetben veszélybe kerülne a versenyszabályokkal ellentétes magatartások elrettentő szankciókkal történő megtorlására, illetve azok megismétlésének megelőzésére vonatkozó célkitűzés (lásd az ETI és társai ügyben hozott ítélet 41. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

85 – Az Elsőfokú Bíróság T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének (EBHT 1999., II-931. o.) 953. pontja.

86 – Lásd többek között a C-294/98. P. sz., Metsä-Serla és társai kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-10065. o.) 27. pontját és a C-196/99. P. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-11005. o.) 96. pontját.

226. A második kifogását a fellebbező lényegében arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy ítélte meg, hogy a GiroCreditnek az átvétel előtt tanúsított magatartásáért az új anyavállalat, tehát az Erste Bank, nem pedig a korábbi anyavállalat, a Bank Austria AG felelősségét kell megállapítani.

227. Ez a kifogás véleményem szerint a következő okokból nem állja meg a helyét.

228. A Bíróság által felállított elvekre tekintettel a GiroCredit volt felelős az általa a piacon önállóan elkövetett jogsértésért. A vitatott határozat (479) preambulumbekezdéséből ugyanis kitűnik, hogy jóllehet a Bank Austria csoport többségi részesedéssel rendelkezett [87], e leányvállalat üzletpolitikáját nem befolyásolta – és arra külső nyomást sem gyakorolt – az anyavállalata. E (479) preambulumbekezdéséből megállapítható továbbá, hogy a GiroCredit önállóan, saját kezdeményezésére, utasítások nélkül képviselte a saját érdekeit. Az említett ítélkezési gyakorlatra tekintettel a korábbi anyavállalatnak tehát nem kellett felelnie a leányvállalata magatartásáért.

229. Az Erste Bank általi átvétel alapján a GiroCredit irányításáért felelős jogi személy jogilag megszűnt; a gazdasági folytonosság szempontját alkalmazva az Erste Bank lett az e vállalkozás anyagi és emberi tényezőinek összességéért felelős jogi személy, mégpedig azon tényezők tekintetében is, amelyek hozzájárultak a jogsértés elkövetéséhez. E vállalkozás átvétele ezért azt eredményezte, hogy az Erste Bank átvette a vállalkozás valamennyi eszközét és forrását, beleértve a közösségi jog megsértéséért való felelősséget [88].

230. Következésképpen azon körülmény alapján, hogy a GiroCreditet a jogsértés önálló elkövetésének időpontjában valamely más anyavállalat ellenőrizte, nem lehetett kizárt, hogy az Erste Bankot, az új anyavállalatot felelőssé tegyék e leányvállalatnak az átvétel előtt tanúsított magatartásáért. Az ezzel ellentétes állásponttal végső soron kétségbe vonnák az e leányvállalatnak biztosított önállóságot.

231. Ennélfogva az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint joggal indulhatott ki abból, hogy a GiroCredit által elkövetett jogsértés miatt az Erste Bank felelősségének megállapítása önmagában azért nem volt kizárható, mert a GiroCreditet a jogsértés elkövetésének időpontjában más anyavállalat ellenőrizte.

87 – Az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 7. pontjában foglalt megállapításaiból kitűnik, hogy a GiroCredit részvényeinek többsége a Bank Austria csoport birtokában volt.

88 – Az Elsőfokú Bíróság ezen ítélkezési gyakorlatot a megtámadott ítélet 323–326. és 330–333. pontjában világosan kifejtette.

232. Ezenkívül figyelembe kell venni azt, hogy az Erste Bank számára az átvétel időpontjában nem lehetett ismeretlen a GiroCredit versenyjogot sértő magatartása, mivel csaknem három éve mindketten részt vettek a vitatott határozattal érintett jogsértésben [89]. A fellebbező tehát e vállalkozást a körülmények ismeretében vette át.

233. Erre tekintettel az az álláspontom, hogy az Erste Bank által előterjesztett, a jogsértés miatti felelősség téves megállapításával kapcsolatos jogalapot részben elfogadhatatlanként, részben megalapozatlanként el lehet utasítani, anélkül hogy szükséges lenne a többi kifogás vizsgálata.

234. A fenti megfontolásokra tekintettel azon jogalapokat, amelyekre a fellebbezők a vitatott határozat 1. cikkének megsemmisítése iránti kérelmüket alapítják, véleményem szerint teljes egészében el kell utasítani.

89 – A kérdéses magatartások 1995. január 1-jétől az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoztak. Az Erste Bank 1997 májusában vette át a GiroCreditet. A két egység 1997 októberében egyesült.

IX – A 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megsértésére alapított jogalapról a tekintetben, hogy a jogsértés súlyának, valamint a bírság alapösszegének megítélése téves jogalkalmazáson és hiányos indokoláson alapul, és sérti a védelemhez való jogot

235. E jogalapokkal a fellebbezőkkel szemben a vitatott határozat 3. cikkében kiszabott bírság csökkentését kívánják elérni. Ezek arra irányulnak, hogy kétségbe vonják az Elsőfokú Bíróságnak először a jogsértés súlyával, másodszor az enyhítő körülmények fennállásával, harmadszor pedig a fellebbezőknek az eljárásban való együttműködésével kapcsolatos megállapításait.

A – *A jogsértés súlyának megítélésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított, első jogalapról*

236. A BA-CA az első jogalapja keretében, valamint az Erste Bank és az RZB a második jogalapja keretében vitatja az Elsőfokú Bíróságnak a jogsértés súlyára vonatkozó megfontolásai helytállóságát.

237. Az iránymutatás 1. pontjában ismertetett módszer szerint a bírság kiszabása

a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésben említett két feltétellel, azaz a jogsértés súlyosságával és időtartamával összhangban történik [90].

enyhe jogsértés, súlyos jogsértés és különösen súlyos jogsértés.

– enyhe jogsértések:

238. Az iránymutatás 1.A. pontjának első és második bekezdése a következő:

Ezek általában vertikális jellegű, azonban korlátozott piaci kihatással járó és kizárólag a Közösség piacának jelentős, de viszonylag korlátozott részét érintő kereskedelmi korlátozások lehetnek.

„A jogsértés súlyosságának megállapításánál figyelembe kell venni a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető, valamint az érintett földrajzi piac méretét.

Valószínű bírság: 1000–1 000 000 [euró],

– súlyos jogsértések:

A jogsértéseket ennek megfelelően a következő három kategóriába kell majd sorolni:

Ezek többnyire a fentiekkel azonos típusú horizontális vagy vertikális, azonban szigorúbban alkalmazott, szélesebb piaci kihatással bíró, a közös piac kiterjedt területeit befolyásoló korlátozások. […]

90 – Ezt a módszert a jelen indítvány 9–13. pontja ismerteti.

Valószínű bírság: 1–20 millió [euró],

240. Az e támpontokra való utalást követően meg kell vizsgálni az Erste Bank, az RZB és a BA-CA által a jogsértés súlyának téves értékelésével kapcsolatban előterjesztett valamennyi kifogást.

– különösen súlyos jogsértések:

Rendszerint az olyan horizontális korlátozások tartoznak majd ide, mint az árkartell vagy a piacfelosztó kvóták alkalmazása, vagy más, az egységes piac megfelelő működését veszélyeztető magatartások […].

241. Ahogy a jelen indítvány 69. pontjában kifejtettem, a Bíróság általi felülvizsgálat tárgya annak vizsgálata, hogy az Elsőfokú Bíróság hogyan vette jogilag megalapozottan figyelembe a vállalkozás magatartása súlyosságának az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke keretében történő értékelésének összes alapvető elemét.

Valószínű bírság: 20 millió [euró] felett.”

1. Az iránymutatásnak nem megfelelő értékelésre alapított, első részről

a) A felek érvei

239. Ezután a jogsértés súlyát az egyes érintett vállalkozások jellemzői alapján vizsgálják. Ezeken a kategóriákon belül a bírság javasolt mértéke lehetővé teszi a vállalkozások differenciált kezelését az elkövetett jogsértés jellege szerint. A Bizottság ennek során figyelembe veszi azt, hogy az érintett vállalkozások milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy gazdasági kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben állapítja meg, amely biztosan kellően elrettentő erővel bír. Ebben a szakaszban a Bizottság a vállalkozásokat különböző csoportokba sorolhatja be, és a bírság kiindulási összegét súlyozhatja az egyes vállalkozások tekintetében.

242. Az RZB a megtámadott ítélet indokolásában rejlő ellentmondásra hivatkozik. Míg ugyanis az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 226. pontjában kifejtette, hogy a Bizottság nem térhet el az általa az iránymutatásban meghatározott módszertől, a megtámadott ítélet 237. pontjában megállapította, hogy az, hogy a Bizottság kifejtette a jogsértések súlyának értékelését illető megközelítését, nem akadálya annak, hogy ez utóbbit olyan tényezők alapján értékelje, amelyek nem szerepelnek kifejezetten az iránymutatásban. A fellebbező azt rója fel

az Elsőfokú Bíróságnak, hogy a vitatott határozat jogszerűségének vizsgálata céljából eltért az iránymutatásban meghatározott módszertől. Így az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg azt, hogy ezen értékelés során figyelembe lehet venni olyan szempontokat, amelyek nem szerepelnek kifejezetten az iránymutatásban, jóllehet ez alapot szolgáltatott a vállalkozások jogos elvárásainak.

243. A Bizottság rámutat arra, hogy bár az általa meghatározott iránymutatás őt valóban korlátozza, az Elsőfokú Bíróságot korlátlan felülvizsgálati jogkörében viszont nem korlátozza. Az ítélkezési gyakorlatból továbbá egyértelműen kitűnik, hogy az iránymutatás csupán „minimálprogramot" határoz meg, és nem sorolja fel kizárólagos jelleggel a figyelembe veendő szempontokat. Indokolt esetben akár el is lehet tőle térni.

b) Elemzés

244. Ezt a kifogást megalapozatlannak tartom.

245. Az Elsőfokú Bíróság ugyanis nem követett el értékelési hibát annak megállapításával, hogy a Bizottság által az iránymutatásban meghatározott módszer nem zárja ki az ezen iránymutatásban kifejezetten nem szereplő szempontok figyelembevételét.

246. Az iránymutatás olyan rugalmassági tényezőket tartalmaz, amelyek lehetővé teszik a Bizottság számára, hogy a jogsértés súlyának értékelése során a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott korlátok között számos szempontot figyelembe vegyen [91].

247. Az iránymutatás 1.A. pontjában említett ezen szempontok közé nemcsak azok tartoznak, amelyek a jogsértés jellegével, hatásával és az érintett földrajzi piac méretével állnak összefüggésben, hanem azon szempontok is, amelyek maguknak a vállalkozásoknak a jellemzőivel, és azzal a követelménnyel állnak összefüggésben, hogy biztosítsák a fellépés elrettentő hatását. A Bizottságnak minden egyes szempont értékelésével kötelezően figyelembe kell vennie olyan tényezőket, amelyek tekintettel vannak a jogsértés körülményeire, és amelyeket az iránymutatás nem sorolhat fel taxatív jelleggel [92].

91 – Lásd megfelelően a C-308/04. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 29-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5977. o.) 46. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

92 – Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatában úgy ítélte meg, hogy a jogsértések súlyát számos tényező alapján kell meghatározni, azonban nincs olyan felsorolás, amely kimerítő vagy kötelező módon tartalmazná a mérlegelendő tényezőket (a Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 33. pontja, és a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 240. és 241. pontja).

248. A Bizottság e tekintetben számos, maga a Bíróság által az ítéleteiben megjelölt szempontot figyelembe vehet [93].

249. Először, értékelheti a jogsértés súlyát az ügy különleges körülményei alapján, és figyelembe veheti azon jogi és gazdasági környezetet, amelybe a kifogásolt magatartás illeszkedik. A versenykorlátozás jellegének vizsgálata során a Bizottság figyelembe veheti a megállapodások tartalmát, időtartamát, számát, intenzitását és földrajzi méretét, valamint a megállapodások által érintett termékek értékét. Tekintettel lehet továbbá a megállapodásban részt vevő felek számára és relatív piaci súlyára, azáltal hogy vizsgálja többek között a piaci részesedésüket, a nagyságukat, a magatartásukat és a megállapodás létrejöttében játszott szerepüket. A Bizottság ezenfelül a jogsértés elkövetésének időpontjában fennálló piaci helyzetet vizsgálhatja, és a gazdasági közrend megkárosítását veheti figyelembe. Végül figyelembe veheti azt a veszélyt, amelyet a szóban forgó megállapodás az Európai Közösség célkitűzéseire jelent.

250. E tekintetben nem gondolom, hogy a Bizottság eltért az iránymutatásban általa meghatározott módszertől, és hogy megsértette az érintett vállalkozások jogbiztonságát [94].

251. E szempontok figyelembevételével úgy vélem, hogy e pont Elsőfokú Bíróság általi vizsgálata nem minősül téves jogalkalmazásnak, és annak indokolása nem ellentmondásos.

252. Ezért véleményem szerint ezen első részt el kell utasítani.

2. A jogsértés jellegének téves értékelésére alapított, második részről

a) A felek érvei

253. Az RZB a második részt négy kifogásra alapítja.

93 – Lásd a 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítélet (EBHT 1970., 661. o.) 176. pontját és a 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítélet (EBHT 1975., 1663. o.) 612. pontját, valamint a Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 38. pontját; az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 90. és 91. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, és a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 241. és 242. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

94 – A Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 209–213. pontjában a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az iránymutatás garantálja az érintett vállalkozások jogbiztonságát, és lehetővé teszi számukra, hogy megismerjék a Bizottság által a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének alkalmazása során alapul vett számítási módszereket.

254. Először is, az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 240. pontjában azt állapította meg, hogy a jogsértés jellege elsődleges szerepet játszik a jogsértések különösen súlyosnak minősítésénél, míg más kritériumok – mint a jogsértésnek a piacra gyakorolt konkrét hatása és az érintett piac földrajzi kiterjedése – kisebb súllyal esnek latba.

255. Másodszor, a fellebbező úgy véli, hogy az Elsőfokú Bíróság azáltal is tévesen alkalmazta a jogot, hogy olyan szempontokra alapította az értékelését, amelyek nem szerepelnek az iránymutatásban, így a banki ágazat gazdasági jelentőségére, a kartellel érintett banki termékek széles körére és az osztrák bankok túlnyomó többségének a találkozókon való részvételére.

256. Harmadszor, a fellebbező azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe a kormány arra irányuló álláspontját, hogy a banki ágazatot megóvja a szabad piac működésétől. Ezenkívül tévesen állapította meg azt, hogy az állami hatóságoknak az EK 81. cikk hatálya alá tartozó magatartásokban történő közreműködése súlyosító körülménynek minősül a bírság tekintetében.

257. Negyedszer, az RZB arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés valódi súlyának vizsgálatakor nem vette figyelembe az elrettentő hatást, jóllehet átfogó mérlegelést követel meg.

b) Elemzés

258. Az első kifogást illetően az a véleményem, hogy az Elsőfokú Bíróság jogosan állapította meg azt, hogy a jogsértés jellege elsődleges szerepet játszik a jogsértések különösen súlyosnak minősítésénél.

259. Az állandó ítélkezési gyakorlatból megállapítható, hogy a horizontális árkartelleket mindig a közösségi joggal szembeni legsúlyosabb jogsértések közé sorolták, mivel ezek a verseny főbb jellemzőibe való közvetlen beavatkozást jelentenek [95]. A jelen ügyben nyilvánvaló számomra, hogy a „Lombard-hálózathoz" hasonló, a Bizottság által megállapított kiterjedésű árkartell, amely olyan jelentős gazdasági ágazatot érint, mint a banki ágazat, csak különösen súlyos jogsértésnek minősíthető.

95 – Lásd többek között a Bíróság C-194/99. P. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének (EBHT 2003., I-10821. o.) 118. pontját, az Elsőfokú Bíróság T-202/98., T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének (EBHT 2001., II-2035. o.) 103. pontját és a T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének (EBHT 2003., II-913. o.) 262. pontját.

260. Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság a Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletben [96] megállapította, hogy a jogsértés súlya a visszaélésszerű magatartások jellege és célja alapján határozható meg, és valamely magatartás tárgyát érintő szempontok a bírság kiszabása tekintetében nagyobb jelentőséggel bírhatnak, mint a magatartás hatását érintő szempontok [97]. A Bíróság megerősítette ezt a megközelítést, és azt az álláspontot képviselte, hogy a versenykorlátozó gyakorlat hatása a bírság megfelelő összegének értékelése során nem mérvadó szempont [98].

261. Végül – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 240. pontjában jogosan kifejtette – az következik az iránymutatásból, és különösen a különösen súlyos jogsértések leírásából, hogy az árkartellek pusztán a jellegük alapján különösen súlyosnak minősülhetnek, anélkül hogy a Bizottság köteles lenne a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását bizonyítani vagy az érintett földrajzi piac méretét mérlegelni [99]. Az ilyen jellegű megállapodás tehát a piacra gyakorolt konkrét hatásától és földrajzi kiterjedésétől függetlenül a jellege alapján különösen súlyos jogsértésnek minősül.

262. Ezért nem kifogásolható, hogy az Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy az iránymutatás 1.A. pontjában említett három szempont valamely jogsértés súlyának értékelése során nem ugyanolyan súllyal esik latba.

263. A második kifogással kapcsolatban már a jelen indítvány 245–251. pontjában kifejtettem, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés súlyának értékelése során jogosan vett figyelembe az iránymutatásban kifejezetten említett szempontoktól eltérő szempontokat. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy e kifogást megalapozatlanként utasítsa el.

264. A harmadik és negyedik kifogással a fellebbező lényegében azon szempontok súlyozását kifogásolja, amelyek lehetővé tették a jogsértés súlyának értékelését. Tekintettel a Bíróságnak a fellebbezési eljárásban betöltött szerepére, véleményem szerint annak nem feladata az ilyen vizsgálat elvégzése. Ennek megfelelően azt javasolom, hogy e kifogást minősítsék elfogadhatatlannak.

265. Mindezen szempontok figyelembevételével úgy vélem, hogy e jogalap második részét el kell utasítani.

96 – A T-203/01. sz. ügy (EBHT 2003., II-4071. o.).

97 – A 258. és a 259. pont.

98 – A Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 118. pontja.

99 – Lásd az Elsőfokú Bíróság T-109/02., T-118/02., T-122/02., T-125/02., T-126/02., T-128/02., T-129/02., T-132/02. és T-136/02. sz., Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. április 26-án hozott ítéletének (EBHT 2007., II-947. o.) 447. pontját. Ezen ítélet a Bírósághoz érkezett fellebbezések tárgya (C-322/07. P., C-327/07. P. és C-338/07. P. sz. egyesített ügyek). E fellebbezések azonban nem érintik ezt a kérdést.

3. A harmadik részről, amelyet a „jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának" téves értékelésére alapítottak

a) A felek érvei

266. Az RZB előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, azáltal hogy megengedte a Bizottságnak, hogy a kartell egyszerű „végrehajtásából" arra következtessen, hogy a jogsértés konkrét hatást gyakorol a piacra. Ez a felfogás ellentétes az iránymutatás szövegével, és nyilvánvalóvá teszi, hogy az Elsőfokú Bíróság összetéveszti a megállapodások „végrehajtását" (ami az EK 81. cikk alkalmazásának feltétele) a „piacra gyakorolt konkrét hatás" szigorúbb kritériumával, ami a jogsértés súlyának igazolásához szükséges. A Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet ellentétes az Elsőfokú Bíróság fejtegetéseivel [100]. Ezenkívül a fellebbezők által előterjesztett gazdasági szakértői vélemény szerint az alapvető termékekre vonatkozó megállapodásoknak semmilyen hatásuk nem volt a ténylegesen alkalmazott feltételekre.

267. A BA-CA úgy véli, hogy tévesen ítélték meg a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását. A fellebbezők által előterjesztett gazdasági szakértői vélemény tanúsága szerint ugyanis a találkozóknak nem volt ilyen hatásuk az osztrák piacokra.

268. A BA-CA ezenkívül arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság a gazdasági szakértői vélemény vizsgálata során megsértette a bizonyításfelvétel alapelveit. Azáltal ugyanis, hogy az ilyen szakértői véleménnyel szemben azt a követelményt támasztotta, hogy „a megállapodások piacra irányuló valamennyi lehetséges hatására" vonatkoznia kell, az Elsőfokú Bíróság túllépte azt a mértéket, amely megkövetelhető az olyan gazdasági szakértői véleménytől, amelynek célja annak bizonyítása, hogy a megállapodásokat nem hajtották végre, és nincsen okozati összefüggés a banki kerekasztalok és a piaci verseny alakulása között.

269. A Bizottság rámutat arra, hogy a bankok által előterjesztett gazdasági szakértői vélemény csak két banki termékre vonatkozik, nem pedig a megállapodás piacra irányuló lehetséges hatásaira. Mindenesetre a versenykorlátozásra irányuló megállapodások akár csak részleges végrehajtása is elegendő ahhoz, hogy ki lehessen zárni annak lehetőségét, hogy ez a megállapodás nem volt hatással a piacra.

b) Elemzés

270. A fellebbezők által előterjesztett kifogás véleményem szerint ezen eljárás egyik legérzékenyebb pontját érinti.

271. Sem az irányelv, sem pedig az ítélkezési gyakorlat nem tisztázza ugyanis különösebben a jogsértés piacra gyakorolt konkrét

100 – Az 53. és a 62. pont.

hatására vonatkozó kritérium figyelembevételének szükségességét és módját.

272. A Bíróság megállapította, hogy a jogsértés piacra gyakorolt hatásának értékelése során a Bizottságnak figyelembe kell vennie, hogy milyen lett volna a verseny a jogsértés nélkül [101]. Továbbá ha a jogsértések jellege szerint a versenyjog súlyos megsértéséről van szó, ez a bírság megfelelő összegének értékelése során nem mérvadó szempont [102].

273. Ezenkívül a Bizottság az iránymutatás 1.A. pontja szerint a piacra gyakorolt konkrét hatást csak akkor veheti figyelembe, ha azt mérni tudja. Ezt másképp fogalmazva úgy értem, hogy a Bizottság e hatásokat, ha nem mérhetők, nem veheti figyelembe a bírság kiszabása során.

274. Ellenben a horizontális árkartelleket vagy a piacfelosztó megállapodásokat illetően az iránymutatásból, különösen a különösen súlyos jogsértések leírásából az következik, hogy e megállapodások pusztán a jellegük alapján különösen súlyosnak minősülhetnek anélkül, hogy a Bizottság köteles lenne a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását bizonyítani vagy az érintett földrajzi piac méretét felmérni [103]. Ebben az esetben a jogsértés konkrét hatása egy szempont a többi között, amely – amennyiben mérhető – lehetővé teheti a Bizottság számára, hogy a bírság összegét a 20 millió eurós küszöbérték fölé emelje.

275. Az iránymutatás alapján ugyan tisztázódhatott, hogy hogyan értékeli a Bizottság a jogsértés súlyát, azonban még bizonytalanság áll fenn a tekintetben, hogy mit foglal magában a „mérhető” fogalom. Mennyiben kell a Bizottságnak képesnek lennie arra, hogy mérje a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását annak érdekében, hogy azt figyelembe vehesse a bírság kiszabásánál? Ha a Bizottság a bírság kiszabása céljából bizonyítja azt, hogy a megállapodásokat végrehajtották, ez – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben megállapította – elegendő-e ahhoz, hogy ebből a piacra gyakorolt konkrét hatást vezessen le, vagy további bizonyítékokat kell szolgáltatnia?

276. A közösségi bíróság erre adott válasza nem tűnik számomra egyértelműnek, mivel még nem áll fenn bizonyosság a tekintetben, hogy a Bizottságnak mely szempontokat kell figyelembe vennie.

101 – Lásd a Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 619. és 620. pontját, valamint az Elsőfokú Bíróság T-73/04. sz., Carbone-Lorraine kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének (EBHT 2008., II-2661. o.) 83. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

102 – A Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 118. pontja.

103 – Lásd a Bolloré és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 447. pontját és a megtámadott ítélet 240. pontját is.

i) A közösségi bíróság megközelítése

277. Az Elsőfokú Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlatában azt az álláspontot képviseli, hogy a Bizottság nem köteles a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását pontosan számszerűsíteni, vagy arról számszerű értékelést adni [104]. Az Elsőfokú Bíróság ugyanis rámutat azon nehézségekre, amelyekkel a Bizottság szembesülhet, mivel véleménye szerint „a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásainak bizonyítása […] feltételezi az e jogsértésből eredő helyzetnek azon helyzettel való összehasonlítását, amely a jogsértés hiányában fennállna, ami természeténél fogva hipotetikus” [105].

278. E körülmények alapján az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a kartellnek az érintett piacra gyakorolt tényleges hatását kellően bizonyítottnak kell tekinteni, amennyiben a Bizottság konkrét és megbízható bizonyítékkal szolgál, amely megfelelő fokú valószínűséggel támasztja alá azt, hogy a kartell hatást gyakorolt a piacra [106].

279. E megállapításból kiindulva ezután két irányzat alakult ki az ítélkezési gyakorlatban.

280. Az első irányzat keretében az Elsőfokú Bíróság azt az álláspontot képviseli, hogy a Bizottság jogosult a kartell végrehajtásából a piacra gyakorolt hatás fennállására következtetni.

281. Ezt az irányzatot követi az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélettel [107] és a Brasserie nationale kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélettel [108] összhangban.

282. Ezzel viszonylagossá teszik a piacra gyakorolt konkrét hatásra vonatkozó kritérium jelentőségét és az annak bizonyításával összefüggő követelményeket, mivel a Bizottságnak ezeket az árkartellek vagy a piacfelosztó megállapodások esetében az iránymutatás értelmében nem kell figyelembe vennie ahhoz, hogy e jogsértést különösen súlyosnak minősítse [109].

104 – Az Elsőfokú Bíróság T-322/01. sz., Roquette Frères kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3137. o.) 71–80. pontja, pontosabban 75. pontja, valamint a 133–144. pontja; a T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3435. o.) 151–163. pontja, pontosabban 155. pontja; a T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-3627. o., a továbbiakban: „Archer Daniels Midland II”-ügyben hozott ítélet) 157–168. pontja, pontosabban 161. pontja; a T-52/03. sz., Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének 388–415. pontja, pontosabban 392. pontja; a T-53/03. sz., BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének 297–322. pontja, pontosabban 301. pontja, valamint a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének 575–604. pontja, pontosabban 583. pontja.

105 – Az Elsőfokú Bíróság T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletének (EBHT 2006., II-897. o.) 231. pontja.

106 – Uo.

107 – Az ezen ítélet ellen előterjesztett fellebbezés keretében a Bíróság nem foglalkozott ezzel a kérdéssel.

108 – A T-49/02–T-51/02. sz. ügyben 2005. július 27-én hozott ítélet (EBHT 2005., II-3033. o.).

109 – A Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 150. pontja és a Brasserie nationale kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 178. és 179. pontja, valamint a megtámadott ítélet 240. pontja.

283. Ha elsősorban a „Lombard-hálózathoz” hasonló árkartellről van szó, az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a Bizottság jogosan következtethet a jogsértés piacra gyakorolt hatására azon tényből, hogy a kartell tagjai intézkedéseket hoztak a megállapított árak alkalmazására [110]. Mindenesetre – az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint – amennyiben a kartell megvalósítása megállapítást nyert, a Bizottság nem köteles módszeresen bizonyítani, hogy a megállapodások ténylegesen lehetővé tették az érintett vállalkozások számára, hogy magasabb ügyleti árat érjenek el, mint a kartell hiányában, mégpedig a jelentős források és az olyan hipotetikus számítások miatt, amelyeket ez szükségessé tenne [111].

284. Ezenfelül az Elsőfokú Bíróság döntő jelentőséget tulajdonít a felek azon szándékának, hogy a megállapodásaiknak konkrét hatást biztosítsanak. Kifejti továbbá, hogy „ami ezt követően a ténylegesen megvalósult piaci árakat illetően történt, azt egyéb, a kartell tagjainak ellenőrzésén kívül álló tényezők befolyásolhatták”, és megállapítja, hogy a kartell tagjai nem hozhatják fel a saját javukra a szándékukat meghiúsító külső tényezőket [112].

285. Ezt az ítélkezési gyakorlatot folytatta az Elsőfokú Bíróság számos újabb ítéletben, többek között a Hoechst kontra Bizottság ügyben 2008. június 18-án hozott ítéletben [113] és a Carbone-Lorraine kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben [114].

286. Az ítélkezési gyakorlat második irányzatában az Elsőfokú Bíróság annak igazolására, hogy a kartell ténylegesen hatást gyakorolt a piacra, többet követel meg a Bizottságtól a kartell végrehajtásának egyszerű bizonyításánál.

287. A Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletben [115] az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy „valamely megállapodás végrehajtása nem jár szükségszerűen [a piacra gyakorolt] tényleges hatásokkal” [116]. Ebben az ügyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság a bírság kiszabása során nem lehetett kizárólag az okozati összefüggésre tekintettel, és nem szorítkozhatott a megállapodás végrehajtására való hivatkozásra azon következtetés érdekében, hogy az konkrét hatást gyakorolt a piacra.

288. Továbbá az Elsőfokú Bíróság a Roquette Frères kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben és az Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletben [117] a nátrium-glükonát piacán fennálló kartellre vonatkozóan kifejtette, hogy „a kartell közvetlen

110 – A megtámadott ítélet 285. pontja.
111 – Uo., 286. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.
112 – Uo., 287. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.
113 – A T-410/03. sz. ügy EBHT 2008., II-881. o., 345. és 348. pont).
114 – A 84–87. pont.
115 – A T-30/05. sz. ügy. Ezen ítélet jelenleg a Bíróságnál előterjesztett fellebbezés tárgya (a C-534. P. sz. ügy).
116 – A 110. pont.
117 – A T-329/01. sz. ügy (EBHT 2006., II-3255. o., a továbbiakban: „Archer Daniels Midland I”-ügyben hozott ítélet).

hatásának előzetes feltétel jellegéből eredően a kartell tényleges végrehajtása a kartell közvetlen hatására vonatkozó mutató felmerülésének tekinthető” [118]. A kartell végrehajtása komoly mutatónak tekinthető, ha a Bizottság nem szorítkozik e megállapításra [119].

289. Így a Bizottság a két említett ügyben nem csak a megállapodások „gondos” kivitelezését állapította meg, hanem a kartell által rögzített árak, valamint az érintett vállalkozások által ténylegesen gyakorolt árak közötti egybeesést is. A Bizottság kiemelte a vállalkozások által a kérdéses piacon elért piaci részesedés jelentőségét is, valamint azt az erőfeszítést, amelyet a megállapodások megszervezésére, követésére és felügyeletére fordítottak [120].

290. Egyébként az Elsőfokú Bíróság a Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletben és az „Archer Daniels Midland II”-ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletben a citromsav piacán fennálló kartellel kapcsolatban megállapította, hogy a Bizottság helytállóan értékelte a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását, azáltal hogy bizonyította, hogy a megállapodásokat „gondosan” végrehajtották, és hogy egyezés mutatkozott a kartell által rögzített árak, valamint az érintett vállalkozások által valóban alkalmazott árak között, és azáltal, hogy kiemelte e vállalkozásoknak a szóban forgó piacon fennálló piaci részesedésének jelentőségét, valamint a kartell időtartamát [121].

291. Végül az Elsőfokú Bíróság a Knauf Gips kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletben, a BPB kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletben és a Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletben a gipszlemezek piacán fennálló kartellel kapcsolatban megállapította, hogy a Bizottság – a piaci részesedések stabilitásától eltekintve – megfelelően igazolta a jogsértés hatását annak bizonyításával, hogy a kartell tagjai a megfelelő piac többségi részesedésével rendelkeztek, hogy a felek által kötött megállapodásokat végrehajtották, és azok az egyébként elérhetőnél magasabb árszínvonal elérésére irányultak. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint ezek az adatok arra utalnak, hogy a jogsértés alkalmas volt jelentős versenyellenes hatások kiváltására [122].

292. Ezen ítéletek csak az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlatának szemléltetésére szolgálnak, amely a kartell egyszerű végrehajtásánál erősebb bizonyítékot követel meg a Bizottságtól. Ezekben az ítéletekben az Elsőfokú Bíróság pontosította, hogy milyen jelentőséget kell tulajdonítani az egyes mutatóknak.

293. A kartell végrehajtásával kapcsolatos mutató tekintetében az Elsőfokú Bíróság azt

118 – A 77., illetve 180. pont.
119 – A 78., illetve 181. pont.
120 – A 76–78., illetve a 179–181. pont.
121 – A 156–159., illetve a 162–166. pont.
122 – A 393. és a 394., illetve a 302. és a 303., valamint az 585. és az 586. pont.

az álláspontot képviseli, hogy e mutató jelentősége a kartell időtartamának függvényében növekedhet. Valójában egy bonyolult – az árak rögzítésére, a piacok elosztására és információk megosztására irányuló – kartell megfelelő működése jelentős igazgatási és irányítási költségekkel jár. Ezért az Elsőfokú Bíróság megalapozottnak tekintette azt a megállapítást, hogy ha az ilyen jogellenes tevékenységekből eredő kockázatok ellenére a vállalkozások ilyen hosszú időn át tartották fenn a jogsértést, és biztosították az igazgatási irányítás hatékonyságát, a kartell tagjai ebből a megállapodásból előnyhöz jutottak, és ennélfogva annak közvetlen hatása volt az érintett piacra [123].

294. A vállalkozások piaci részesedésének jelentőségével és stabilitásával kapcsolatos mutató tekintetében az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy e tényező önmagában nem elegendő a konkrét hatások fennállásának indokolására. Az ugyanis, hogy a kartellben részt vevő felek a piac többségi részesedésével bírtak, a kartell céljából, nem pedig hatásaiból következik. Ezért annak bizonyítására szolgáló adatokról van szó, hogy a jogsértés alkalmas volt jelentős, versenyellenes hatások kiváltásra, nem pedig, hogy azokat valóban ki is váltotta [124]. A Bizottságnak ezért ezt a tényezőt az érintett piacon a kartellt megelőzően fennállt helyzetre vonatkozó adatok figyelembevételével kell értékelnie. Ezenfelül e mutató jelentősége a kartell időtartamának függvényében növekszik [125].

295. Az összehangolt ármegállapításból levezetett mutatók tekintetében az Elsőfokú Bíróság két megközelítést követett.

296. A Jungbunzlauer kontra Bizottság és az „Archer Daniels Midland II”-ügyben hozott ítéletben kifejtette, hogy a kartellnek a piacra gyakorolt konkrét hatására vonatkozó bizottsági értékelésnek ellenőrzése végett „elsősorban a kartellnek az árakra gyakorolt hatására nézve kell ezen értékelést megvizsgálni”. A Bizottságnak ezért megfelelő valószínűséggel meg kell állapítania, hogy a kérdéses megállapodások ténylegesen lehetővé tették az érintett vállalkozások számára, hogy a kartell hiányában érvényesülő áraknál magasabbakat érjenek el. Ennek során a Bizottságnak – tekintettel a fennálló gazdasági és esetleges jogszabályi háttérre – az érintett piac összes objektív körülményét figyelembe kell vennie, és bizonyítania kell azt, hogy a szabad verseny keretében az árszintek nem ugyanúgy alakultak volna, mint ahogy az alkalmazott árak alakultak [126].

297. Az említett Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben az Elsőfokú Bíróság azt az álláspontot képviselte, hogy a kartell tagjai által megállapított árak és az ügyfelektől ténylegesen kért árak közötti tartós párhuzam fennállása révén „kellőképpen bizonyított, miszerint a kartell konkrét hatást gyakorolt a piacra, amely hatás

123 – A Roquette Frères kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 79. pontja és az „Archer Daniels Midland I”-ügyben hozott ítélet 182. pontja.

124 – A Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 232. pontja.

125 – A Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 159. pontja és az „Archer Daniels Midland II”-ügyben hozott ítélet 165. és 166. pontja. Lásd a Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 395. és 403. pontját, a BPB kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 304. és 312. pontját, valamint a Lafarge kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 587. és 594. pontját is.

126 – A Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 177–190. pontja, pontosabban 179. pontja, és az „Archer Daniels Midland II”-ügyben hozott ítélet 180–192. pontja, pontosabban 182. pontja. Lásd az Elsőfokú Bíróság Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 224. pontjában kifejtett megközelítését is.

az iránymutatás értelmében a kartell hiányában érvényesülő feltételezett ár és a kartell létrehozása után alkalmazott ár összehasonlításával »mérhető« volt” [127].

298. A nemrég a Lafarge kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben ellenben az Elsőfokú Bíróság azt az álláspontot képviselte, hogy amikor a kartell fennállását megállapították, a Bizottság nem köteles módszeresen bizonyítani, hogy a megállapodások ténylegesen lehetővé tették az érintett vállalkozások számára, hogy magasabb ügyleti árat érjenek el, mint a kartell hiányában. Az ilyen bizonyítás jelentős forrásokat igényelne, és olyan gazdasági modelleken alapuló hipotetikus számításokat tenne szükségessé, amelyek pontosságát a bíróság nehezen tudja csak ellenőrizni. Ebben az ügyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította a kartell árakra gyakorolt konkrét hatását, és ennek során figyelembe vette az árlisták közzétételét és az árak rögzítését, amelyek – akár irányadó jelleggel – befolyásolják a versenyt [128].

299. A Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben az Elsőfokú Bíróság kifejtette, hogy e szempontoknak ezenfelül objektív gazdasági tényezőkre kell támaszkodniuk, és nem jelenthetnek csupán feltételezést [129].

300. E támpontok alapján kell tehát vizsgálni, hogy az RZB által előterjesztett kifogások megalapozottak-e.

ii) Álláspontom

301. Ahogy kifejtettem, a fellebbező azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy a bírság kiszabása céljából megengedte a Bizottságnak, hogy a kartell puszta végrehajtásából a piacra gyakorolt konkrét hatásra következtessen.

302. Ezt a kifogást megalapozottnak tartom.

303. Fontosnak tartom ugyanis, hogy a Bizottsággal szembeni bizonyítási követelményeket magas szinten tartsák, ha az a jogsértés

127 – A 185. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

128 – A Lafarge kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 587–593. pontja. Lásd a Knauf Gips kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 396–402. pontját és a BPB kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 307–311. pontját is.

129 – A 240. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

súlyának megítélése és a bírság összegének meghatározása céljából azt állítja, hogy valamely kartell hatást gyakorolt a piacra.

304. Jóllehet a Bizottság a Bíróság ítélkezési gyakorlata és az iránymutatás szerint nem köteles figyelembe venni a jogsértés piacra gyakorolt hatását a szóban forgó megállapodáshoz hasonló különösen súlyos jogsértés esetén.

305. Mindazonáltal a Bizottság számára – ha a jogsértés konkrét hatásának fennállására hivatkozik – ezáltal lehetséges, hogy a jogsértésnek magasabb súlyossági fokot tulajdonítson, és a bírság alapösszegét az iránymutatásban meghatározott küszöbérték fölé emelje.

306. Úgy tűnik azonban számomra, hogy a 17. rendelet 15. cikke szerinti bírságok a jellegük és a jelentőségük alapján büntetőjogi szankcióval eshetnek egy tekintet alá, jóllehet a szó szigorú értelmében közigazgatásiszankció-jelleggel bírnak. Ezért a Bizottságnak az elsősorban megtorló jellegű eljárása során figyelembe kell vennie a büntetőjog eljárásjogi és anyagi jogi alapelveit is, tehát bizonyítania kell azon ismérveket, amelyeket a bírság összegének meghatározása során tekintetbe vett.

307. Ennek még nagyobb a jelentősége nagyon súlyos jogsértés esetén, amikor a Bizottság csak a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésében meghatározott felső határhoz van kötve. Az enyheként vagy súlyosként minősített jogsértésektől eltérően ugyanis a Bizottság az iránymutatás 1.A. pontjának harmadik franciabekezdésében említett 20 millió eurós küszöbérték fölé mehet, ami széles mérlegelési jogkört biztosít számára.

308. Ha a Bizottság úgy határoz, hogy a jogsértés súlyának megállapítása és a bírság megfelelő összegének meghatározása során figyelembe veszi a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását, ebben az összefüggésben képesnek kell lennie arra, hogy olyan konkrét, hiteles és elégséges bizonyítékokat szolgáltasson, amelyek jelzik a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának fennállását és a versenykorlátozó megállapodás és a piaci verseny változása között fennálló okozati összefüggést.

309. Az Elsőfokú Bíróság azonban nem ezt a megközelítést választotta a megtámadott ítéletben.

310. Még ha ugyanis helytállóan indulhatott is ki a megtámadott ítélet 288. pontjában abból, hogy „a kartell megvalósulásából a Bizottság jogszerűen [vonhatott le következtetéseket]”, véleményem szerint tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy az ilyen eredményt elégségesnek ítélte meg ahhoz, a piacra gyakorolt hatás fennállására következtessen.

311. Egyrészt úgy tűnik számomra – ahogy az Elsőfokú Bíróság a hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kifejtette –, hogy a kartell végrehajtása nem jár szükségképpen a piacra gyakorolt tényleges hatásokkal. E hatások még kevésbé „mérhetők" az iránymutatás 1.A. pontja értelmében. Valamely megállapodás végrehajtása ezért komoly mutató, mivel az a piacra gyakorolt közvetlen hatás feltétele, véleményem szerint azonban csak a mutató felmerülésének tekinthető [130].

312. Ezenkívül a Bizottságnak tudnia kell bizonyítékokat gyűjtenie az árak vagy a vállalkozások piaci részesedésének alakulásáról, anélkül hogy ez jelentős források igénybevételét eredményezné. A „Lombard-hálózathoz" hasonló árkartell esetében például meghatározónak és a Bizottság által teljesítendő bizonyításhoz egyenesen szükségesnek tartom, hogy a Bizottság az érintett piacon fennálló objektív feltételek figyelembevételével vizsgálja megállapodásnak az árakra gyakorolt hatását. Az ilyen vizsgálat révén lehetséges, hogy megállapítható az áraknak a megállapodások végrehajtása következtében történő emelkedése vagy csökkenése, vagy a kartell által rögzített árak ténylegesen alkalmazott árakkal való egyezésének fennállása. E vizsgálat keretében – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 284. pontjában maga is kifejtette – valamely jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának értékelése során a Bizottságnak figyelembe kell vennie, hogy milyen lett volna a verseny a jogsértés nélkül. Még ha a Bizottságtól aligha követelhető is meg, hogy számszerű értékeléseket mutasson fel, véleményem szerint azonban a jogsértés előtti és utáni piaci helyzet összehasonlítása alapján bizonyos tendenciákat bizonyítani tud.

313. Ezért nem csatlakozom az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 287. pontjában szereplő fejtegetéseihez sem, miszerint nem szükséges a ténylegesen megvalósult piaci árakat figyelembe venni, mivel ezeket egyéb, a kartell tagjainak ellenőrzésén kívül álló tényezők befolyásolhatták. Mint emlékezetes ugyanis, a Bizottság általi vizsgálat tárgyát képezi a kartellnek a piacra, különösen az árakra gyakorolt konkrét hatása, mégpedig – ahogy a Bíróság megállapította – a gazdasági és jogi környezet figyelembevételével.

314. Végül még arra szeretnék rámutatni, hogy – még ha osztom is az Elsőfokú Bíróság aggályait azon nehézségek tekintetében, amelyekkel a Bizottság a kartell konkrét hatásának bizonyítása során szembesülhet [131] – ez a jelen ügyben véleményem szerint különösen akkor nem indokolhatja az elégtelen bizottsági bizonyítást, ha az az értékelését egyetlen bizonyítékra, a megállapodás végrehajtására alapítja.

130 – Lásd a 118. lábjegyzetet.

131 – Lásd a megtámadott ítélet 286. pontját.

315. A fenti megfontolásokra tekintettel az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság a jogsértés súlyának megítélése és a bírság kiszabása során figyelembe vehette a kartell végrehajtását annak érdekében, hogy a piacra gyakorolt konkrét hatások fennállására következtessen.

316. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy a jogalap e harmadik részét minősítse megalapozottnak.

4. „Az érintett piac földrajzi kiterjedésének" téves értékelésére alapított, negyedik részről

a) A felek érvei

317. Az RZB azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 308–313. pontjában nem vizsgálta azt az érvet, miszerint az Osztrák Köztársaság nyilvánvalóan és vitathatatlanul kis területe miatt a megállapított jogsértés nem minősíthető különösen súlyosnak. Ezenkívül az ilyen gondolatmenet ellentétes az iránymutatás szövegével és a Bizottság döntéshozatali gyakorlatával.

b) Elemzés

318. Véleményem szerint ez a rész megalapozatlan.

319. Egyrészt az Elsőfokú Bíróság a fellebbező érveivel ellentétben a megtámadott ítélet 308–313. pontjában egyértelműen és megfelelő indokolással kifejtette, hogy az érintett földrajzi piac kis kiterjedése véleménye szerint miért nem akadálya annak, hogy a megállapított jogsértést különösen súlyosnak minősítsék.

320. Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 240. pontjában helytállóan kifejtette, és ahogy a jelen indítvány 261. pontjában kifejtettem, a szóban forgóhoz hasonló árkartellek a piacra gyakorolt hatásuktól és az érintett piac földrajzi kiterjedésétől függetlenül a jellegük alapján különösen súlyos jogsértésnek minősülhetnek.

321. Ezenfelül emlékeztetek arra, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlata nem képezhet a versenyügyekben kiszabott bírságokra vonatkozó jogi hátteret [132]. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az e

132 – A JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 205. pontja. Lásd továbbá az Elsőfokú Bíróság T-241/01. sz., Scandinavian Airlines System kontra Bizottság ügyben 2005. július 18-án hozott ítéletének (EBHT 2005., II-2917. o.) 87. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

gyakorlatból eredő megállapítások csak jelzésértékűek lehetnek, mivel az ügyek körülményei (a piacok, a termékek, az országok, a vállalkozások, és az érintett időtartam) különböznek egymástól [133]. Ennélfogva a fellebbező nem hivatkozhat a korábban hozott bizottsági határozatokra.

322. Kiegészítésképpen végül szeretnék rámutatni arra, hogy sem az EK-Szerződés szerint, sem pedig a 17. rendelet, az iránymutatás vagy ítélkezési gyakorlat szerint nem lehet abból kiindulni, hogy csak a nagy kiterjedésű piacokat érintő korlátozások minősülhetnek különösen súlyos jogsértésnek. Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 312. pontjában helytállóan kifejtette, a Bíróság álláspontja szerint csupán egyetlen tagállam területe vagy akár ennek egy kisebb része a közös piac lényeges részét képezheti. Ezenkívül a jelen ügyben megállapított jogsértés – ahogy láttuk – nemcsak az Osztrák Köztársaságot érinti, hanem alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására.

323. Ezért véleményem szerint e jogalap negyedik részét megalapozatlanként el kell utasítani.

133 – Lásd a JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 201. pontját.

5. Az ötödik részről, amelyet az eljárások szelektív jellege hatásainak az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére és az indokolási kötelezettség megsértésére alapítottak

a) A felek érvei

324. Az RZB az ötödik részt két kifogásra alapítja.

325. Az első kifogást arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság elutasította azt az érvét, miszerint a jogsértés különösen súlyosnak való minősítése nem egyeztethető össze a Bizottság azon döntésével, hogy a jogsértésben részt vevő vállalkozások közül csak néhánnyal szemben indít eljárást.

326. Az RZB továbbá előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette az indokolási kötelezettségét azáltal, hogy nem válaszolt azokra az érvekre, amelyek szerint a bírságok magas szintje egyrészt ellentmond a végső soron az osztrák banki ágazat egészével szemben irányuló eljárás szimbolikus jellegének, másrészt torzítja a versenyt, mivel csupán a bankok 10%-ával szemben szabtak ki bírságot. Végül a jogsértés különösen súlyosnak minősítése összeegyeztethetetlen az ehhez kapcsolódó, „a vállalkozásokkal szembeni egyedi jogsértési kifogással”.

b) Elemzés

327. Az első kifogással kapcsolatban a Bizottsággal együtt úgy vélem, hogy az csupán az Elsőfokú Bíróság előtt kifejtett egyik jogalapot ismétli meg, de nem jelöl meg téves jogalkalmazást. A jelen indítvány 65. pontjában említett elvek szerint azt javasolom a Bíróságnak, hogy e kifogást elfogadhatatlanként utasítsa el.

328. A megtámadott ítélet hiányos indokolásra vonatkozó második kifogásnak véleményem szerint nem lehet helyt adni [134].

329. Először arra utalok, hogy a Bíróság alapokmányának 36. cikke szerint, amely ezen alapokmány 53. cikke szerint az Elsőfokú Bíróságra is alkalmazandó, az ítéleteket „indokolni kell".

330. A Bíróság szerint az ítélet indokolásának világosan és egyértelműen kell megjelenítenie az Elsőfokú Bíróság érvelését oly módon, hogy az érdekeltek megismerhessék a meghozott intézkedés indokait, és a Bíróság gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét [135]. Mivel az EK 230. cikken alapuló fellebbezésről van szó, az indokolási kötelezettség magában foglalja természetesen, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálja a felperes által felhozott megsemmisítési jogalapokat, és ismerteti azokat az okokat, amelyek miatt elutasítja a jogalapot, vagy megsemmisíti a megtámadott jogi aktust. Az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke végrehajtása keretében a Bíróság különösen mérlegeli, hogy az ő feladata-e annak vizsgálata, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette-e a bírság megsemmisítése vagy csökkentése érdekében a felperes által előadott összes érvet [136].

331. Mindazonáltal a Bíróság a Connolly kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben [137] korlátozta az előterjesztett jogalapokra vonatkozó e válaszadási kötelezettséget. Megállapította, hogy valamely ítélet indokolását az adott ügy körülményeire tekintettel kell értékelni [138], és hogy nem követelhető meg, hogy az Elsőfokú Bíróság „részletesen foglalkozzon a fellebbező által felhozott valamennyi érvvel, különösen akkor, ha az érv nem kellően egyértelmű és meghatározott, és nem megfelelő bizonyítékokon alapul" [139].

134 – Emlékeztetek arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság válaszolt-e a felek érveire, és szabályszerűen indokolta-e az ítéletét, olyan jogkérdésnek minősül, amelyet önmagában fel lehet vetni egy fellebbezés keretében (lásd többek között a C-401/96. P. sz., Somaco kontra Bizottság ügyben 1998. május 7-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2587. o.] 53. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

135 – Lásd ebben az értelemben a C-259/96. P. sz., Tanács kontra de Nil és Impens ügyben 1998. május 14-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2915. o.) 32–34. pontját és a C-449/98. P. sz., IECC kontra Bizottság ügyben 2001. május 17-én hozott ítélet (EBHT 2001, I-3875. o.) 70. pontját, valamint a Bíróság elnöke C-149/95. P(R). sz., Bizottság kontra Atlantic Container Line és társai ügyben 1995. július 19-én hozott végzésének (EBHT 1995., I-2165. o.) 58. pontját, C-268/96. P(R). sz., SCK és FNK kontra Bizottság ügyben 1996. október 14-én hozott végzésének (EBHT 1996., I-4971. o.) 52. pontját és a C-159/98. P(R). sz., Holland Antillák kontra Tanács ügyben 1998. június 25-én hozott végzésének (EBHT 1998., I-4147. o.) 70. pontját.

136 – Lásd a jelen indítvány 19. lábjegyzetében hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

137 – A C-274/99. P. sz. ügyben 2001. március 6-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1611. o.).

138 – A 120. pont.

139 – A 121. pont. Lásd a C-197/99. P. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-8461. o.) 81. pontját is.

332. E szempontokra tekintettel úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem volt köteles válaszolni a fellebbező szóban forgó érveire.

333. A megtámadott ítélet 315. pontjában ugyanis az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy téves a fellebbező azon megállapítása, hogy a Bizottság szelektíven és szimbolikusan indított eljárást a vállalkozásokkal szemben. Valójában a határozat címzettjeit a Bizottság a legjelentősebb kerekasztalokon való részvételük gyakorisága alapján választotta ki [140]. Ennélfogva úgy tűnik számomra, hogy az Elsőfokú Bíróság nem volt köteles a fellebbező e magállapításra alapított egyéb érveinek további vizsgálatára.

334. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy ezen ötödik részt minősítse elfogadhatatlannak és megalapozatlannak.

6. A hatodik részről, amelyet arra alapítottak, hogy elmaradt a jogsértés súlyának átfogó vizsgálata

a) A felek érvei

335. Az RZB azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem értékelte átfogóan a jogsértés súlyát, és nem vette figyelembe az iránymutatásban említett valamennyi szempontot (a jogsértés jellegét, a jogsértés konkrét hatását és az érintett földrajzi piac méretét), sem pedig olyan exogén szempontokat, mint az osztrák banki ágazat gazdasági jelentősége, az elrettentő hatás szükségességének hiánya, vagy az eljárások szelektív jellege. Előadja, hogy amennyiben az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta volna ezeket a szempontokat, azt állapította volna meg, hogy a szóban forgó jogsértés nem minősíthető különösen súlyosnak.

b) Elemzés

336. Ezt az érvet megalapozatlannak tartom. E jogalap első részének vizsgálata során ugyanis azt az álláspontot képviseltem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vehet az iránymutatásban kifejezetten említett szempontoktól eltérő más, nevezetesen „exogén” szempontokat is [141]. Valójában a fellebbező ezzel a résszel olyasmire hivatkozik, ami véleményem

140 – A vitatott határozat (470) preambulumbekezdése.

141 – A jelen indítvány 245–251. pontja.

szerint egyszerűen ellentmondásban áll az e jogalap első része keretében felhozott érveivel.

337. Következésképpen e hatodik részt megalapozatlanként el kell utasítani.

7. A hetedik részről, amelyet az azzal kapcsolatos téves értékelésre alapítottak, hogy a fellebbezőket különböző csoportokba sorolták

338. A vitatott határozatból megállapítható, hogy az osztrák bankpiacot többszintű struktúrával rendelkező, „decentralizáltnak" mondott bankcsoportok létezése jellemzi.

339. A takarékpénztárak (Sparkasse) és a takarékszövetkezetek (Volksbank) kétszintű struktúrával rendelkeznek, míg az agrárhitelbankok (Raiffeisen-bankok) struktúrája háromszintű. E többszintű struktúrák mindegyikében (a továbbiakban: takarékpénztári ágazat, Raiffeisen-ágazat, valamint takarékszövetkezeti ágazat, együttesen: decentralizált ágazatok) központi intézmény, amelyet a köznyelvben „csúcsintézménynek" neveznek, látja el a támogató és szolgáltató feladatokat az ágazat bankjainak tekintetében. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG a takarékpénztári ágazat, a Raiffeisen-ágazat és a takarékszövetkezeti ágazat központi intézményei.

340. Az iránymutatás 1.A. pontja szerint a Bizottság különösen súlyos jogsértés esetén a bírság alapösszegét a jogsértőknek a verseny torzítására való tényleges gazdasági lehetőségeihez igazíthatja.

341. A jelen ügyben a Bizottság a vitatott határozat (515) preambulumbekezdésében abból indult ki, hogy az ilyen differenciált eljárás helyénvaló volt, mivel jelentős egyensúlyhiány állt fenn a „Lombard-hálózatban" részt vevő vállalkozások és bankcsoportok nagysága között.

342. A Bizottság ezért a vitatott határozat címzettjeit az azok piaci részesedéséről rendelkezésére álló adatok alapján öt csoportba sorolta. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG esetében az volt az álláspontja, hogy a decentralizált takarékpénztári ágazat, Raiffeisen ágazat és takarékszövetkezeti ágazat csúcsintézményeiként ezeknek kell tulajdonítani a megfelelő ágazatuk piaci részesedését annak érdekében, hogy jobban figyelembe vegyék a piacon fennálló gazdasági erejüket. Az Erste Bankot és az RZB-t ezért az első csoportba sorolták, míg az ÖVAG-ot a harmadik csoportba osztották be.

a) A fellebbezők által előterjesztett kifogások

343. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG először – a helyzetükkel összefüggő egyes sajátosságok fenntartásával – kétségbe vonják az ilyen beszámítás elvét. Úgy vélik, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg azokat a jogi feltételeket, amelyek fennállása esetén a Bizottság – a csoportba sorolás céljából – a decentralizált ágazatok csúcsintézményeiként nekik tulajdoníthatja a megfelelő ágazatuk piaci részesedését. E beszámítás e tekintetben sérti a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését, valamint a szankciók arányosságának elvét, a versenyjogi jogsértések miatti személyes felelősség elvét és az egyenlőség elvét.

344. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG másodszor úgy véli, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette a védelemhez való jogukat.

345. Harmadszor előadják, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értékelte a bankcsoporton belül betöltött szerepüket és feladataikat.

346. Az Erste Bank negyedszer arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróságnak a takarékpénztári csoport piaci részesedésével kapcsolatos megállapításai tévesek.

347. Az ÖVAG ötödször előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság elferdítette az eléterjesztett tényeket és bizonyítékokat.

i) Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését jogellenesen tulajdonították a központi intézményeknek

348. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG ezt a kifogást több érvre alapítja.

– A beszámítás elvéről és az e tekintetben alkalmazott vizsgálati szempontokról

349. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 356. és 373. pontjában tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság azáltal, hogy a bírság kiszabásánál nekik számította be a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését, nem tulajdonította nekik ez utóbbiak jogsértő magatartását, hanem csak „a saját magatartásukért” szankcionálta őket.

350. Az ilyen beszámítás valójában arra irányul, hogy a decentralizált ágazatuk

bankjai által elkövetett jogsértések miatti felelősséget nekik tudják be, mivel e bankok piaci helyzetét teljes egészében figyelembe vették a bírság kiszámításánál. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG ezért úgy ítéli meg, hogy ezt a beszámítást azon kritériumokra tekintettel kellett volna értékelni, amelyeket a Bíróság a vállalkozások csoportján belüli felelősség-megállapításra vonatkozóan állított fel, azaz a vállalkozás ellenőrzésének lehetőségére és a gazdasági egység fennállására vonatkozó kritériumokra tekintettel.

351. Azáltal, hogy a Bizottság és az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette a bankcsoporton belüli szilárd kapcsolatok fennállását és a csúcsintézmények által ellátott támogató és szolgáltató feladatokat, megkerülte az ítélkezési gyakorlat által támasztott szigorú követelményeket.

352. A Bizottság arra hivatkozik, hogy a csoportba sorolás szempontjából döntő kritérium a tényleges piaci erő összehasonlítása, amely a decentralizált bankok és a csúcsintézmények szilárd kapcsolatán alapul.

– A 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének, valamint a szankciók arányosságára, a versenyjogi jogsértések elkövetéséért viselt felelősségre és az egyenlőségre vonatkozó elvek megsértéséről

353. Az Erste Bank előadja, hogy a mintegy hetven osztrák takarékpénztár piaci részesedésének a csúcsintézményeknek (a GiroCreditnek, illetve az Erste Banknak [142]) történő beszámítása sérti a 17. rendelet 15. cikkének az iránymutatás 1.A. pontjának hatodik bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdését. E rendelkezések alapján ugyanis nem lehet valamely vállalkozásnak az azonos ágazatban működő harmadik vállalkozások piaci részesedését beszámítani.

354. Az Erste Bank és az RZB arra is hivatkozik, hogy az ilyen beszámítás sérti a versenyjogi jogsértések elkövetéséért viselt személyes felelősség elvét, valamint a szankciók arányosságának elvét.

355. Végül az RZB és az ÖVAG azt adja elő, hogy az Elsőfokú Bíróság az egyenlőség elvét is megsértette. E tekintetben az RZB azt kifogá-

142 – Ez a GiroCreditnek való beszámítás az 1995-től 1997 októberéig tartó időszakra vonatkozóan történt, amikor a GiroCredit volt az ágazat központi intézménye, az Erste Banknak való beszámítás pedig az 1997 októberétől 1998 júniusáig tartó időszakra vonatkozóan, miután ez a GiroCredit átvétele alapján maga lett az ágazat csúcsintézménye.

solja, hogy az Elsőfokú Bíróság a csoportba sorolás szempontjából a decentralizált ágazatok központi intézményeit azonosnak vette a nagy centralizált bankokkal. Az Elsőfokú Bíróságnak meg kellett volna vizsgálnia, hogy nem lett-e volna helyesebb az egyes érintett szektorok piaci részesedésének csupán egy részét beszámítani, figyelembe véve ezáltal azt a tényt, hogy az RZB-hez hasonló központi intézményeknek a kerekasztalokon történő részvétele csupán információk továbbítására korlátozódik, mivel a bankok nevében nem járhatnak el, és az esetleges megállapodások végrehajtására sem adhatnak utasítást.

356. A Bizottság emlékeztet arra, hogy a vitatott határozatban a piaci részesedések beszámítása nem a decentralizált bankok jogsértésben való tényleges részvételére vonatkozó konkrét megállapítások alapján történt, hanem kizárólag az alapján, hogy a Bizottság a csúcsintézményeket saját magatartásuk miatt szankcionálta. Hozzáfűzi, hogy a jelen ügyben egyáltalán nem számították be harmadik személyek magatartását.

357. Az RZB-vel kapcsolatban a Bizottság először hangsúlyozza, hogy a csúcsintézményekre kiszabott bírságok a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének megfelelően nem lépik túl a vállalkozás forgalmának 10%-os felső határát. Ez tehát nem az a helyzet, amelyben a csoport teljes forgalmát figyelembe kellett volna venni, és a csúcsintézményt és a decentralizált bankokat gazdasági egységnek kellett volna tekinteni. Ezenkívül a fellebbező nem fejti ki, hogy a különböző tényállások mennyiben részesültek megfelelő ok nélkül egyenlő bánásmódban.

358. A Bizottság végül a bírság arányosságának vizsgálatára irányuló érv elfogadhatatlanságára hivatkozik, mivel a Bíróság méltányossági okból nem helyettesítheti saját értékelésével az Elsőfokú Bíróságét.

ii) A védelemhez való jog megsértésére alapított második kifogásról

359. Az Elsőfokú Bíróság előtt az Erste Bank és az ÖVAG azt kifogásolta, hogy a Bizottság a kifogásközlésben nem említette azt a szándékát, hogy a bírság kiszabása céljából a központi intézményeknek akarja beszámítani a csoportjuk piaci részesedését.

360. Fellebbezésében az Erste Bank és az ÖVAG előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette a védelemhez való jogukat azáltal, hogy a megtámadott ítélet 369. pontjában azt állapította meg, hogy elegendő volt a kifogásközlésben annak feltüntetése, hogy a takarékpénztári és a takarékszövetkezeti ágazat csúcsintézményei voltak.

361. Az Erste Bank és az ÖVAG álláspontja szerint a Bizottságnak nem lett volna szabad csupán általános megállapítással beérnie, és tájékoztatnia kellett volna a vállalkozásokat arról, hogy milyen következményeket kíván levonni a jogsértésre vonatkozó összes ténybeli elemből.

iii) A központi intézmények bankcsoporton belül betöltött szerepének és feladatainak téves értékelésére alapított harmadik kifogásról

362. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értékelte a bankcsoportokon belül betöltött szerepüket és feladataikat.

363. Az Erste Bank vitatja az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 401. pontjában foglalt azon értékelését, amely szerint a kerekasztalokon a takarékpénztári ágazat „képviselete" lett volna a feladata.

364. Az ÖVAG rámutat arra, hogy az Elsőfokú Bíróság megállapításaival ellentétben nincsen utasítási joguk az önálló takarékszövetkezetekkel szemben, és azokkal nem alkotnak gazdasági egységet.

365. Az RZB arra hivatkozik, hogy – a megtámadott ítélet 405. pontjában foglalt állítással ellentétben – „nem rendelkezik nagyobb szakértelemmel és több információval", mint a decentralizált ágazatába tartozó bankok. Mindenesetre azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróságnak a decentralizált ágazattal fenntartott kapcsolataira vonatkozó megállapításai kizárják azt, hogy az ágazat piaci részesedéseit teljes egészében neki számítsák be. Végül rámutat arra, hogy a hierarchikusan szervezett nagy bankokkal ellentétben nem képes a magánszemélyeknek kárt okozni, és jelentős saját piaci részesedés illetve az ágazat bankjainak nyereségéből való részesedés hiányában a vitatott magatartásból sem tud hasznot húzni.

iv) Az Erste Bank és a takarékpénztári csoport piaci részesedésének téves megállapítására alapított negyedik kifogásról

366. Az Erste Bank véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen nem állapította meg azt, hogy a Bizottság a csoportba sorolásnál túl magas piaci részesedés megállapításából indult ki. Mind a GiroCredittel történő egyesülése előtt, mind pedig az egyesülés után egyértelműen alacsonyabb volt ugyanis a fellebbező piaci részesedése annál, mint amelyet a Bizottság megállapított, és az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 455. és 458. pontjában helybenhagyott.

367. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 457. pontjában ezért tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy az Erste Bank az első csoportban marad, és hogy a kifogás – feltéve, hogy megalapozott – nem vonhatja kétségbe a vitatott határozat rendelkező részét. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét is megsértette azáltal, hogy a csoportba sorolás szempontjából nem tett különbséget a 30%-os és a 17%-os piaci részesedés között.

368. A Bizottság arra hivatkozik, hogy mérlegelési jogkörébe tartozott, hogy az Erste Bankot a GiroCredittel való egyesülését követően a pontos piaci részesedéstől függetlenül az első csoportba sorolja. A Bizottság szerint elfogadhatatlan az az érv, miszerint kétszeresen vette figyelembe az Erste Österreichische Spar-Casse-Bank AG (nevezetesen az Erste Bank a GiroCredittel való egyesülése előtt, a továbbiakban: EÖ) piaci részesedését és magatartását, mivel az Erste Bank valójában csak a tények újbóli megvizsgálását szeretné elérni, amelyre a Bíróságnak nincs hatásköre.

v) A tények és bizonyítékok elferdítésére alapított ötödik kifogásról

369. Az ÖVAG véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság elferdítette az iratokban szereplő bizonyítékokat. Egyáltalán nem bizonyították az információcserét, sem pedig az ÖVAG decentralizált takarékszövetkezetek koordinálására és képviseletére vonatkozó tevékenységét (a megtámadott ítélet 401–406. pontja). Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság tévesen hivatkozott az osztrák alkotmánybíróság 1993. június 23-i ítéletére annak indokolásául, hogy az ágazat bankjainak piaci részesedését beszámította (a megtámadott ítélet 392–401. pontja). Az ÖVAG ugyanis nem vett részt ebben az eljárásban, és az csak az úgynevezett „likviditási tartalék” vonatkozásait érintette. Az Elsőfokú Bíróság tehát tévedett a tényállás tekintetében és tévesen alkalmazta a jogot, ezenfelül pedig túllépte a rendelkezésére álló mérlegelési mozgásteret. Végül a fellebbező előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság – az Erste Bank és az RZB, illetve azok adott ágazatainak bankjai esetével ellentétben – nem vizsgálta meg kifejezetten az ő helyzetét.

370. A Bizottság előadja, hogy a fellebbező nem magyarázta meg a kifogást, és ezért annak elutasítását kéri. Az Elsőfokú Bíróságnak az osztrák alkotmánybíróság ítéletére való hivatkozással kapcsolatban felrótt tévedést illetően a Bizottság vitatja, hogy bármilyen elferdítés történt volna. Az osztrák bíróság ugyanis elvben és általánosságban nyilatkozott a „központi intézmények” és az „elsődleges bankjaik” közötti kapcsolatokról, és ebben az ítéletben kifejezetten említik a takarékszövetkezeteket. Az ÖVAG nem állítja, hogy a csúcsintézményként betöltött szerepe különbözne más ágazatok csúcsintézményeinek szerepétől.

b) Elemzés

i) Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését jogellenesen tulajdonították a központi intézményeknek

371. Ezzel a kifogással véleményem szerint az ügy egy további érzékeny pontját érintik. Arról van szó, hogy – tekintettel arra a felelősségre, amelyet a jogsértőnek a jogsértés elkövetése esetén viselnie kell – hogyan kell a Bizottságnak a szankció mértékét megállapítania.

372. A jelen ügyekben a Bizottság azon bírság összegét, amelyet az Erste Bankkal, az RZB-vel és az ÖVAG-gal mint csúcsintézményekkel szemben kívánt kiszabni, olyan módon számította, hogy nekik tulajdonította a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését. Ez lehetővé tette számára, hogy az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik bekezdése értelmében értékelje a gazdasági erejüket.

373. A megtámadott ítélet 356. és 373. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság ezzel nem tudta be nekik az ágazatuk bankjai jogsértő magatartását, hanem csak „a saját magatartásukért szankcionálta őket”.

374. Ezzel az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint e tekintetben tévesen alkalmazta a jogot, és ellentmondásosan indokolta a megtámadott ítéletet.

375. E fejtegetésekkel ugyanis azt erősíti meg az Elsőfokú Bíróság, hogy a csúcsintézmény nem visel felelősséget a decentralizált ágazata bankjainak jogsértő magatartásáért, azonban a bírság kiszabása szempontjából mégis be kell neki számítani az egész csoport piaci részesedését.

376. Ez nem logikus. A Bizottság megállapíthatja a csúcsintézmény felelősségét a jogsértésért, ha az gazdasági egységet alkot a decentralizált ágazattal, és ebben az esetben a bírság kiszabása során figyelembe veheti e teljes ágazat tényleges gazdasági erejét, vagy pedig a jogsértésben való saját részvétele miatt indít eljárást a csúcsintézmény ellen, és a bírság kiszabása során – a decentralizált ágazata által elért piaci részesedéstől függetlenül – csak a csúcsintézmény piaci részesedését veheti figyelembe.

377. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ezért nem koherens. Nyilvánvaló, hogy a szankció mértékének a decentralizált ágazatok bankjai által elért piaci részesedés alapján történő megállapítása arra irányul, hogy a csúcsintézményeket „megbüntessék” e bankok jogsértéséért.

378. Úgy vélem azonban, hogy a Bizottság a szankció és – a jelen ügyben – a bírság kiszabása során csak azon vállalkozások tényleges gazdasági lehetőségeit veheti figyelembe, amelyek felelősségét megállapította a piacon elkövetetett jogsértésért. Ez egyértelműen kitűnik az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik bekezdéséből, amely kifejezetten „a *jogsértők* tényleges gazdasági lehetősége[-it]” [143] említi. A vitatott határozatban azonban a jogsértés miatti felelősséget csak a csúcsintézmények tekintetében állapították meg. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 356. pontjában maga utal erre, amikor kifejti, hogy „[a vitatott] határozat a piaci részesedések beszámítását nem a decentralizált bankoknak a jogsértésben való tényleges részvételével kapcsolatos megállapításokra alapítja”, és hogy „a Bizottság a csúcsintézményeket a saját magatartásukért szankcionálta”.

379. A vizsgálatom e szakaszában úgy vélem, hogy az első kifogás, amelyet arra alapítottak, hogy a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését jogellenesen tulajdonították a központi intézményeknek, megalapozott, anélkül hogy a fellebbezők által előterjesztett többi kifogást vizsgálni kellene, és hogy ezen első jogalap hetedik részének helyt kell adni.

380. Ennélfogva az első jogalap harmadik és hetedik részét megalapozottnak tartom. Következésképpen azt javasolom a Bíróságnak, hogy a jogsértés súlyának megítélésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított e jogalapot minősítse megalapozottnak, és helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben

– az téves jogalkalmazáson alapul, mivel az Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének meghatározása céljából a Bizottság a kartell puszta végrehajtásából a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának létezésére következtethetett, és

– téves jogalkalmazáson és ellentmondásos indokoláson alapul, mivel az Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének meghatározása céljából a Bizottság az Erste Banknak, az RZB-nek és az ÖVAG-nak tulajdoníthatta a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését, jóllehet nem tudta be nekik e bankok jogsértő magatartását.

381. Mindazonáltal azt javasolom a Bíróságnak, hogy vizsgálja meg a fellebbezők által előterjesztett többi jogalapot is, mivel ezek is arra irányulnak, hogy elérjék a Bizottság által kiszabott bírság csökkentését.

143 – Kiemelés tőlem.

B – *Az enyhítő körülmények fennállásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra, indokolási kötelezettség megsértésére és bizonyítékok elferdítésére vonatkozó, második jogalapról*

382. Az iránymutatás 3. pontja szerint

– a jogsértés kizárólag passzív módon vagy „a vezetőt követő” szerepben történő elkövetése valamely vállalkozás által,

– a megállapodások nem teljesítése, illetve a jogsértő magatartásról való lemondás a gyakorlatban a vállalkozás által,

– a jogsértés beszüntetése a Bizottság beavatkozásával egy időben,

– a vállalkozás ésszerű kétsége abban a tekintetben, hogy a versenykorlátozó magatartás valóban jogsértést valósít-e meg,

– a jogsértés gondatlan elkövetése és

– a vállalkozás hatékony együttműködése az eljárás során az engedékenységi közlemény hatókörén kívül

bizonyítottság esetén enyhítő körülménynek minősülhet.

383. Sem a Bizottság a vitatott határozatban ((525)–(542) preambulumbekezdés), sem pedig az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben (469–511. pont) nem állapított meg enyhítő körülményeket a fellebbezők javára.

384. A jelen fellebbezési eljárásban az ÖVAG azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem ismerte el enyhítő körülményként a jogsértés során tanúsított passzív magatartását. A BACA előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság azáltal is tévesen alkalmazta a jogot, hogy nem ismerte el enyhítő körülményként sem a hatóságoknak a banki kerekasztalokon való részvételét, sem pedig a találkozók nyilvánosságát.

a) Az ÖVAG passzív magatartásának téves értékelésére alapított, első részről

i) A felek érvei

385. Az ÖVAG lényegében azt a módot kifogásolja, ahogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés során tanúsított magatartását értékelte az enyhítő körülmények vizsgálata során. E tekintetben több kifogást terjeszt elő.

– Az első kifogásról, amelyet arra alapítottak, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen gyakorolta igazságszolgáltatási jogkörét

386. A fellebbező azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság beérte azzal, hogy csupán az iránymutatás szövegét idézte, és nem vizsgálta az ügy körülményeit, és különösen az ÖVAG-nak a „Lombard-hálózatban" betöltött szerepét.

– A téves vizsgálati mércére alapított, második kifogásról

387. A fellebbező véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot a megtámadott ítélet 483. pontjában, amikor értékelését a bankok kerekasztalokon való részvételére vonatkozó – a bankok csoportokba sorolásánál is alkalmazott – kritériumra alapította. Az Elsőfokú Bíróság ezáltal összekapcsolta a bankok piaci erejük szerinti csoportba sorolásának kérdését azzal a kérdéssel, hogy helyt lehet-e adni enyhítő körülménynek. A fellebbező szerint az enyhítő körülmények elismerése nem függhet attól, hogy valamely vállalkozás „szórványos jelleggel" vett-e részt a találkozókon. Az iránymutatás ugyanis differenciált értékelésre kötelezi a Bizottságot, nem pedig kétesélyes „mindent vagy semmit" megközelítésre.

– Az Elsőfokú Bíróságnak előadott bizonyítékok elferdítésére alapított, harmadik kifogásról

388. A fellebbező előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság elferdítette a kartellben való részvételére vonatkozó iratokban szereplő tényeket és előadást. Sohasem állította ugyanis azt, hogy távol tartotta magát a kartelltől, viszont mindig is hangsúlyozta, hogy csupán szerény szerepet játszott benne.

– Az ellentmondásos indokolásra alapított, negyedik kifogásról

389. Az ÖVAG véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság álláspontja annyiban ellentmondásos, amennyiben „nagybanknak" és „egy ágazat képviselőjének" minősíti, holott a Bizottság nem folytatott nála helyszíni vizsgálatot, a fellebbező nem volt benne a „bankok szűk körében", és csupán néhány találkozón vett részt.

390. A Bizottság úgy ítéli meg, hogy ezek a kifogások már csak amiatt sem relevánsak, mivel a Bíróság nem helyettesítheti méltányossági okból saját értékelésével az Elsőfokú Bíróságét.

ii) Elemzés

391. Véleményem szerint ezen első részt teljes egészében el kell utasítani.

392. Az első kifogás tekintetében semmiféle alapot nem látok az Elsőfokú Bíróság által elvégzett vizsgálat módjának kifogásolására. Emlékeztetek ugyanis arra, hogy az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat jogszerűsége felülvizsgálatának keretében korlátozott bírósági felülvizsgálatot végez, amelynek során figyelembe kell venni azt a mérlegelési jogkört, amellyel a Bizottság a bírság kiszabása során rendelkezik. Az ÖVAG által előterjesztett kifogások vizsgálata során ezért az Elsőfokú Bíróság általi felülvizsgálat annak vizsgálatára korlátozódott, hogy figyelemmel voltak-e az eljárásra és az indokolásra vonatkozó rendelkezésekre, hogy a tények tartalmilag helyesek voltak-e, és hogy nem állt-e fenn téves jogalkalmazás, nyilvánvaló értékelési hiba vagy hatáskörrel való visszaélés. Ezzel kapcsolatban az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 484–487. pontjában kifejtette, hogy a fellebbező nem bizonyította, hogy a Bizottság ténybeli vagy nyilvánvaló értékelési hibát vétett volna, illetve azt sem, hogy az értékelése keretében visszaélt volna a hatáskörével.

393. A fellebbező érveivel ellentétben az Elsőfokú Bíróság nem szorítkozott pusztán az iránymutatás szövegének idézésére, hanem a megtámadott ítélet 482. és 486. pontjában világosan utalt az alkalmazandó ítélkezési gyakorlatra, és ezt követően az ítélet 483–489. pontjában megvizsgálta, hogyan vette figyelembe a Bizottság az egyes vállalkozásoknak, különösen az ÖVAG-nak a banki kerekasztalok során tanúsított magatartását.

394. Ezért – úgy vélem – ezt a kifogást minden további nélkül megalapozatlanként el lehet utasítani.

395. A második kifogást is el kell utasítani. Egyrészt az Elsőfokú Bíróság által az értékelése során kidolgozott vizsgálati mérce, neveze-

tesen a kartell tagjainak a találkozókon való részvétele összhangban áll a megtámadott ítélet 482. pontjában kifejezetten említett állandó ítélkezési gyakorlattal. E mérce alapján figyelembe vehető valamely vállalkozásnak a kartell fennállása alatt tanúsított különös magatartása. Másrészt e mérce – az ÖVAG érveivel ellentétben – különbözik a kizárólag a vállalkozások gazdasági erejére alapított mércétől, amelyet a Bizottság a fellebbezők csoportba sorolása céljából dolgozott ki.

396. A harmadik kifogást elfogadhatatlannak tartom, mivel az ÖVAG érvei nem tartalmaznak olyan komolyan vehető szempontot, amely igazolhatná, hogy az Elsőfokú Bíróság az ÖVAG előadását vagy a kartellben való részvételére vonatkozó iratokban szereplő tényeket elferdítette volna. Mindenesetre nyilvánvaló, hogy a fellebbező a banki kerekasztalokon játszott szerény szerepének hangsúlyozásával azt akarta bizonyítani, hogy távol tartotta magát a kartell többi tagjától.

397. Végül azt javasolom a Bíróságnak, hogy a negyedik kifogást minden további nélkül megalapozatlanként utasítsa el, mivel az a körülmény, hogy a Bizottság nem folytatott bejelentés nélküli helyszíni ellenőrzést a fellebbező üzlethelyiségeiben, semmiféleképpen nem zárja ki, hogy a fellebbezőt „nagybanknak” és „egy ágazat képviselőjének” minősíthessék.

398. A fenti megfontolásokra tekintettel úgy vélem, hogy a jogalap első részét részben elfogadhatatlanként, részben pedig megalapozatlanként el kell utasítani.

b) A hatóságok banki kerekasztalokon való részvételének az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére alapított, második részről [144]

i) A felek érvei

399. A BA-CA lényegében azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy bizonyos hatóságoknak a találkozókon való részvételét nem ismerte el enyhítő körülményként. Ezzel megsértette az egyenlő bánásmód elvét, mivel BA-CA-t másként kezelték, mint a Bizottság korábbi határozataival érintett más vállalkozásokat.

400. A Bizottság döntéshozatali gyakorlatából és a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következően ugyanis az a tény, hogy a nemzeti jogalkotó megtűr valamely magatartást, valamint a hatóságoknak a találkozókon való részvétele enyhítő körülménynek minősül,

144 – A megtámadott ítélet 261. és 504–506. pontja.

és ezért az érintett vállalkozások méretétől függetlenül indokolja a bírság csökkentését [145]. A BA-CA különösen azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 505. pontjában azt állapította meg, hogy jogsértés hatóságok általi megtűrése nem vehető figyelembe, „különös tekintettel azokra az eszközökre, amelyek a pontos és megfelelő jogi tájékoztatás megszerzésére a bankok rendelkezésére álltak". Ez a feltétel egyrészt nem egyeztethető össze a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, különösen a CIF-ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélettel [146]. Másrészt az ilyen feltétel a társaság céljától függően bizonyos vállalkozások hátrányos megkülönböztetését eredményezi.

ii) Elemzés

401. A BA-CA kifogásait megalapozatlannak tartom.

402. Először, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 505. pontjában kifejtette, hogy az egyes hatóságoknak a találkozókon való részvételével kapcsolatban a felperesek által előterjesztett szempontok nem voltak elegendőek az ésszerű kétely megalapozására a kerekasztalok közösségi versenyjog szerinti jogsértő jellegét illetően. Ezt olyan értékelésnek tartom, amelyet a Bíróságnak a jelen indítvány 66–68. pontjában kifejtett elvek szerint a fellebbezési eljárásban nem kell felülvizsgálnia.

403. Másodszor az a tény, hogy az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a jogsértésnek az osztrák hatóságok általi jóváhagyása vagy eltűrése nem vehető figyelembe enyhítő körülményként, nem sérti a közösségi ítélkezési gyakorlatot, és véleményem szerint az egyenlő bánásmód elvét sem.

404. Egyrészt a fellebbező nem hivatkozhat a CIF-ügyben hozott ítéletre. Ebben az ügyben a kartellt ugyanis nemzeti törvény támogatta. E körülmények alapján a közösségi bíróság ezen ítélet 57. pontjában kifejtette, hogy „a szankció mértékének megállapítása során az érintett vállalkozás magatartása kapcsán figyelembe lehet venni a nemzeti szabályozást mint enyhítő körülményt". Itt azonban nem áll fenn ilyen eset, mivel a vonatkozó, a bankok megállapodását lehetővé tevő osztrák jogszabályt legkésőbb 1994. január 1-jén, azaz a vitatott határozatban foglalt jogsértés időszakánál egy évvel korábban hatályon kívül helyezték.

145 – A fellebbező a az EGK-Szerződés 86. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/28.841 – A.B.G. kontra a Hollandiában működő ásványolaj-társaságok) 1977. április 19-én hozott 77/327/EGK bizottsági határozatra (HL L 117., 1. o.), az EGK-Szerződés 85. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV.31.572 és 32.571 – „holland építőipar"-ügy) 1992. február 5-én hozott 92/204/EGK bizottsági határozatra (HL L 92., 1. o., lásd a határozat 141. pontját) és az EK-Szerződés 85. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV.34.466 – „görög komphajók"-ügy) 1998. december 9-én hozott 1999/271/EK bizottsági határozatra (HL L 109., 24. o.), valamint a Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 88. pontjára hivatkozik.

146 – A C-198/01. sz. ügy (EBHT 2003., I-8055. o). 57. pontja.

405. Másrészt a BA-CA nem kifogásolhatja az egyenlő bánásmód megsértéseként, hogy eltérő módon kezelték, mint a Bizottság korábbi határozataival érintett más vállalkozásokat.

406. Emlékeztetek arra, hogy az egyenlő bánásmód elve a Bizottság által az EK 81. cikk szerinti eljárás keretében betartandó általános jogelvet képez. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az csak akkor sérül, ha hasonló helyzeteket eltérő módon kezelnek, vagy eltérő helyzeteket ugyanolyan módon kezelnek, kivéve ha e bánásmód objektíve indokolt [147]. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerint kiszabott bírság számítása keretében a közösségi bíróság elismerte, hogy a valamely bizottsági határozat által érintett vállalkozásokkal szembeni eltérő bánásmód együtt jár az iránymutatás által választott módszer alkalmazásával [148]. Ezek ugyanis lehetővé teszik a Bizottság számára, hogy az érintett vállalkozások sajátos magatartása és jellemzői alapján egyéniesítse a szankciót a közösségi versenyszabályok érvényesülésének biztosítása érdekében.

407. Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlatból – amelyre a Bíróság a JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben emlékeztetett – kitűnik, hogy „a Bizottság korábbi határozataiban megnyilvánuló gyakorlata önmagában nem szolgál jogi keretként a versenyügyekben kiszabott bírságok tekintetében, és hogy a más ügyekben hozott döntéseknek jelzésértékük van a hátrányos megkülönböztetés fennállásának vonatkozásában” [149]. Az e gyakorlatból levont tanulságok csak jelzésértékűek lehetnek, mivel az ügyek körülményei (a piacok, a termékek, az országok, a vállalkozások és az érintett időtartam) különböznek egymástól [150].

408. E körülmények alapján a Bizottság korábbi határozataiból levonható esetleges tanulságokat a jelen ügyek keretében véleményem szerint nem lehet figyelembe venni.

409. A fenti megfontolásokra tekintettel úgy véleményem, hogy e jogalap második részét megalapozatlanként el kell utasítani.

147 – Lásd többek között a T-311/94. sz., BPB de Eendracht kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítélet (EBHT 1998., II-1129. o.) 309. pontját és az „Archer Daniels Midland I”-ügyben hozott ítélet 107. pontját.

148 – Lásd ezzel kapcsolatban a Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 238. pontját.

149 – A 205. pont. Lásd továbbá a Scandinavian Airlines System kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 87. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

150 – A JCB Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 201. pontja.

c) A találkozók nyilvánosságának az Elsőfokú Bíróság általi téves értékelésére alapított, harmadik részről [151]

i) A felek érvei

410. A BA-CA előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság többször tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy a találkozók bizonyított nyilvánossága ellenére nem csökkentette a bírság összegét. Először, az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg azt, hogy a kartell nem volt teljes kiterjedésében ismert, jóllehet a keresetlevélben említett számos példa, különösen a sajtócikkek bizonyítják, hogy a megbeszélések tárgya, valamint a banki kerekasztalok és a kamatláb általános változása közötti közvetlen összefüggés közismert volt. Az Elsőfokú Bíróság ezért megsértette a bizonyítékok értékelésének elvét, mivel nem vizsgálta érdemben a fellebbező által előterjesztett dokumentumokat. Másodszor, az Elsőfokú Bíróság túlmegy a támasztható követelmények mértékén annak feltételezésével, hogy a közvéleménynek pontosan ismernie kell a megbeszélések tartalmát ahhoz, hogy a bírságot csökkenteni lehessen. Harmadszor, az Elsőfokú Bíróság tévesen adta vissza a fellebbező előadását, mivel a fellebbező éppen hogy nem állította azt, hogy a kerekasztalok közismert jellege azok jogszerűségét bizonyítja.

411. A Bizottság elutasítja ezeket az érveket. Úgy ítéli meg, hogy nincsen olyan ítélkezési gyakorlat, amely szerint a kartell résztvevői azt állapíthatják meg, hogy a magatartásuk azért megengedett, mert közismert. Ha ez így lenne, akkor elegendő lenne nyilvánosságra hozni bizonyos magatartásokat ahhoz, hogy így elkerülhető legyen a pénzbírság. E tekintetben az Elsőfokú Bíróság egyértelművé teszi, hogy a közismertség nem döntő.

ii) Elemzés

412. Azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt a részt minden további nélkül elfogadhatatlanként utasítsa el.

413. A BA-CA célja ugyanis lényegében az, hogy kétségbe vonja az Elsőfokú Bíróság számos, a megtámadott ítélet 506. pontjában szereplő tényértékelését. A fellebbező ugyanis arra szorítkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság következtetéseit kifogásolja, anélkül hogy bizonyítaná azokat a hibákat, amelyek a bizonyítékok elferdítését eredményezték. A kritikája ezért csak arra irányuló kísérlet, hogy az események általa történő előadásával helyettesítse az Elsőfokú Bíróság értékelését.

151 – A megtámadott ítélet 506. pontja.

414. Ennélfogva a jogalap harmadik részét véleményem szerint elfogadhatatlannak kell tekinteni.

415. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy az Elsőfokú Bíróságnak az enyhítő körülmények fennállásával kapcsolatos értékelésére vonatkozó második jogalapot minősítse részben elfogadhatatlannak, részben pedig megalapozatlannak, és utasítsa el.

C – *Az engedékenységi közlemény D. szakaszának alkalmazásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra, az egyenlő bánásmód elvének, a bizalomvédelem elvének és a védelemhez való jog elvének megsértésére, valamint a nem elegendő és ellentmondásos indokolásra alapított, harmadik jogalapról*

416. Engedékenységi közleményében a Bizottság megállapította azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén a kartell vizsgálata során vele együttműködő vállalkozások mentesülhetnek a bírság alól, vagy az e vállalkozások által egyébként fizetendő bírság csökkenthető (az A. szakasz 3. pontja).

417. Az engedékenységi közleménynek a fellebbezők együttműködésére való alkalmazását illetően nem vitatott, hogy azok magatartását e közlemény D. szakasza („A bírság jelentős mértékű csökkentése”) alapján kell értékelni.

418. E közlemény D. szakaszának 1. pontja a következő: „Amikor a vállalkozás együttműködik anélkül, hogy a B. és C. szakaszban ismertetett feltételeket teljesítené, azon bírság 10–15% közötti mérséklésének kedvezményében részesül, amelyet az együttműködés hiánya miatt szabtak volna ki rá.”

419. Az engedékenységi közlemény D. szakaszának 2. pontja a következőképpen rendelkezik:

„Ilyen lehet többek között az az eset, amikor:

– a kifogásközlés elküldése előtt a vállalkozás olyan információkat, okiratokat vagy egyéb bizonyítékokat szolgáltat, amelyek hozzájárulnak az elkövetett jogsértés létezésének megerősítéséhez,

– a kifogásközlés kézhezvételét követően a vállalkozás tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy nem vitatja azoknak a té-

nyeknek a valósságát, amelyekre a Bizottság vádjait alapíthatja.”

420. Ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 530. pontjában emlékezetett, az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy ahhoz, hogy igazolt legyen a közigazgatási eljárás során tanúsított együttműködés miatt alkalmazott bírságcsökkentés, az érintett vállalkozásnak a magatartásával elő kell segítenie a Bizottság feladatát, és lehetővé kell tennie a Bizottság számára, hogy egyszerűbben megállapítsa valamely jogsértés fennállását, és adott esetben megszüntesse azt.

421. Egyébként emlékeztetni kell arra, hogy a 17. rendelet 11. cikkének (1) bekezdése szerint az EK 81. cikkel elfogadott rendelkezésekkel a Bizottságra ruházott feladatok teljesítése során a Bizottság a vállalkozásoktól és a vállalkozások társulásaitól beszerezhet minden szükséges információt; ezek e cikk (4) bekezdése értelmében kötelesek minden információt megadni. Ha a vállalkozás vagy a vállalkozások társulása a Bizottság által megszabott határidőn belül nem szolgáltatja a kért információt, vagy hiányos információt szolgáltat, a Bizottság a 17. rendelet 11. cikkének (5) bekezdése szerint határozattal követelheti az információszolgáltatást; a vállalkozásokat és a vállalkozások társulásait az információszolgáltatás további megtagadása esetén bírság vagy kényszerítő bírság fenyegeti.

422. E tekintetben tehát – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 529. pontjában helytállóan kifejtette – valamely vállalkozásnak a vizsgálat során tanúsított együttműködése csak akkor biztosít jogot a bírság csökkentésére, ha az meghaladja azt, amelyre a vállalkozás a 17. rendelet 11. cikkének (4) és (5) bekezdése értelmében amúgy is köteles. Ha a vállalkozás olyan információt szolgáltat a 17. rendelet 11. cikke szerinti információkérésre adott válaszként, amely jelentősen meghaladja azt, amelynek szolgáltatását a Bizottság a 17. rendelet 11. cikke értelmében megkövetelheti, e vállalkozás bírsága csökkenthető.

423. Ezen elvek fényében kell vizsgálni, hogy az Elsőfokú Bíróság véleménye a bírság csökkentése tekintetében, amelyet a Bizottság az engedékenységi közlemény D. szakasza 2. pontjának első francia bekezdése szerint biztosított a fellebbezőknek, téves értékelésen alapul-e.

424. A Bizottság a vitatott határozatban az engedékenységi közlemény D. szakasza alapján értékelte a bankok együttműködését. E bankoknak azért biztosította a bírságuk 10%-os csökkentését e közlemény D. szakasza 2. pontjának második francia bekezdése szerint, mivel azok nem vitatták a kifogásközlésben ismertetett tényállást [152]. A bírságnak e közlemény D. szakasza 2. pontjának első

152 – A vitatott határozat (558) és (559) preambulumbekezdése.

franciabekezdése – amely szerint a bírság csökkenthető, ha „a kifogásközlés elküldése előtt a vállalkozás olyan információkat, okiratokat vagy egyéb bizonyítékokat szolgáltat, amelyek hozzájárulnak az elkövetett jogsértés létezésének megerősítéséhez” – szerinti csökkentését ellenben a Bizottság megtagadta.

425. Az információkérésekre adott válasz tekintetében a Bizottság abból indult ki, hogy a megbeszélések időpontjainak, illetve résztvevőiknek közlése és a kerekasztalokkal kapcsolatos dokumentumok benyújtása nem volt önkéntes. Következésképpen ezen adattovábbítások nem minősíthetők „együttműködésnek” [153].

426. A bankok által benyújtott közös beszámolóval kapcsolatban a Bizottság azt az álláspontot képviselte, hogy az sem bírt semmilyen hozzáadott értékkel a jogszerűen megkövetelthez képest. Elismerte, hogy a beszámoló a kértnél több információt nyújtott, mivel részletesen leírta a „Lombard-hálózat” történeti hátterét, és összefoglalta a különböző kerekasztalok tartalmát. Azonban szerinte e beszámoló nem a tények pontosítását szolgálta, hanem inkább a bankok védelmére irányult.

427. A közös beszámolóval benyújtott dokumentumokat illetően a Bizottság kifejtette, hogy a bankok a kérése ellenére nem határozták meg, hogy mely dokumentumok tartalmaztak új tényeket az ellenőrzések során szerzett vagy az információkéréseket követően benyújtott dokumentumokhoz képest, és arra a következtetésre jutott, hogy e dokumentumok nem bírnak semmilyen hozzáadott értékkel [154].

428. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben elutasította az engedékenységi közlemény megsértésére vonatkozó összes érvet. A jogsértés súlyára tekintettel ezenfelül megállapította, hogy a fellebbezők együttműködése nem indokolja a velük szemben kiszabott bírság további csökkentését.

429. A fellebbezők azt róják fel fellebbezésükben az Elsőfokú Bíróságnak, hogy az engedékenységi közleményre figyelemmel tévesen értékelte az együttműködésük mértékét, és e tekintetben megsértette az egyenlő bánásmód és a bizalomvédelem elvét. Az engedékenységi közlemény D. szakasza értelmében nagyobb mértékben kellett volna csökkenteni a velük szemben kiszabott bírságot.

153 – A vitatott határozat (545) és (546) preambulumbekezdése.

154 – A vitatott határozat (547)–(557) preambulumbekezdése.

1. Az első részről, amelyet arra alapítottak, hogy az Elsőfokú Bíróság nem megfelelően értékelte a Bizottság mérlegelési mozgásterét és a saját felülvizsgálati jogkörét

a) A felek érvei

430. A BA-CA előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem megfelelően ítélte meg a Bizottságnak az engedékenységi közlemény végrehajtására vonatkozó mérlegelési mozgásterét, sem pedig felülvizsgálati jogkörének korlátait. Az engedékenységi közlemény D. szakasza ugyanis semmilyen mérlegelési jogkört nem biztosít a Bizottságnak azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a vállalkozás által szolgáltatott információk megkönnyítették-e a Bizottság munkáját, és hogy az együttműködő vállalkozással szemben csökkenteni kell-e a bírság összegét. A fent hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletre való hivatkozás sem alkalmas annak alátámasztására, hogy a Bizottság korlátlan mérlegelési jogkörrel rendelkezik. Ezenkívül az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 532. pontjában tett megállapításával ellentétben a vállalkozások együttműködésének értékelése az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörébe tartozik. A fellebbező ezzel kapcsolatban a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre utal, amelyben az Elsőfokú Bíróság kész volt megvizsgálni, hogy a bírság összegének az engedékenységi közlemény D. pontja 2. alpontjának első francia bekezdése címén a Bizottság által a vállalkozásnak engedélyezett csökkentése a vállalkozás együttműködése mértékének a téves megítéléséből következik-e, különösen a Bizottság határozathozatali gyakorlatának ismeretében [155].

b) Elemzés

431. Nem osztom a fellebbezőnek az engedékenységi közlemény alkalmazása során a Bizottságot megillető mérlegelési jogkörrel kapcsolatos álláspontját.

432. Ahogy említettem, a Bizottság az állandó ítélkezési gyakorlat szerint széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírság kiszabása során. Ebben az összefüggésben számos szempontot figyelembe vehet, amennyiben a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében említett határokon belül mozog. Valamely vállalkozás eljárás során tanúsított együttműködésének figyelembevétele tekintetében a Bíróság a Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben kifejezetten elismerte, hogy „a Bizottság e tekintetben […] mérlegelési jogkörrel rendelkezik, amint […] [az engedékenységi közlemény D. szakasza 2. pontjának] megfogalmazásából következik, és különösen a bevezető szavakból: »Ilyen lehet különösen az az eset […]«”. A Bíróság ebben az ítéletben kimondta, hogy a Bizottság az e közlemény által előírt határokon belül mérlegelési jogkörrel bír annak megítélésében, hogy a vállalkozások által önként előterjesztett információk és dokumentumok megkönnyítették-e a munkáját, és az engedékenységi közlemény alapján a vállalkozás esetében helye van-e a bírság csökkentésének [156].

155 – A 456. pont.

156 – A 393. és a 394. pont.

433. Ennélfogva – ahogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 532. pontjában kifejtette – a Bizottság általi értékelés korlátozott bírósági felülvizsgálat tárgyát képezi.

434. Végül szeretném hangsúlyozni, hogy az Elsőfokú Bíróság a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben alaposan megvizsgálta, hogy a bírság összegének a Bizottság által az engedékenységi közlemény D. szakasza 2. pontjának első franciabekezdése szerint az érintett vállalkozásnak engedélyezett csökkentése e vállalkozás együttműködése mértékének téves megítéléséből következik-e, és az sértette-e az egyenlő bánásmód elvét. Mindazonáltal a fellebbezőt emlékeztetni kell arra, hogy az Elsőfokú Bíróság ezen ítélet 458. pontjában a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlatának figyelembevételét azzal a megfontolással utasította el, „hogy önmagában az a tény, hogy ez utóbbi adott magatartásra a korábbi határozathozatali gyakorlatában bizonyos csökkentést engedélyezett, nem jelenti azt, hogy egy későbbi közigazgatási eljárás keretében ugyanilyen arányú csökkentést kell engedélyeznie hasonló magatartás értékelése során”.

435. A fenti a megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt az első részt megalapozatlanként utasítsa el.

2. Az engedékenységi közlemény alkalmazásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított, második részről

436. Az RZB és a BA-CA e részt két kifogásra alapítja.

a) A téves vizsgálati mérce alkalmazására és az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított, első kifogásról

i) A felek érvei

437. Az RZB és a BA-CA lényegében azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy a Bizottság a bírság összegének csökkentését attól teheti függővé, hogy az együttműködés képvisel-e „hozzáadott értéket” [157].

438. A BA-CA véleménye szerint az Elsőfokú Bíróság ennek a kritériumnak az alkalmazásakor megsértette az egyenlő bánásmód elvét is. Egyrészt nagyobb mértékben kellett volna csökkenteni a bírság összegét, mivel nem vitatottan jelentősebb és jobb együttműködést tanúsított, mint más vállalkozások. Ezenkívül

157 – A BA-CA a fellebbezésében a vállalkozás „segítő” együttműködésének fogalmára hivatkozik. E fogalom a megtámadott ítéletben nem szerepel.

az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 534. pontjában tévesen állapította meg, hogy annak ténye, hogy a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlatában bizonyos mértékű csökkentést állapított meg egy adott magatartás esetében, nem jelenti azt, hogy valamely későbbi közigazgatási eljárás során valamely hasonló magatartás értékelésekor ugyanilyen arányú csökkentést lenne köteles megállapítani.

ii) Elemzés

439. Az RZB-nek és a BA-CA-nak a téves vizsgálati mérce alkalmazásával kapcsolatos érvét illetően azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt az érvet a jelen indítvány 65. pontjában említett elvek alapján minden további nélkül elfogadhatatlanként utasítsa el. Az iratokból ugyanis megállapítható, hogy az RZB és a BA-CA arra szorítkozik, hogy megismételje az Elsőfokú Bíróság előtt ismertetett érveket.

440. A BA-CA-nak az egyenlő bánásmód elvének megsértésével kapcsolatos érvét megalapozatlannak tartom.

441. Ahogy kifejtettem, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság a vállalkozások együttműködése megítélésének keretében nem hagyhatja figyelmen kívül az egyenlő bánásmód elvét [158]. Az egyenlő bánásmód elve általános közösségi jogelv, amely az állandó ítélkezési gyakorlat szerint akkor sérül, ha azonos helyzeteket eltérő módon vagy eltérő helyzeteket azonos módon kezelnek, kivéve, ha ez az eltérő bánásmód objektíve igazolt.

442. Mindazonáltal a közösségi bíróság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerint kiszabott bírság megállapítása keretében elismerte, hogy a valamely bizottsági határozattal érintett vállalkozásokkal szembeni eltérő bánásmód együtt jár az iránymutatás által választott módszer alkalmazásával [159]. Így az Elsőfokú Bíróság valamely vállalkozásnak az eljárás során tanúsított együttműködése tekintetében a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben megállapította, hogy az érintett vállalkozások közötti eltérő bánásmód az együttműködésük mértékének összehasonlíthatatlanságán alapulhat, különösen amennyiben eltérő információkat nyújtottak, vagy az információkat a közigazgatási eljárás eltérő szakaszaiban vagy eltérő körülmények között nyújtották [160].

158 – Lásd a Groupe Danone kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 453. pontját.

159 – Lásd erről a Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 238. pontját.

160 – A 454. pont.

443. A fellebbező a kifogását arra alapítja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem biztosított részére nagyobb mértékű csökkentést az engedékenységi közlemény D. szakasza értelmében, mivel az eljárásban jelentősebb együttműködést tanúsított, mint a többi érintett bank. Véleményem szerint ez az érv a fellebbezési eljárásban nem képezheti a Bíróság általi felülvizsgálat tárgyát, mivel különben a Bíróságnak a saját értékelésével kellene helyettesítenie az Elsőfokú Bíróság értékelését.

444. Mindenesetre – és akkor is, ha a Bíróság ezt az érvet elfogadhatónak tartaná – úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság a Bizottságot megillető mérlegelési mozgástérre tekintettel jogosan és a fellebbezési szakaszban kifogásolható téves jogalkalmazás nélkül állapította meg azt, hogy a fellebbező együttműködése – amely alapvetően olyan esetnek minősülhetett, amely az engedékenységi közlemény D. szakasza értelmében lehetővé teszi a bírság csökkentését – nem kellett, hogy szükségszerűen arra késztesse a Bizottságot, hogy biztosítsa a fellebbező részére a bírság nagyobb mértékű csökkentését.

445. Végül az Elsőfokú Bíróság a BA-CA érveivel ellentétben nem alkalmazta tévesen a jogot azáltal, hogy a megtámadott ítélet 534. pontjában megállapította, a Bizottságot nem köti a korábbi határozathozatali gyakorlata. Ahogy ugyanis a jelen indítvány 407. pontjában már kifejtettem, az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a Bizottság korábbi határozataiban megnyilvánuló gyakorlata önmagában nem szolgál jogi keretként a versenyügyekben kiszabott bírságok tekintetében, és hogy a más ügyekben hozott döntéseknek jelzésértékük van a hátrányos megkülönböztetés fennállásának vonatkozásában. E körülmények alapján úgy vélem, hogy a BA-CA az egyenlő bánásmód elvének megsértését nem alapíthatja arra, hogy más módon kezelték, mint a Bizottság korábbi határozatai által érintett más vállalkozásokat.

446. E megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt az első kifogást minősítse részben elfogadhatatlannak, részben pedig megalapozatlannak.

b) A vállalkozások együttműködése mértékének vizsgálata során elkövetetett téves jogalkalmazásokra, az egyenlő bánásmód elvének, a bizalomvédelem elvének, a védelemhez való jog tiszteletben tartásának a megsértésére, valamint a hiányos és ellentmondásos indokolásra alapított, második kifogásról

447. Ezt a kifogást az RZB és a BA-CA terjesztette elő.

448. Eltekintve a helyzetükkel összefüggő egyes sajátosságoktól lényegében azt adják elő, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot a Bizottsággal való, az eljárás különböző szakaszaiban tanúsított együttműködésük értékelése során. Nem alkalmazta

helyesen a 17. rendelet 11. cikkét, és nem vette figyelembe a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlatát. Ezenkívül megsértette az egyenlő bánásmód elvét, a bizalomvédelem elvét, valamint a fellebbezők védelemhez való jogát. Végül az Elsőfokú Bíróság hiányosan és ellentmondásosan indokolta a megtámadott ítéletet.

i) Az RZB első érvéről, amelyet az információkérésre adott válaszok önkéntes jellegének téves értékelésére és a védelemhez való jog megsértésére alapítottak

– A felek érvei

449. Az RZB azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság a Bizottság információkérésére adott válaszait nem tekintette „önkéntesnek”, aminek a fellebbező véleménye szerint az engedékenységi közlemény értelmében a bírság csökkentését kellett volna eredményeznie. Ezzel az Elsőfokú Bíróság megengedte a Bizottságnak, hogy a versenytársak találkozójára vonatkozó kezdeti gyanú fennállása esetén olyan, határozatlanul megfogalmazott tájékoztatáskérést küldjön, amely az arra nem válaszoló vállalkozások számára következményeket von maga után. Így a Bizottság egyszerű szabványkérdésekkel ellenállhatatlanul arra kényszerítheti a vállalkozásokat, hogy maguk ellen valljanak. Ez az érvelés az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben [161] foglaltak értelmében sérti e vállalkozás védelemhez való jogát.

450. A Bizottság szerint az RZB figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a Bizottság csak akkor veheti számításba az engedékenységi közlemény értelmében „önkéntes” együttműködésnek számító információkat, ha azok megkönnyítik a Bizottság jogsértés megállapítására és szankcionálására irányuló feladatát, és valódi együttműködésnek minősülnek. A fellebbező által nyújtott információk azonban csak a „Lombard-hálózat” történeti hátterét és a kartelltalálkozók tartalmát ismertették, amelyeknek a Bizottság már birtokában volt. Hiányzott tehát a hozzáadott érték. A Bizottság másfelől hangsúlyozza, hogy a fellebbező megkérdezésének időpontjában már tudomása volt arról, hogy a számos kerekasztal során valamennyi banki termékről tárgyaltak, és hogy a kerekasztalok hálózatot alkottak, és így a jogsértés háttere és ezáltal a vizsgálat tárgya egyértelműen meg volt határozva, különösen ami a részt vevő vállalkozásokat, a jogsértés jellegét és a megállapodások tárgyát illeti. Végül a Bizottság kifejti, hogy a kérdések valamennyi rendszeresen megtartott kerekasztalra vonatkoztak, és így a vállalkozásoknak nem kellett kiválasztaniuk és értékelniük, hogy melyik találkozó minősülhet az EK 81. cikk megsértésének.

161 – A 32. és az azt követő pontok.

– Elemzés

451. 1998. szeptember 21-én a Bizottság a 17. rendelet 11. cikke (1) és (2) bekezdésének megfelelően információkérést intézett számos bankhoz, amelyekkel szemben felmerült a versenykorlátozó megállapodásokban vagy magatartásban való részvétel gyanúja.

452. A Bizottság által a különböző bankoknak címzett információkérésekben a kérdések száma 30 (BA-CA) és 3 (ÖVAG és a Bank der Österreichischen Postsparkasse AG, a továbbiakban: PSK-B) között ingadozott. A részletesebb információkérésekben szereplő kérdések, amelyekre a bankok válaszoltak, többek között a kerekasztalok résztvevőinek megnevezésére (név, a képviselt vállalkozás, beosztás), az ezekkel kapcsolatos belső dokumentumok benyújtására és a megbeszélések tartalmának leírására irányultak. Az információkérések többek között az alábbi típusú kérdéseket tartalmazták:

„Szíveskedjenek benyújtani az összes olyan jegyzőkönyvet, feljegyzést, levélváltást vagy más iratot, amely a vállalkozásuknak a többi osztrák hitelintézettel az alábbiakban hivatkozott kerekasztalok, illetve más, rendszeresen összeülő kerekasztalok keretében történt találkozójával, megbeszélésével vagy más kapcsolatba lépésével kapcsolatos (attól függetlenül, hogy ezen iratok az ilyen találkozókat megelőzően, azok folyamán, vagy azokat követően készültek). Szíveskedjenek megjelölni az időpontokat, beleértve az első és az utolsó találkozó időpontját, valamint a résztvevőket (név, intézmény, beosztás)” (ezt követte az egyes kerekasztalok felsorolása).

453. E kifogásokat megalapozatlannak tartom.

454. Számomra ugyanis úgy tűnik, hogy a fellebbező a részére a Bizottság információkérése keretében a 17. rendelet 11. cikke értelmében megállapított kötelezettségeket összekeverte a számára az engedékenységi közlemény keretében biztosítható kedvezményekkel.

455. A fellebbező által a Bizottság információkérésére adott válaszokat az e hatóság részére biztosított vizsgálati jogkör keretében adták.

456. A 17. rendelet 11. cikkének (1)–(5) bekezdése értelmében és ahogy az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből következik, a Bizottságnak joga van a vállalkozást adott esetben határozattal arra kötelezni, hogy közöljön vele minden szükséges információt azokról a tényekről, amelyekről tudomása lehet, és szükség esetén adja át

az ezekhez kapcsolódó, birtokában lévő dokumentumokat [162]. Ez a vállalkozás védelemhez való joga által kijelölt határokon belül akkor is érvényes, „ha ezek vele vagy más vállalkozással szemben versenyellenes magatartás fennállását bizonyíthatják” [163]. Ahogy a Bíróság kifejtette, a 17. rendelet a vállalkozást aktív együttműködésre kötelezi, amely kötelezettség alapján a vizsgálat tárgyát érintő valamennyi információforrást készenlétben kell tartania a Bizottság számára [164]. A jelen ügyben ezért a fellebbező nem az eljárásban tanúsított olyan „önkéntes” együttműködés keretében járt el, amelyet az engedékenységi közleményben említett helyzetek közé lehetett volna sorolni.

457. Ilyen helyzetben az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint jogosan utasíthatta el azt, hogy a fellebbező együttműködését tisztán „önkéntesnek” minősítse, és hogy az engedékenységi közlemény szerint biztosítsa számára a bírság csökkentését.

458. A Bíróság ítélkezési gyakorlatának figyelembevételével továbbá úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg a fellebbező védelemhez való jogát.

459. Tudom, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartására vonatkozó követelmény a közösségi jogrend alapvető elve, amelyet figyelembe kell venni az olyan közigazgatási eljárásokban, amelyek szankciók kiszabását eredményezhetik [165]. Ahogy a Bíróság az Orkem kontra Bizottság ügyben kifejtette, e jogokat már az előzetes vizsgálati eljárás szakaszában figyelembe kell venni, mivel ez döntő jelentőséggel bírhat a vállalkozások jogellenes magatartásainak bizonyítása szempontjából [166].

460. A Bíróság megkísérli egyensúlyba hozni a versenykorlátozó kartellek megállapítására és szankcionálására vonatkozó követelményeket a bizottsági vizsgálat által érintett vállalkozások védelemhez való jogának szükségszerű tiszteletben tartására vonatkozó követelményekkel.

461. Ezen egyensúly elérését rendkívül nehéznek tartom, ahogy a Bíróság által az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 34. pontjában alkalmazott megfogalmazás jelzi, amely szerint „jóllehet a 17. rendelet 11. cikke (2) és (5) bekezdése hatékony érvényesülésének érdekében a Bizottságnak joga van a vállalkozást arra kötelezni, hogy közöljön vele minden szükséges információt azokról a tényekről, amelyekről tudomása lehet, és szükség esetén adja át az ezekhez kapcsolódó, birtokában lévő dokumentu-

162 – A 34. pont.
163 – Uo.
164 – A 27. pont.
165 – Lásd a Bíróság 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítéletének (EBHT 1983., 3461. o.) 7. pontját, a Hoechst kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 15. pontját és az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 32. és 33. pontját.
166 – A 33. pont.

mokat *akkor is, ha ezek vele vagy más vállalkozással szemben versenyellenes magatartás fennállását bizonyíthatják. Az információkéréssel a Bizottság nem sértheti a vállalkozás védelemhez való jogát*" [167]. Ez – ahogy a Bíróság ezen ítélet 35. pontjában kifejti – azt jelenti, hogy „a Bizottság nem kötelezheti a vállalkozást olyan válaszadásra, amellyel utóbbi elismerné az olyan jogsértés fennállását, amelynek bizonyítása a Bizottság feladata" [168].

462. Ebből az ítélkezési gyakorlatból, amely bizonyos tekintetben ellentmondásosnak tűnik számomra, felismerhetők azok a nehézségek, amelyekkel a közösségi bíróság szembesülhet, ha felülvizsgálja, hogy tiszteletben tartották-e a vállalkozások védelemhez való jogát az efféle eljárásokban.

463. E felülvizsgálat során szükségszerűen egyedi eset felülvizsgálatáról van szó. Különösen az a kérdés merül fel, hogy mely információk lehetnek alkalmasak valamely vállalkozás piacon tanúsított versenykorlátozó magatartásának felfedésére.

464. A jelen ügyekben e tekintetben valószínűleg nem merülnek fel valódi problémák.

465. A Bíróság ugyanis már megállapította, hogy nem kifogásolhatók a vállalkozások találkozóival kapcsolatos olyan kérdések, amelyek csak a találkozók megtartására és a résztvevők helyzetére, valamint az ezekre vonatkozó iratok benyújtására irányulnak [169].

466. Ezzel szemben az Elsőfokú Bíróság azt is megállapította, hogy mivel arra kényszerítik a vállalkozást, hogy bevallja részvételét valamely jogsértésben, a védelemhez való joggal összeegyeztethetetlenek azok az információk, amelyek azon találkozók tárgyára és lefolyására vonatkoznak, amelyeken részt vett, valamint az e találkozók végeredményére vagy következtetéseire vonatkozó információk [170].

467. A jelen ügyekben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság információkérése arra irányult, hogy valamennyi kerekasztalról csupán tényjellegű információkhoz jusson. Emlékeztetni kell arra, hogy ez olyan megállapítás, amely a fellebbezési eljárásban nem képezheti a Bíróság általi felülvizsgálat tárgyát.

468. Következésképpen a hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 541. és 544. pontjában jogosan jutott arra

167 – Kiemelés tőlem.

168 – Lásd az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 61–65. pontját.

169 – Lásd az Orkem kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontját.

170 – Lásd a megtámadott ítélet 540. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, és különösen a T-112/98. sz., Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2001. február 20-án hozott ítélet (EBHT 2001., II-729. o.) 71–73. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

a következtetésre, hogy a Bizottság által feltett kérdések nem voltak alkalmasak a fellebbező védelemhez való jogának megsértésére.

469. A fenti megfontolásokra tekintettel az RZB-nek az információkérésre adott válaszok önkéntes jellegének téves értékelésével kapcsolatos első érvét véleményem szerint megalapozatlanként el kell utasítani.

ii) A második érvről, amelyet a közös beszámoló értékelése során elkövetett téves jogalkalmazásra alapítottak

– A felek érvei

470. Ezt az érvet az RZB és a BA-CA terjesztette elő.

471. Először is, e két vállalkozás előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 556. pontjában azt állapította meg, hogy a versenyellenes magatartások kontextuális magyarázata nem tekinthető az eljárásban való együttműködésnek az engedékenységi közlemény értelmében, mivel a vállalkozások számára védekezési eszközt jelenthet. A BA-CA szerint nincsen olyan jogszabály, amely szerint a felek által védekezésül felhasznált dokumentum nem adhat egyidejűleg olyan értékes és hasznos érdemi információkat a Bizottságnak, amelyek elősegíthetik a jogsértés megállapítását.

472. Másodszor, az RZB arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság elemzése hibás, mivel a Bizottság érvelése ellentétes saját döntéshozatali gyakorlatával. A fellebbező e tekintetben a 2006. évi engedékenységi közlemény [171] II. A. fejezete 9. pontjának a) alpontjára és IV. fejezetére hivatkozik.

473. Harmadszor, a BA-CA azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt mondta ki, hogy a Bizottság a bankok önkéntes együttműködése hasznosságának értékelésekor figyelembe vehette azt a tényt, hogy ez utóbbiak nem nyújtották be a közös beszámolóval „a kerekasztalokra vonatkozó valamennyi dokumentumot”. Ilyen értelmű szabály nem létezik. Ezenkívül a jogsértés terjedelmére tekintettel a fellebbező ezeket a dokumentumokat csak fokozatosan tudta volna előterjeszteni.

474. Negyedszer, a BA-CA arra hivatkozik, hogy a megtámadott ítélet ellentmondásos.

171 – Kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2006. C 298., 17. o.).

Annak ellenére ugyanis, hogy a közös beszámoló elősegítette a jogsértés megállapítását, az Elsőfokú Bíróság nem ítélt meg bírságcsökkentést a fellebbező javára.

– Elemzés

475. Az RZB és a BA-CA lényegében azt rója fel az Elsőfokú Bíróságnak, hogy nem kifogásolta a Bizottság azon értékelését, miszerint a bankok a közös beszámolót védekezési eszközként alkalmazták. Azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt az érvet minden további nélkül megalapozatlanként utasítsa el, mivel kizárólag a Bizottság feladata annak megítélése, hogy a vállalkozások a közös beszámoló benyújtásával mennyiben segíthették elő az eljárást, és az Elsőfokú Bíróság csupán tiszteletben tartotta a Bizottságot e területen megillető mérlegelési jogkört.

476. Azt javasolom továbbá a Bíróságnak, hogy az RZB második érvét se fogadja el. Ahogy már kifejtettem, a Bizottságot nem köti a korábbi határozathozatali gyakorlata. Ezenkívül az RZB nem hivatkozhat azon engedékenységi közlemény szövegére, amelyet a Bizottság a 2006. évben, tehát négy évvel a vitatott határozat meghozatala után fogadott el.

477. A BA-CA által felhozott harmadik érvet is el kell utasítani. Az Elsőfokú Bíróság jogosan vehette figyelembe a Bizottságot e területen megillető mérlegelési jogkört és állapíthatta meg azt, hogy ez utóbbi a vállalkozás együttműködése hasznosságának értékelése során figyelembe vehette, hogy a közös beszámoló mellékletei hiányosak voltak.

478. E szempontokra tekintettel úgy vélem, hogy a fellebbezők által benyújtott közös beszámoló Elsőfokú Bíróság általi értékelése nem minősül téves jogalkalmazásnak és nem ellentmondásos.

479. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy az RZB és a BA-CA által ezzel kapcsolatban előterjesztett valamennyi kifogást utasítsa el.

iii) A harmadik érvről, amelyet az egyenlő bánásmód megsértésére, valamint annak téves megítélésére alapítottak, hogy az RZB elismerte a jogsértés versenykorlátozó célját

– A felek érvei

480. Az RZB azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 559. pontjában figyelmen kívül hagyta a beismerése különleges értékét, jóllehet a Bizottság az elemzése keretében kifejezetten erre a beismerésre hivatkozott. Az Elsőfokú Bíróság érvelése ellentmondásban áll az ítélkezési gyakorlatával, mivel a Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben elismerte, hogy egy meg nem engedett megállapodás valamely vállalkozás általi beismerése segíti a Bizottság munkáját. Ezenkívül ez az értékelés sérti az egyenlő bánásmód elvét, mivel az RZB-t beismerése ellenére ugyanúgy kezelték, mint a többi bankot. Az RZB ezért a vele szemben kiszabott bírság legalább 10%-os csökkentését kéri.

481. A Bizottság véleménye szerint a 10%-ot meghaladó bírságcsökkentés feltétele nem teljesült, mivel a lényeges tények megállapításához szükséges dokumentumok már rendelkezésére álltak. Az engedékenységi közlemény anyagi ösztönzéssel ellátott vizsgálati eszköz, nem pedig azon vállalkozások javát szolgáló jutalmazó intézkedés, amelyek készek voltak együttműködni a Bizottsággal; azon kérdés tekintetében, hogy valamely információ elősegíti-e valamely jogsértés fennállásának megállapítását, a Bizottság mérlegelési mozgástérrel rendelkezik.

– Elemzés

482. Véleményem szerint ezt az érvet is el kell utasítani.

483. Az Elsőfokú Bíróság a Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletben jóllehet elismerte, hogy „a kartell létezésének elismerése nagyobb mértékben megkönnyíti a Bizottság munkáját a vizsgálat során, mint a tények valósságának egyszerű elismerése” [172]. E tekintetben elvi megfogalmazásról van szó, amely azonban minden egyes esetben alkalmazandó, amit az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 559. pontjában kifejezetten elismert. Az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette azt a mérlegelési mozgásteret, amelyet a Bizottságnak a vállalkozások eljárás során tanúsított együttműködésének értékeléséhez biztosítottak. Véleményem szerint ezért jogosan és a fellebbezési eljárásban kifogásolható téves jogalkalmazás nélkül meg lehetett állapítani azt, hogy a Bizottság feladata minden egyes esetben annak értékelése, hogy az ilyen beismerés ténylegesen megkönnyítette-e a munkáját.

172 – A 276. pont.

484. Véleményem szerint az RZB azzal kapcsolatos érve sem fogadható el, hogy megsértették az egyenlő bánásmód elvét azáltal, hogy a beismerése ellenére ugyanúgy kezelték, mint a többi bankot.

485. A megtámadott ítéletből ugyanis megállapítható, hogy a Bizottság munkájának megkönnyítése – egy olyan kritérium, amelynek alapján a bírság csökkenthető – nem volt adott a fellebbező beismerése révén. Ezért úgy vélem, hogy az Elsőfokú Bíróság abból indulhatott ki, hogy a Bizottság semmiképpen nem volt köteles ezt a vállalkozást megkülönböztetni a többitől azáltal, hogy e tekintetben a bírság további csökkentését biztosítja számára.

iv) A negyedik érvről, amelyet az RZB együttműködésének értékére vonatkozó bizonyítási teher megfordítására és a bizalomvédelem elvének megsértésére alapítottak

– A felek érvei

486. Az RZB azt kifogásolja, hogy az Elsőfokú Bíróság megfordította a bizonyítási terhet azzal, hogy a megtámadott ítélet 546–551. pontjában azt mondta ki, hogy ahhoz, hogy a fellebbező több mint 10%-os bírságcsökkentésben részesüljön, bizonyítania kellett volna, hogy a Bizottság az előterjesztett bizonyítékok nélkül nem tudta volna bebizonyítani a jogsértést. Egyrészt ez az elemzés ellentétes az engedékenységi közlemény D. szakasza (2) bekezdésének második franciabekezdésével, és következésképpen sérti a bizalomvédelem elvét. Másrészt az említett elemzés nem egyeztethető össze a Bizottság arra vonatkozó kötelezettségével, hogy a közigazgatási eljárásokban a kedvező és a terhelő tényelemeket is megállapítsa.

– Elemzés

487. Azt javasolom a Bíróságnak, hogy utasítsa el azt az érvet. Úgy tűnik ugyanis, hogy az RZB a 17. rendelet 11. cikke szerinti, azon információkérésre vonatkozó eljárást, amelyet a Bizottság a vizsgálata keretében lefolytathat, ismét összekeveri azon esetekkel, amelyekben az engedékenységi közlemény értelmében bírságcsökkentésben részesülhet.

488. Az RZB az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 551. pontjában foglalt érvelését kifogásolja. E fejtegetések a Bizottság 17. rendelet szerinti információkérésének megválaszolását érintik. A fellebbező ezért nem hivatkozhat az engedékenységi közlemény szövegének, és még kevésbé a bizalomvédelem elvének a megsértésére.

489. Az RZB nem hivatkozhat továbbá arra, hogy az Elsőfokú Bíróság elemzése sérti a bizonyítási teherre és a bizonyítási eljárásra vonatkozó rendelkezéseket.

490. Az engedékenységi közlemény vizsgálati eszköz, amely lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy információkat szerezzen a versenyjog vélhető megsértéséről azáltal, hogy anyagi ösztönzést nyújt a vállalkozásoknak az eljárásban való együttműködés érdekében. Ahogy a jelen indítvány 420–422. pontjában kifejtettem, egy vállalkozás, ha az együttműködése a 17. rendelet 11. cikke szerinti információkérés keretében történik, csak akkor részesülhet bírságcsökkentésben, ha az általa a Bizottságnak szolgáltatott információ jelentősen meghaladja azt, amelynek szolgáltatását a Bizottság e rendelkezés értelmében megkövetelheti. E vállalkozás magatartásának meg kell könnyítenie a Bizottság számára a feladata teljesítését, és lehetővé kell tennie számára azt, hogy egyszerűbben megállapítsa valamely jogsértés fennállását.

491. Ennélfogva, még ha ténylegesen a Bizottság feladata is az EK 81. cikk általa megállapított megsértéséhez a bizonyíték szolgáltatása [173], sokkal inkább a bírságcsökkentést kérő vállalkozás feladata annak bizonyítása, hogy az együttműködés segítette a Bizottság feladatának teljesítését.

173 – Lásd erről a jelen indítvány 128. pontjában szereplő fejtegetéseimet.

492. Az Elsőfokú Bíróság tehát semmiképpen nem hárította át a vállalkozásokra a bizonyítási terhet a megtámadott ítélet 551. pontjában foglalt azon megállapítással, hogy „a felperesek nem bizonyították, hogy az információkérésre válaszul bemutatott dokumentumokra azért volt szükség, hogy lehetővé tegyék a Bizottság számára a lényegesebb kerekasztalok azonosítását, sem azt, hogy a hiányukban az ellenőrzések során szerzett bizonyítékok elégtelenek lettek volna a jogsértés lényegének bizonyításához és a bírságot megállapító határozat elfogadásához”.

493. Az RZB által felhozott negyedik érv ezért nem tűnik számomra megalapozottnak.

v) Az ötödik érvről, amelyet az Elsőfokú Bíróságnak a BA-CA által közölt további dokumentumok értékére vonatkozó elemzésével kapcsolatos téves jogalkalmazásra és ellentmondásos indokolásra alapítottak

– A felek érvei

494. A BA-CA lényegében az Elsőfokú Bíróság azon értékelését vitatja, amely 33, több mint 10 000 oldalnyi, a BA-CA által a Bizottságnak megküldött dokumentumot tartalmazó iratgyűjtőre vonatkozik.

495. Először is a BA-CA azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság leértékelte az általa tanúsított együttműködést azzal, hogy megszigorította a bírságcsökkentésre vonatkozó követelményeket. A fellebbező különösen azt bírálja, ahogyan az Elsőfokú Bíróság az ezeknek a dokumentumoknak és a közös beszámolónak tulajdonítandó értéket összehasonlította.

496. Másodszor a fellebbező arra hivatkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság indokolása ellentmondásos, mivel a közös beszámoló alapján „új" dokumentumok hiányában elutasítja a bírság csökkentését, miközben azt állapítja meg, hogy a fellebbező az önkéntes iratszolgáltatás keretében 10 000 oldalnyi új dokumentumot közölt, amelynek egy részét vitathatatlanul felhasználták a vitatott határozat keretében.

497. A Bizottság szerint ez az érv elfogadhatatlan, mivel az Elsőfokú Bíróság előtt előadott érv megismétlése. Ezenkívül hangsúlyozza, hogy az a tény, hogy újak a dokumentumok, azaz korábban nem terjesztették elő őket, önmagában még nem jelenti azt, hogy az együttműködés szempontjából hasznos hozzájárulásnak minősülnek.

– Elemzés

498. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 560. pontjában megállapította, hogy a kiegészítő dokumentumoknak a bankok egyike által történő benyújtása csak akkor indokolhatja a későbbiekben e bankkal szemben kiszabott bírság egyedi csökkentését, ha ez az együttműködés a vállalkozások által a közös beszámoló keretében előterjesztettekhez képest ténylegesen új és hasznos elemeket szolgáltatott.

499. Egyrészt ezt az álláspontot teljesen logikusnak és következetesnek tartom, mivel az önkéntes együttműködés értéke mindenekelőtt a benyújtott dokumentumok relevanciájától és a jogsértés megállapítása szempontjából való hasznosságától függ.

500. Másrészt ezen álláspont nem tűnik számomra ellentmondásosnak sem. A BA-CA érveivel ellentétben ugyanis az Elsőfokú Bíróság nem azért tagadta meg a fellebbezőkkel szemben kiszabott bírság csökkentését, mert a közös beszámoló nem tartalmazott új elemet. Ahogy a megtámadott ítélet 552–558. pontjából kitűnik, csupán megállapította, hogy a Bizottság nem követett el nyilvánvaló értékelési hibát azáltal, hogy azért nem biztosított további csökkentést, mert e beszámoló nem könnyítette meg a munkáját.

501. Az Elsőfokú Bíróság mind a közös beszámoló értékelése keretében, mind pedig a BA-CA által benyújtott kiegészítő dokumentumok értékelése keretében teljesen következetesen érvelt, és ennek során egyetlen kritériumot vett figyelembe, nevezetesen a Bizottság munkája szempontjából való hasznosságot és a fellebbezők által szolgáltatott információk relevanciáját.

502. E körülmények alapján úgy vélem, hogy a fellebbező nem kifogásolhatja az Elsőfokú Bíróság álláspontját, és azt javasolom a Bíróságnak, hogy ezt az ötödik érvet megalapozatlanként utasítsa el.

vi) A hatodik érvről, amelyet a BA-CA által a kifogásközlésre adott válaszok figyelmen kívül hagyására alapítottak

– A felek érvei

503. A BA-CA vitatja az Elsőfokú Bíróságnak a megtámadott ítélet 564. pontjában kifejtett értékelését, miszerint a Bizottságnak az együttműködés címén nem kellett volna figyelembe vennie a kifogásközlésre adott válaszát. A fellebbező ugyanis ezen az úton szolgáltatott bizonyítékot a decentralizált ágazatokon belüli információáramlásra vonatkozóan, ami lehetővé tette a Bizottság számára a jogsértés megállapítását. Ezenkívül semmi nem zárja ki a vállalkozás együttműködését a kifogásközlés megküldését követően.

– Elemzés

504. Ezt az érvet elfogadhatatlannak tartom, mivel a BA-CA arra szorítkozik, hogy az Elsőfokú Bíróság előtt már kifejtett érveit szó szerint megismételje. A jelen indítvány 65. pontjában kifejtett elvekre tekintettel ezért ezt az érvet a Bíróság nem vizsgálhatja felül e fellebbezési eljárásban.

505. A fenti megfontolásokra tekintettel úgy vélem, hogy az engedékenységi közlemény alkalmazásával kapcsolatos téves jogalkalmazásra alapított második részt részben elfogadhatatlanként, részben pedig megalapozatlanként el kell utasítani.

3. A harmadik részről, amelyet a védelemhez való jog megsértésére alapítottak, amennyiben az magában foglalja a meghallgatáshoz való jogot

a) A felek érvei

506. A BA-CA előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen értelmezte a meghallgatáshoz való jogának hatókörét, amikor elutasította valamely tanú, nevezetesen egy bizottsági tisztviselő meghallgatását, amely lehetővé tette volna a közösségi bíróság számára, hogy jobban értékelje a fellebbezőnek az eljárás során az általa benyújtott iratok révén tanúsított együttműködését.

b) Elemzés

507. Véleményem szerint ezt a részt el kell utasítani.

508. A megtámadott ítélet 563. pontjában az Elsőfokú Bíróság azért nem adott helyt a bizonyítási indítványnak, mivel „e bizonyítási indítvány közvetlenül nem [volt] releváns az említett dokumentumok hasznosságának értékelése tekintetében”. Az Elsőfokú Bíróság ezelőtt rámutatott arra, hogy a dokumentumok felhasználása önmagában nem bizonyítja, hogy azok benyújtása lényegileg megkönnyítette a Bizottság munkáját.

509. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egyedül az Elsőfokú Bíróság dönthet az előtte folyamatban lévő üggyel kapcsolatban a rendelkezésére álló információk kiegészítésének szükségességéről. Azon kérdés mérlegelése, hogy az eljárási iratok bizonyító erejűek-e, vagy sem, egyedül az Elsőfokú Bíróság hatáskörébe tartozik. A Bíróság álláspontja szerint e mérlegelés fellebbezési eljárás keretében történő felülvizsgálata nem tartozik a Bíróságra, kivéve ha a felek az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett bizonyítékok elferdítésére hivatkoznak, vagy az Elsőfokú Bíróság megállapításainak ténybeli pontatlansága az ügy irataiból kitűnik [174].

510. A BA-CA által benyújtott fellebbezésben nincs olyan utalás, amelyből arra következtethetnék, hogy a jelen ügyben ez az eset állna fenn. Ennélfogva véleményem szerint nem kifogásolható, hogy az Elsőfokú Bíróság nem adott helyt a fellebbező bizonyítási indítványának.

511. Ezért úgy vélem, hogy a harmadik jogalap harmadik része megalapozatlan, és azt el kell utasítani.

512. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy a vállalkozások eljárás során tanúsított együttműködésének az Elsőfokú Bíróság általi értékelésével kapcsolatos harmadik jogalapot minősítse

174 – Lásd többek között a C-129/06. P. sz., Autosalone Ispra kontra Bizottság ügyben 2006. december 12-én hozott végzés 22. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

részben elfogadhatatlannak, részben pedig megalapozatlannak, és azt utasítsa el.

D – *A negyedik jogalapról, amelyet a védelemhez való jog megsértésére alapítottak, amennyiben az magában foglalja a meghallgatáshoz való jogot, valamint az Elsőfokú Bíróság azon kötelezettségének megsértésére, hogy indokolnia kell a bírság csökkentésére irányuló kérelmekkel kapcsolatos következtetéseit*

1. A felek érvei

513. A BA-CA a fellebbezésében az Elsőfokú Bíróságnak a bírság csökkentése iránti kérelmekkel kapcsolatos általános következtetéseit összességében kifogásolja. Amennyiben az Elsőfokú Bíróság saját megfontolásokat dolgozott ki a kiszabandó bírság összegével kapcsolatban, meg kellett volna őt hallgatnia.

514. A Bizottság rámutat arra, hogy a megtámadott ítélet 566. pontjában kifejtett megállapítások csupán kiegészítő és lezáró jellegűek, és az Elsőfokú Bíróság értékelését tartalmazzák.

2. Elemzés

515. Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 566. pontjában kifejtette, hogy „figyelembe véve a jogsértés súlyosságát, amelyhez képest a Bizottság által meghatározott bírságok nem tűnnek magasnak, az Elsőfokú Bíróság úgy találja a korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva, hogy a felperesek együttműködése a jelen esetben nem indokolja a velük szemben kiszabott bírságok további csökkentését”.

516. Ezenfelül az Elsőfokú Bíróság ezen ítélet 570. pontjában megállapította, hogy a felpereseknek a jogszerűség felülvizsgálata címén a bírság csökkentésére irányuló jogalapjait el kell utasítani, és korlátlan felülvizsgálati jogkörében úgy találja, hogy nincs helye a bírság más indokkal történő csökkentésének.

517. Nem gondolom úgy, hogy az Elsőfokú Bíróság köteles volt a következtetései ismertetése előtt a BA-CA-t észrevételek megtételére felszólítani. A fellebbező ugyanis a bírság kiszabásával kapcsolatos álláspontját megfelelően előadhatta.

518. Ez először a BA-CA-nak az Elsőfokú Bíróság előtt eladott érveiből következik,

másodszor az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésekből, harmadszor pedig a megtámadott ítéletben szereplő megfontolásokból.

519. Először arra mutatok rá, hogy a fellebbező által az Elsőfokú Bíróság előtt előterjesztett hat jogalapból négy a kiszabott bírság csökkentésére irányult. E jogalapok különösen arra vonatkoztak, hogy hogyan értékelte a Bizottság a jogsértés minősítését, az enyhítő körülmények fennállását és a fellebbezőnek az eljárás során tanúsított együttműködését.

520. Másodszor megállapítom, hogy az Elsőfokú Bíróság számos írásban megválaszolandó kérdést tett fel a fellebbezőnek az enyhítő körülmények fennállásával és az eljárás során tanúsított együttműködésével kapcsolatban.

521. Harmadszor, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítéletben részletesen vizsgálta a bírság kiszabása során irányadó szempontokat a felek összes érvének figyelembevételével.

522. Így a megtámadott ítélet 216–571. pontjában megvizsgálta a kiszabott bírság csökkentésére irányuló valamennyi kérelmet. Az Elsőfokú Bíróság először ezen ítélet 217. és azt követő pontjaiban megállapította az iránymutatás és az engedékenységi közlemény alkalmazhatóságát. Azután ezen ítélet 315. pontjában igazolta, hogy a fellebbezők által elkövetett jogsértés különösen súlyos volt. Ennek alapján az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 463. pontjában a Bizottság általi csoportba sorolással, ezen ítélet 468. pontjában pedig a bírságnak a Bizottság által a jogsértés tartama miatt végrehajtott emelésével kapcsolatban foglalt állást. Ezt követően ezen ítélet 511. pontjában a fellebbezőknek az enyhítő körülmények Bizottság általi értékelésével kapcsolatos valamennyi kifogását, a megtámadott ítélet 565. pontjában pedig az engedékenységi közlemény megsértésre alapított összes jogalapot elutasította.

523. E körülmények alapján úgy vélem, hogy a BA-CA a bírság kiszabása során mérvadó valamennyi szemponttal kapcsolatban megfelelően észrevételeket tehetett.

524. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy utasítsa el ezt a negyedik jogalapot, mivel az megalapozatlan.

X – A megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésének következményeiről

525. Ahogy említettem, azt javasolom a Bíróságnak, hogy a megtámadott ítéletet helyezze hatályon kívül annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság a jogsértés súlyának a bírság alapösszegének kiszabása céljából való értékelése során két alkalommal tévesen alkalmazta a jogot.

526. Az Elsőfokú Bíróság véleményem szerint ugyanis akkor alkalmazta először tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy a Bizottság a kartell végrehajtásából a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának fennállására következtethetett. Ezenfelül az Elsőfokú Bíróság másodszor is tévesen alkalmazta jogot, és ellentmondásosan indokolta a megtámadott ítéletet, amikor megállapította, hogy a Bizottság csak a saját magatartása miatt szankcionálta az Erste Bankot, az RZB-t és az ÖVAG-ot, amikor a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését nekik tulajdonította.

527. Mivel a per állása véleményem szerint megengedi az ügy eldöntését, azt javasolom a Bíróságnak, hogy az alapokmánya 61. cikkének első bekezdése értelmében maga döntsön érdemben az Elsőfokú Bíróság előtt érvényesített e két megtámadási jogalapról.

A – *Az első jogalapról, amelyet arra alapítottak, hogy tévesen értékelték a jogsértés súlyát és a bírság alapösszegét annak figyelembevételével, hogy nem bizonyították a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását*

1. A felek érvei

528. Az Elsőfokú Bíróság előtt előterjesztett megsemmisítés iránti keresetében valamennyi érintett bank azt a módot kifogásolta, ahogy a Bizottság a bírság alapösszegét megállapította [175]. Arra hivatkoztak, hogy a jogsértést tévesen minősítették különösen súlyosnak. Különösen azt róják fel a Bizottságnak, hogy – az iránymutatást megsértve – nem vizsgálta a jogsértésnek az érintett piacokra gyakorolt konkrét hatását, és megelégedett azzal, hogy a kartell végrehajtásának puszta állítása alapján megállapítsa, hogy az hatást gyakorolt a piacra, anélkül hogy annak jelentőségét vizsgálta volna. Ennek megfelelően tévesen állapították meg a bírság alapösszegét.

175 – A fellebbező mellett a Bank für Arbeit und Wirtschaft AG (a továbbiakban: BAWAG), a PSK, a Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank AG (a továbbiakban: NÖ-Hypo) és a Raiffeisenlandesbank Niederösterreich-Wien AG (a továbbiakban: RLB) is keresetet terjesztett elő. Az RLB 1997-ben egyesült a Raiffeisenbank Wien AG-vel (a továbbiakban: RBW).

2. Elemzés

529. Véleményem szerint ez a jogalap helytálló, mégpedig a következő okokból.

530. A vitatott határozatban a jogsértés különösen súlyoskénti minősítése a jogsértés jellegének, földrajzi kiterjedésének figyelembevételéből és a kartell piacra gyakorolt hatásának fennállásából következik. E szempontot figyelembe vették a jogsértés minősítése és így a bírság kiindulási összegének megállapítása során. Ezt a megállapítást már a vitatott határozat szövege igazolja.

531. A vitatott határozat (430) preambulumbekezdésében a Bizottság rögzíti, hogy a jelen ügyben a versenykorlátozó megállapodások végrehajtása valójában a bankpiacra gyakorolt hatást, jóllehet e határozat (436) preambulumbekezdésében megállapította, hogy nem lehet e hatásokat egzakt módon számszerűsíteni, azaz meghatározni azokat a kamatlábakat és jutalékokat, amelyeket a bankok megállapodás hiányában alkalmaztak volna. A kartell konkrét hatását, amelyet a bírság megállapítása során figyelembe vettek, e határozat (508)–(510) preambulumbekezdésében említik. Ott utalnak a vitatott határozat (410) és (430)–(436) preambulumbekezdésére, amelyekben csupán azt fejtik ki az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása céljából, hogy hogyan alkalmazták a bankok a szóban forgó megállapodásokat.

532. A vitatott határozat (431) preambulumbekezdésében a kartell határozatainak végrehajtásával kapcsolatos olyan konkrét példákra utalnak, mint a hitelkamatok csökkentése vagy a betéti kamatok módosítása. E határozat (432) preambulumbekezdésében kifejtik, hogy a bankok felhasználták a kerekasztalok során szerzett ismereteket, e határozat (433) preambulumbekezdése szerint pedig a bankok maguk értékelték a megállapodásaik tényleges végrehajtását. A vitatott határozat (434) preambulumbekezdésében a Bizottság kifejti, hogy a bankok nem találkoztak volna rendszeresen és olyan gyakorisággal, ha a találkozók teljesen hatástalanok lettek volna. Végül a Bizottság e határozat (435) preambulumbekezdésében rámutat arra, hogy a számítási módszerekkel és paraméterekkel kapcsolatos információcsere által kiváltott versenykorlátozó hatást annál jelentősebbnek kell értékelni, minél kisebbek a bankok kamatrései.

533. A vitatott határozatból nem állapítható meg, hogy a Bizottság megkísérelte a kartell végrehajtását és a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását – amennyire lehetséges – külön vizsgálni. Úgy tűnik számomra, hogy a Bizottság az elemzésében nem említ olyan objektív gazdasági tényezőt, amelynek alapján lehetséges lenne – a szó tulajdonképpeni értelmében – mérni a megállapodásoknak a banki termékek és szolgáltatások osztrák piacára gyakorolt hatását. Egyetlen helyen sem esik szó ugyanis a piaci helyzetről, valamint a jogsértés elkövetése előtt és után alkalmazott árakról és banki jutalékokról. E körülmények alapján különösen nehéz annak bizonyítása, hogy a megállapodások végrehajtása mennyiben gyakorolhatott konkrét hatást

a piaci szerkezetre vagy az árszintre, amelyeket a szóban forgó kartell éppen ellenőrzött [176]. Ezenkívül a rendszeres banki találkozóknak a vitatott határozat (434) preambulumbekezdésében kifejtett mutatója véleményem szerint puszta találgatás.

534. E szempontokra tekintettel úgy vélem, hogy a Bizottság nem a jogilag megkövetelt módon és a bírság kiszabása céljából bizonyította a kartellnek a banki termékek és szolgáltatások piacára az 1995-től 1998-ig terjedő időszakban gyakorolt konkrét hatását.

535. Most azt kell megvizsgálni, hogy e következtetésnek milyen jelentősége van a jogsértés minősítése és a Bizottság által megállapított alapösszeg szempontjából.

536. Először úgy vélem, hogy a Bizottság által elkövetett értékelési hiba nem gyakorolt hatást a jogsértés különösen súlyoskénti minősítésére.

537. Az általam a jelen indítvány 259–261. pontjában már ismertetett okokból a szóban forgóhoz hasonló árkartellek ugyanis a piacra gyakorolt konkrét hatásuktól és az érintett piac földrajzi kiterjedésétől függetlenül a jellegük alapján különösen súlyos jogsértésnek minősülnek. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy e megállapodásokat az EK 81. cikk (1) bekezdésének a) pontjában az olyan megállapodások egyik példájaként említik, amelyeket a közös piaccal kifejezetten összeegyeztethetetlennek nyilvánítanak. E megállapodások a verseny velük együtt járó súlyos megzavarásán kívül piacralépési akadályokat létesítenek, mivel a feleket árak betartására kötelezik, és így meghiúsítják az EK-Szerződés fő célkitűzését, a közösségi piac integrációját.

538. Ezenkívül az a benyomásom, hogy a Bizottság a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásával kapcsolatos kritériumnak nem tulajdonított elsődleges jelentőséget a bírság kiindulási összegének megállapítása során. Az értékelését ugyanis más szempontokra is alapította, nevezetesen annak megállapítására, hogy a jogsértést a jellege szerint különösen súlyosnak kell minősíteni (a vitatott határozat (506) és (507) preambulumbekezdése), és arra a mértékre, amennyiben az érintett vállalkozások a gazdasági erejük alapján torzíthatták a versenyt (a vitatott határozat (515)–(519) preambulumbekezdése).

539. Úgy vélem ezért, hogy a Bizottság jogosan minősíthette a jogsértést különösen súlyosnak.

176 – A vitatott határozat (426) preambulumbekezdése.

540. Ellenben az a körülmény, hogy a Bizottság a piacra gyakorolt állítólagos hatást nem bizonyította, véleményem szerint kétségbe vonja a jogsértés súlya alapján megállapított kiindulási összeg értékelését. Ahogy fent kifejtettem, a Bizottság ugyanis a bírság alapösszegét a jogsértés súlya alapján azon körülmény figyelembevételével állapította meg, hogy e jogsértés álláspontja szerint hatást gyakorolt a piacra, jóllehet a kartell tartama alatt jelentkező ilyen hatást nem bizonyítottak.

541. Ennélfogva azt javasolom a Bíróságnak, hogy adjon helyt e jogalapnak, és korlátlan felülvizsgálati jogkörében változtassa meg a bírság azon kiindulási összegét, amelyet a Bizottság a vitatott határozat (520) preambulumbekezdésében a fellebbezők tekintetében megállapított.

542. Ezzel kapcsolatban szükséges utalni arra a módszerre, amelynek alapján a Bizottság e bírságok mértékét számította.

543. A vitatott határozat (515)–(519) preambulumbekezdéséből megállapítható, hogy a Bizottság a bírságnak az iránymutatásban a különösen súlyos jogsértésekre megállapított 20 millió eurós összegét súlyozta annak érdekében, hogy figyelembe vegye egyrészt a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását, másrészt pedig az egyes vállalkozások tényleges gazdasági erejét, valamint hogy biztosítsa a bírság elrettentő erejét [177].

544. A vitatott határozat (519) preambulumbekezdéséből e tekintetben kitűnik, hogy a Bizottság a vállalkozásokat a piaci részesedésükre vonatkozóan rendelkezésére álló adatok alapján öt csoportba sorolta. Ahogy az ellenkérelme 143. pontjában előadja, a Bizottság ezenfelül a vállalkozások minden csoportja tekintetében olyan irányértékeket adott meg, amelyek körül az érintett vállalkozások piaci részesedései elhelyezkednek. A vitatott határozat (520) preambulumbekezdése szerint továbbá a Bizottság a vállalkozások minden csoportja tekintetében megállapította a bírság alapösszegét.

545. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint az ezen irányértékek közötti eltérések következetesek és objektíve indokoltak az első négy csoport tekintetében [178]. Az ötödik csoport tekintetében az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 424–427. pontjában kifejtette, hogy a Bizottság nem lépte túl a mérlegelési mozgásterét, amikor az 1%-nál kisebb piaci részesedéssel rendelkező valamennyi vállalkozást a közöttük esetlegesen fennálló relatív méretkülönbség ellenére e csoportba sorolta.

177 – Az iránymutatás 1.A. pontjának első és negyedik bekezdése.

178 – A másodiktól a negyedik csoportig az irányérték minden esetben a felsőbb csoport irányértékének a fele, és ugyanez a helyzet a megfelelő kiindulási összegek tekintetében (lásd a megtámadott ítélet 424. pontját).

546. A Bizottság a következő számítási alapot választotta:

	A piaci részesedések irányértéke	**A bírság alapösszege** ***(millió euróban)***
I. csoport (GiroCredit/Erste Bank és RZB)	>22%	25
II. csoport (BA és CA)	11%	12,5
III. csoport (Erste Bank a GiroCredittel való egyesülés előtt, BAWAG és ÖVAG)	5,5%	6,25
IV. csoport (PSK és PSK-B)	2,75%	3,13
V. csoport (NÖ-Hypo és RBW/RLB)	<1%	1,25

547. Nem tudom, hogy a Bizottság milyen mértékben vette figyelembe a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatására vonatkozó kritériumot a bírság alapösszegének megállapítása során. Azt sem tudom, hogy milyen arányt képviselt e kritérium a másik két kritériumhoz, nevezetesen a vállalkozás gazdasági súlyához és a bírság elrettentő erejéhez képest. Ezért abból indulok ki, hogy a Bizottság által elvégzett emelés oszthatatlan egészet képez.

548. Az első csoportba tartozó vállalkozások, nevezetesen a GiroCredit/Erste Bank (az egyesülésük után) és az RZB tekintetében azt állapítom meg, hogy a különösen súlyos jogsértésekre meghatározott 20 millió euró alapösszeget 5 millió euróval emelték e három kritérium figyelembevétele érdekében. Azon hatások kiküszöbölése érdekében, amelyek a bírság azon emelésével állnak összefüggésben, amely a jogsértés konkrét hatására vonatkozó kritérium téves figyelembevételének következménye, és a fenti fejtegetések figyelembevételével azt javasolom a Bíróságnak, hogy csökkentse ezt az összeget 20 millió euróra, tehát arra az összegre, amely különösen súlyos jogsértés esetén tekintetbe jön.

549. A vállalkozások többi csoportja, közöttük a BA-CA és az ÖVAG tekintetében azt állapítom meg, hogy e küszöbértéket e vállalkozások csekély gazdasági súlya alapján jelentősen csökkentették. Azt javasolom

a Bíróságnak, hogy e vállalkozások tekintetében olyan mértékű csökkentést alkalmazzon, amely megfelel annak a mértéknek, amelynek alkalmazását az első csoport vállalkozásai tekintetében javasolom, tehát a bírság alapösszegének egyötödével való csökkentését.

550. Azt javasolom ezért a Bíróságnak, hogy a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatása hiányának figyelembevételével a következőképpen változtassa meg a Bizottság által az Erste Bankkal, az RZB-vel, a BA-CA-val és az ÖVAG-gal szemben a jogsértés súlya miatt kiszabott bírság alapösszegét:

	A vitatott határozat címzettjei	**A bírság alapösszege a piacra gyakorolt konkrét hatás hiányában *(millió euróban)***
I. csoport	GiroCredit/Erste Bank (az egyesülés után)	20
	RZB	20
II. csoport	BA	10
	CA	10
III. csoport	Erste Bank (a GiroCredittel való egyesülés előtt: EÖ)	5
	ÖVAG	5

B – *A második jogalapról, amelyet arra alapítottak, hogy tévesen sorolták be az Erste Bankot, az RZB-t és az ÖVAG-ot a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének megállapítása céljából*

551. Az Elsőfokú Bíróság előtt előterjesztett megsemmisítés iránti keresetében az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG azt az álláspontot képviseli, hogy a csoportba sorolásuk jogellenes, mivel a Bizottság a decentralizált takarékpénztári ágazat, Raiffeisen-ágazat és takarékszövetkezeti ágazat csúcsintézményeiként nekik tulajdonította az ágazatuk teljes piaci részesedését.

1. A vitatott határozatról

552. A vitatott határozatban a következő megfontolásokkal igazolják, hogy a központi intézményeknek tulajdonították a decentralizált ágazatuk piaci részesedését:

„(515) A jelen esetben különösen súlyosnak minősülő jogsértéseket illetően a kiszabható bírságok skálája lehetővé teszi annak a figyelembevételét, hogy az érintett vállalkozások milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek a verseny jelentős torzítására. [E skála lehetővé teszi], hogy a bírság összege olyan szinten kerüljön kiszabásra, amely biztosítja a megfelelő elrettentő hatást. Az efféle eltérő bánásmód a jelen esetben különösen indokolt, mivel jelentős méretbeli különbségek léteznek a jogsértésben részt vevő vállalkozások és csoportok között.

(516) A jelen ügyben figyelembe kell venni az osztrák bankpiac sajátosságait. Nem lenne reális az Erstének, az RZB-nek és az ÖVAG-nak a hálózaton belüli jelentőségét, valamint a verseny fogyasztók kárára történő torzítására vonatkozó tényleges lehetőségét pusztán a kereskedelmi banki tevékenységükre korlátozni.

(517) Az iratokból – épp ellenkezőleg – igen egyértelműen kitűnik, hogy e vállalkozások, mint csoportjuk élén álló társaságok, hozzájárultak egész Ausztriában a hálózat hatékonyságához a csoporton belüli intenzív információcserének köszönhetően. Ezen intézmények nem csupán a saját érdekeiket képviselték, hanem a csoportjuk érdekeit is, és ebben az értelemben a többi résztvevő úgy tekintette őket, mint az adott csoportok képviselőit. Tehát a megállapodások nem csupán a különböző bankok, hanem a különböző csoportok között is születtek.

(518) E csúcsintézmények mögötti csoportok – a takarékpénztári, a [Raiffeisen-banki] és a népbanki csoport – figyelmen kívül hagyása nem megfelelő, és a gazdasági valóságtól távol eső bírságok kiszabását vonná maga után, amelyeknek nem lenne semmi elrettentő ereje. A bírságok csak akkor bírnak ténylegesen megfelelő elrettentő erővel, ha a csúcsintézmények a későbbiekben nem vennének részt a csoportjuk képviselőjeként összehangolt magatartásban."

553. A vitatott határozat (519) preambulumbekezdésében a Bizottság ezért a GiroCreditet/Erste Bankot és az RZB-t az első csoportba, az ÖVAG-ot pedig a harmadik csoportba sorolta be, és a bírságuk alapösszegét ennek megfelelően állapította meg.

2. A felek érveinek összefoglalása [179]

554. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG először azt adja elő, hogy a Bizottság jogi szempontból tévesen értelmezte a feltételeket, amelyek között valamely vállalkozás piaci részesedése valamely másik vállalkozásnak tudható be a bírság kiszámítása céljából. Előadják, hogy az a tény, hogy a Bizottság az ágazatukba tartozó bankok piaci részesedéseit a központi intézményeknek tudja be, azt vonja maga után, hogy az előbbiek összességének a magatartását ez utóbbiaknak rója fel. Kifejtik, hogy e beszámításnak nincs jogalapja, és ellentétes a versenyjog megsértéséért való felelősség személyes jellegével, mivel az ágazatok nem tekinthetőek gazdasági egységeknek.

555. Az Erste Bank és az ÖVAG másodszor arra hivatkozik, hogy a Bizottság megsértette a védelemhez való jogát és az indokolási kötelezettséget. Az Erste Bank kifogásolja, hogy a Bizottság megsértette a védelemhez való jogát, mivel a kifogásközlésből nem tűnik ki a Bizottság azon szándéka, hogy a központi intézményeknek tudja be a csoportjuk piaci részesedéseit. Ezenkívül az Erste Bank és az ÖVAG úgy érvelnek, hogy sem az információk decentralizált bankoknak való állítólagos továbbítását, sem ez utóbbiak csúcsintézmények általi állítólagos képviseletét nem említi a kifogásközlés.

556. Harmadszor, az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG vitatja a ténymegállapításokat, amelyekre a Bizottság a piaci részesedések betudásának indokolását alapította, valamint vitatja e tények értékelését. Lényegében azt kifogásolják, hogy a Bizottság figyelmen kívül hagyta a decentralizált bankok jogi és gazdasági önállóságát, és kiemelik, hogy nem adhatnak utasításokat az ágazatuk intézményeinek.

179 – Emlékeztetek a felek érveinek a megtámadott ítélet 339–354. pontjában szereplő ismertetésére.

557. A csúcsintézmények és a decentralizált bankok közötti információcseréket illetően az RZB elismeri, hogy sor került ilyen információcserére az ágazatán belül, de vitatja, hogy a belső információ és képviseleti mechanizmusok külön a megállapodások végrehajtása végett jöttek volna létre.

558. Az Erste Bank és az RZB vitatják továbbá a vitatott határozat (61) és (517) preambulumbekezdésében szereplő megállapításokat, amelyek szerint a decentralizált ágazatuk „képviselői" voltak és/vagy a többi bank annak tekintette őket. Végül az Erste Bank úgy érvel, hogy a Bizottság nem hivatkozhat a bécsi kerekasztaloknak a regionális kerekasztalokra gyakorolt állítólagos hatására a vitatott beszámítás indokolásaképpen.

559. A Bizottság főképp arra hivatkozik, hogy meg kell különböztetni az egyik vállalkozás jogsértő magatartásáért való felelősség másik vállalkozásnak történő beszámítását és a vállalkozásoknak a bírság kiindulási összegének meghatározása céljából történő csoportokba sorolását, és előadja, hogy valamennyi csúcsintézményt csak a saját magatartásáért szankcionálta, azaz azért, hogy a decentralizált ágazata intézményeinek szánt vagy azoktól származó információk továbbításával mennyiben járult hozzá a kartell működéséhez Ausztria egész területén. Szerinte a gazdasági egység hiányára, valamint a vállalkozások társulására alkalmazandó szabályokra alapított érvek nem relevánsak. Úgy véli, hogy – tekintettel az iránymutatásra – a piaci részesedések figyelembevétele indokolt, mivel tekintetbe kell venni a csúcsintézményeknek a verseny zavarására irányuló tényleges lehetőségeit. Végül úgy érvel, hogy a csúcsintézmények a csoportjaikkal közös gazdasági tevékenységet gyakorló egységet képeznek, hasonlóan a gazdasági egységekhez.

3. Elemzés

560. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG által előterjesztett első kifogást megalapozottnak tartom.

561. Véleményem szerint ugyanis a Bizottság azon szankció mértékét, amelyet e vállalkozásokkal mint központi intézményekkel szemben ki akart szabni, nem állapíthatta meg úgy, hogy nekik tulajdonította a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését, jóllehet nem tudta be nekik ez utóbbiak jogsértését.

562. Az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik bekezdése szerint a Bizottság a bírság alapösszegének megállapítása során csak „a jogsértők tényleges gazdasági lehetőségeit" veheti figyelembe.

563. A vitatott határozatból azonban megállapítható, hogy a Bizottság az RLB, a Raiffeisen-ágazat nyolc bankjának egyike kivételével a decentralizált ágazatok bankjai ellen nem indított eljárást az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint.

564. E határozatból kitűnik továbbá, hogy a Bizottságnak nem is állt szándékában, hogy a csúcsintézmények felelősségét állapítsa meg a decentralizált ágazatok bankjai által esetlegesen elkövetett jogsértések miatt.

565. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG ugyanis csak csúcsintézményként címzettje e határozatnak, ez azonban nem terjed ki rájuk mint a decentralizált ágazatuk bankjai nevében és felelősségére eljáró képviselőkre.

566. Ezt már a vitatott határozat (9) preambulumbekezdésének szövege igazolja, amelyben azokat a hitelintézeteket említik, amelyek e határozat címzettjei:

„b) [Erste Bank]

Az Erste [Bank] – a GiroCredit Bank Aktiengesellschaft der Sparkassennel való 1997. október 4-i egyesülés óta – az összesen körülbelül hetven takarékpénztárból álló *takarékpénztári csoport csúcsintézménye*. [A takarékpénztárak hálózatán belül különleges kapcsolatok állnak fenn, amelyek azt a *csoportéhoz hasonló szerkezettel* ruházzák fel. Csúcsintézménykénti minőségében [az] Erste [Bank] különböző szolgáltatások nyújtására köteles a hozzá társult takarékpénztárakkal szemben, valamint arra, hogy feladatait a takarékpénztárak érdekeinek tiszteletben tartásával teljesítse, amiből egy jogokkal és kötelezettségekkel szorosan átszőtt hálózat következik.] […] A takarékpénztári csoport piaci részesedése az Erste [Bankkal] együtt körülbelül 30%. [Az Erste Bank piaci részesedése önmagában körülbelül 7%.] […]

c) [RZB]

Az RZB az osztrák Raiffeisen-bankcsoport csúcsintézménye. Ez utóbbi háromszintű szerkezettel rendelkezik. [Az első szint körülbelül 615 jogilag önálló helyi Raiffeisen bankot foglal magában. Második szintként az osztrák tartományok szintjén nyolc regionális Raiffeisen-Landesbanken bank működik. A harmadik szintet az RZB alkotja, amelynek tőkéjével több mint 80%-ban az RLB rendelkezik. *A Raiffeisen bankok jogilag önnálló egységek, amelyek nincsenek alárendelve az RLB és/vagy az RZB utasításainak*]. A Raiffeisen-bankcsoport körülbelül 22%-os piaci részesedéssel rendelkezik. […] A Raiffeisen-

bankcsoport képviselőjeként funkciója mellett az RZB maga is bonyolít banki ügyleteket külföldi tevékenységeket és a nagyvállalati ügyfelek kiszolgálását érintő súlyponttal. [Az RZB piaci részesedése önmagában körülbelül 2%].

[…]

f) [ÖVAG]

Az ÖVAG a kétszintű takarékszövetkezeti csoport csúcsintézménye, amely az első szinten körülbelül hatvan önálló takarékszövetkezetből áll. A takarékszövetkezetek fontos területeken […] szorosan együttműködnek és ezek az ÖVAG többségi tulajdonosai. A takarékszövetkezeti csoport piaci részesedése körülbelül 7%-ot tesz ki. [Az ÖVAG piaci részesedése önmagában véve kevesebb, mint 1%.] […]

[…]

h) [RLB]

1997-ben az [RBW] beolvadással történő átalakulás útján egyesült a fő részvényesével, az RLB-vel. [Ezelőtt az RLB csupán nagyon korlátozott mértékben bonyolított le saját ügyleteket.] Az RLB/RBW tevékenységi területe a szövetségi fővárosra, Bécsre korlátozódott, ahol körülbelül 5%-os piaci részesedéssel rendelkezett.” [180]

567. Ez az ismertetés utal arra, hogy milyen intézmények ellen akart a Bizottság eljárást indítani az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint. Ez lehetővé teszi a bankcsoportok szerkezetének jobb megértését, és teljesen világosan jelzi, hogy a decentralizált ágazatok bizonyos bankjai – itt a Raiffeisen bankok – „jogilag önálló egységek, amelyek nincsenek alárendelve az RLB és/vagy az RZB utasításainak” [181].

180 – Kiemelések tőlem.

181 – A vitatott határozat (9) preambulumbekezdésének c) pontja, hivatkozás a jelen indítvány előző pontjában.

568. Sem ezen ismertetésből, sem pedig a bizottsági vizsgálat további menete során szolgáltatott információkból nem állapítható meg, hogy a csúcsintézmények a decentralizált ágazatuk bankjaival gazdasági egységet képeztek volna, és hogy – a bankcsoporton belül játszott szerepükre tekintettel – e bankokra nézve kötelezettségeket állapíthattak volna meg [182].

569. Ez még egyértelműbben kitűnik abból, hogy a Bizottság az RLB, a Raiffeisen-ágazat egyik regionális bankja ellen annak a „Lombard-hálózatban" való részvétele miatt egyedileg indított eljárást, és a vállalkozás saját piaci részesedése alapján számított bírságot szabott ki vele szemben. A Raiffeisen-ágazat tekintetében tehát a Bizottság a második, regionális szinten működő bank, nevezetesen az RLB és a harmadik, központi szinten működő bank, nevezetesen az RZB ellen külön indított eljárást.

570. Ennélfogva a Bizottság számára véleményem szerint nem volt lehetséges, hogy figyelembe vegye a decentralizált ágazatok bankjainak tényleges gazdasági erejét, még kevésbé pedig az, hogy ezt a gazdasági erőt a saját magatartásuk alapján megítélt csúcsintézményeknek tulajdonítsák.

571. A Bizottság által a vitatott határozat (517) preambulumbekezdésében felhozott azon körülmény, hogy az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG csúcsintézményként hozzájárult a hálózat hatékonyságához a csoporton belüli intenzív információcserének köszönhetően, nem volt elégséges ok, sőt még olyan kritérium sem, amely megengedte volna a Bizottságnak, hogy nekik tulajdonítsa e teljes csoport piaci részesedését.

572. A jogsértés miatti felelősség megállapítása és a megfelelő szankció kiszabása között ugyanis logikus és következetes összefüggésnek kell fennállnia. A Bizottság érveivel ellentétben nem két különböző eljárásról van szó, amelyeket különböző kritériumok alapján kellett lefolytatni. Az egyik feltételezi a másikat, és a szankció mértékét csak a jogsértő terhére megállapított támpontok alapján lehet meghatározni, ahogy ezeket a jelen ügyben a vitatott határozat 1. cikkében megjelölték. A jelen ügyekben a Bizottság azon információcserét, amely a csúcsintézmények és a decentralizált ágazatuk bankjai között megvalósulhatott, nem bizonyította, és még csak meg sem állapította az EK 81. cikk (1) bekezdése szempontjából. Azáltal, hogy a Bizottság ezt az információcserét figyelembe vette a bírság kiszabásának szakaszában, nemcsak a fellebbezők terhére rótt jogsértés jellegét változtatta meg, hanem rontotta is azok helyzetét.

182 – Lásd a vitatott határozat (58)–(62), (358)–(361) és (516)–(518) preambulumbekezdését.

573. Az ilyen érvelésnek nyilvánvalóan nincs jogalapja.

574. Ezenfelül ez az érvelés ellentmondásos. Emlékeztetek ugyanis arra, hogy a Bizottság egyedileg indított eljárást az RLB ellen, amely nem más, mint a Raiffeisen-ágazat egyik regionális bankja. Ahogy a vitatott határozat (519) preambulumbekezdéséből megállapítható, az RLB-t a piaci részesedése figyelembevételével az ötödik csoportba sorolták be. A Bizottság tehát kétszer vette figyelembe e vállalkozás piaci részesedését, először, amikor az RZB-nek tulajdonította a Raiffeisen-ágazat valamennyi bankjának piaci részesedését, másodszor pedig az RLB csoportba sorolása keretében.

575. E szempontok alapján úgy vélem, hogy a Bizottság így nem tulajdoníthatta az Erste Banknak, az RZB-nek és az ÖVAG-nak a decentralizált ágazatok bankjainak piaci részesedését a csoportba sorolásuk céljából. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG csak a kartellben való kereskedelmi bankként, nem pedig a decentralizált ágazata csúcsintézményeként részvételére tekintettel szankcionálható.

576. Ennek megfelelően tévesnek tartom az Erste Banknak és az RZB-nek az első csoportba, valamint az ÖVAG-nak a harmadik csoportba való besorolását, így pedig helytelennek tartom a Bizottság által velük szemben kiszabott bírság mértékét.

577. E körülmények alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy az e három vállalkozás által első fokon érvényesített, a bírság alapösszegének megállapítása céljából történő csoportba sorolásuk téves értékelésével kapcsolatos jogalapoknak adjon helyt. Azt javasolom továbbá, hogy a Bíróság helyezze hatályon kívül a vitatott határozat 3. cikkét annyiban, amennyiben a Bizottság az Erste Bankkal, az RZB-vel és az ÖVAG-gal szemben kiszabott bírságot téves értékelési kritérium alapján számította.

578. A Bíróság feladata annak megítélése, hogy e három vállalkozás közül az egyes vállalkozások melyik csoportba tartoznak, és hogy adott esetben korlátlan felülvizsgálati jogkörében megváltoztassa a velük szemben kiszabott bírság alapösszegét.

579. Ennek érdekében ezt a számítást a Bizottság által alkalmazott elemzési módszerre kell alapítani, és figyelembe kell

venni azt a korrekciót, amelyet arra tekintettel javasoltam, hogy nem bizonyították a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását.

580. A Bizottság által alkalmazott elemzési módszer tekintetében emlékeztetek arra, hogy a Bizottság az érintett bankokat és bankcsoportokat az azok piaci részesedéséről rendelkezésére álló információk alapján öt csoportba sorolta be. Ahogy a jelen indítvány 546. pontjában szereplő táblázatból megállapítható, a Bizottság ezenfelül olyan irányértékeket állapított meg a vállalkozások minden csoportja tekintetében, amelyek körül az érintett vállalkozások piaci részesedései elhelyezkednek, valamint meghatározta a bírság alapösszegét.

581. Az érintett vállalkozások legtöbb piaci részesedését a vitatott határozat 17. lábjegyzetében feltüntették. A számok a magánszemélyekkel és vállalkozásokkal kötött ügyletekre vonatkoznak (aktív és passzív oldal), és a Bizottságnak a bankok egyesülése területén hozott határozataiból [183], üzleti jelentésekből, kiadványokból és más nyilvánosan hozzáférhető forrásokból származnak. A Bizottság ellenkérelmének 190. pontjából kitűnik, hogy ezek az adatok az 1997–1999. évre vonatkoznak.

582. A vitatott határozatban ellenben sem a takarékpénztári csoportnak az Erste Bank általi átvétele előtti piaci részesedését, sem pedig a GiroCreditnek az e folyamat előtti saját piaci részesedését nem tüntették fel. A Bizottság ellenkérelmének 145. pontjából azonban megállapítható, hogy az az előbbi piaci részesedést 23%-ban határozta meg. Az Elsőfokú Bíróság 12.b) kérdésére adott bizottsági válasz ezenfelül azt jelzi, hogy a GiroCredit egyedi piaci részesedését a Bizottság IV.M.873 sz. Bank Austria/Creditanstalt ügyben 1997. március 11-én hozott határozatában [184] szereplő adatok alapján 4,8%-ban állapították meg.

183 – Lásd a Bizottság COMP/M.2140 sz. BAWAG/PSK ügyben 2000. november 7-én hozott határozatának (9) preambulumbekezdését, a COMP/M.2125 sz. HypoVereinsbank/Bank Austria ügyben 2000. november 14-én hozott határozatának (21) preambulumbekezdését és a COMP/M.2402 sz. Creditanstalt/RZB/JV ügyben 2001. július 2-án hozott határozatának (15) preambulumbekezdését. Ezeket a határozatokat mind közzétették a http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases internetes oldalon.

184 – Ez a határozat is elérhető a http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases internetes oldalon.

583. A vizsgálat e szakaszában a következő adatok állnak rendelkezésemre [185]:

	Piaci részesedés	**A Bizottság értékelése**			**1. sz. korrekció**
		Figyelembe vett piaci részesedés	Csoport	Bírság	Bírság konkrét hatások hiányában
Erste Bank/ GiroCredit *(az egyesülés után)*	Takarékpénztári csoport, beleértve az Erste Bankot az egyesülés után: 30% – Erste Bank: 7% Takarékpénztári csoport az egyesülés előtt, beleértve a GiroCreditet: 23% – GiroCredit: 4,8%	30%	I.	25	20

185 – A bírság összege millió euróban szerepel.

RZB	Raiffeisen-csoport: 22% – RZB: 2%	22%	I.	25	20
Erste Bank *(az egyesülés előtt: EÖ)*	7%	7%	III.	6,25	5
ÖVAG	Takarékszövetkezeti csoport: 7% – ÖVAG: 1%	7%	III.	6,25	5

584. Ezután el kell végezni a fellebbezők újabb csoportba sorolását a saját piaci részesedésük figyelembevételével (2. sz. korrekció).

585. Az Erste Bank/Giro Credit tekintetében úgy vélem, hogy azon jogsértés miatti felelősség, amelyet a GiroCredit kereskedelmi bankként, nem pedig a takarékpénztári ágazat csúcsintézményeként követett el 1995. január 1-je óta, a GiroCreditnek az Erste Bank általi, 1997 októberében történt átvétele után átszállt ez utóbbira. Ezért az Erste Bank és a GiroCredit saját piaci részesedését kell figyelembe venni, amely együttesen 11,8%-ot tesz ki.

586. Ennek megfelelően az Erste Bank/GiroCredit az egyesülés után véleményem szerint jelenleg a második csoportba tartozik. E csoport tekintetében a Bizottság 12,5 millió euró alapösszegű bírságot állapított meg, amelyet időközben 10 millió euróra helyesbítettem és csökkentettem.

587. Az RZB és az ÖVAG piaci részesedése 2%-ot, illetve 1%-ot tesz ki. E két vállalkozást véleményem szerint a negyedik csoportba kell besorolni. E csoport tekintetében a Bizottság 3,13 millió euró alapösszegű bírságot állapított meg, amelyet időközben a kartell piacra gyakorolt konkrét hatása bizonyításának hiányában 2,5 millió euróra helyesbítettem és csökkentettem.

588. Itt ismertetem az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG új csoportba sorolását, valamint a velük szemben a jogsértés súlyának megfelelően – véleményem szerint – kiszabható bírság alapösszegét:

	A vitatott határozatban megjelölt piaci részesedés	**2. sz. korrekció**		
		A figyelembe veendő piaci részesedés	Csoport	A bírság alapösszege a jogsértés súlyának megfelelően *(millió euróban)*
Erste Bank/ GiroCredit *(az egyesülés után)*	Erste Bank: 7% GiroCredit: 4,8%	11,8%	II.	10
Erste Bank *(az egyesülés előtt: EÖ)*	7%	7%	III.	5
RZB	2%	2%	IV.	2,5
ÖVAG	1%	1%	IV.	2,5

589. Ezután meg kell határozni a valamennyi fellebbezővel szemben kiszabott bírság végleges összegét először a Bizottság által a jogsértés súlya miatt végrehajtott emelés figyelembevételével.

590. A jogsértés súlya alapján megállapított kiindulási összegeket – a GiroCredittel való egyesülése előtti Erste Bank (EÖ) tekintetében megállapított alapösszeg kivételével – mind 35%-kal emelték. E vállalkozás esetében

a Bizottság csak 30%-os emelést hajtott végre, mivel kereskedelmi bankként csak három évig vett részt a jogsértésben [186].

591. Másodszor figyelembe kell venni azt, hogy a Bizottság nem ismert el enyhítő vagy súlyosító körülményeket [187], mindazonáltal a vitatott határozat címzettjeiként szereplő vállalkozások számára az engedékenységi közlemény alkalmazásával 10%-os csökkentést biztosított [188].

	A bírság alapösszege a jogsértés súlyának megfelelően *(millió euróban)*	**A bírság alapösszege a jogsértés súlyának és tartamának megfelelően *(millió euróban)***	**A bírság összege a vállalkozások együttműködésének figyelembevételével *(millió euróban)***
BA	10	13,5	12,15
Erste Bank/GiroCredit *(az egyesülés után)*	10	13,5	12,15
CA	10	13,5	12,15
Erste Bank *(az egyesülés előtt: EÖ)*	5	6,5	5,85
RZB	2,5	3,375	3,037
ÖVAG	2,5	3,375	3,037

592. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy a BA-CA-val, az Erste Bankkal, az RZB-vel és az ÖVAG-gal szemben kiszabott bírság összegét a következőképpen állapítsa meg:

– BA-CA: 24 300 000 euró

– Erste Bank: 18 000 000 euró

– RZB: 3 037 000 euró

186 – A vitatott határozat (521) és (522) preambulumbekezdése.

187 – A vitatott határozat (525)–(542) preambulumbekezdése.

188 – A vitatott határozat (543)–(559) preambulumbekezdése.

– ÖVAG: 3 037 000 euró.

596. A jelen ügyekben figyelembe kell venni, hogy a fellebbezők a kérelmeik többsége tekintetében pervesztesek lettek.

XI – Költségek

593. A Bíróság eljárási szabályzata 122. cikkének első bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozott és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről.

597. A fellebbezők által annak érdekében előadott megsemmisítési jogalapokat, hogy elérjék a vitatott határozat egészének megsemmisítését, véleményem szerint ugyanis el kell utasítani. Álláspontom szerint a fellebbezők ténylegesen megsértették az EK 81. cikk (1) bekezdését, ahogy a Bizottság a határozat 1. cikkében megállapította. A fellebbezők által annak érdekében előadott megtámadási jogalapok, hogy elérjék a Bizottság által a vitatott határozat 3. cikkében kiszabott bírság alapösszegének csökkentését, véleményem szerint a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését és a vitatott határozat 3. cikkének megsemmisítését eredményezik. A bírság alapösszegét azonban csak két értékelési kritérium tekintetében módosították.

594. Az eljárási szabályzat 69. cikke 2. §-ának első bekezdése alapján, amely ugyanezen szabályzat 118. cikke alapján a fellebbezési eljárásra is alkalmazandó, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte.

595. Ugyanezen szabályzat 69. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján részleges pernyertesség esetén, illetve kivételes okból a Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

598. Tekintettel arra, hogy nem bizonyították a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását, módosult a négy fellebbezővel szemben kisza-

bott bírság mértéke. Ezenfelül az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG azon téves jogalkalmazás figyelembevételével, amelyet a Bizottság a jogsértés súlyának értékelése céljából történő csoportba sorolásuk keretében elkövetett, további bírságcsökkentésben részesült.

599. Ennélfogva azt javasolom a Bíróságnak, hogy határozzon úgy, miszerint a BA-CA teljes egészében maga viseli saját költségeit, és kötelezze a BA-CA-t a Bizottság költségei 80%-ának viselésére.

600. Az Erste Bank, az RZB és az ÖVAG tekintetében azt javasolom a Bíróságnak, hogy határozzon úgy, miszerint azok maguk viselik saját költségeiket és kötelezze azokat a Bizottság költségei 70%-ának viselésére.

XII – Végkövetkeztetések

601. A fenti megfontolások alapján ezért a következő döntés meghozatalát javasolom a Bíróságnak:

1. Az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága T-259/02–T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletét helyezze hatályon kívül annyiban, amennyiben

   – az téves jogalkalmazáson alapul, mivel az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága azt állapította meg, hogy a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének meghatározása céljából az Európai Közösségek Bizottsága a kartell puszta végrehajtásából a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatásának létezésére következtethetett, valamint

– téves jogalkalmazáson és ellentmondásos indokoláson alapul, mivel az Európai Közösségek Elsőfokú Bírósága azt állapította meg, hogy a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének meghatározása céljából az Európai Közösségek Bizottsága az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG-nek, a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG-nek és az Österreichische Volksbanken AG-nek tulajdoníthatta a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését, jóllehet e bankok jogsértő magatartását nem tudta be nekik.

2) Egyebekben a fellebbezést utasítsa el.

3) Az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságánál az EK-Szerződés 81. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban a COMP/36.571/D-1 Osztrák bankok („Lombard Club") ügyben 2002. június 11-én hozott 2004/138/EK határozat megsemmisítése iránt előterjesztett kérelmeknek adjon helyt annyiban, amennyiben

– az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, a Bank Austria Creditanstalt AG és az Österreichische Volksbanken AG azt kéri, hogy semmisítsék meg a 2004/138 határozat 3. cikkét, mivel az Európai Közösségek Bírósága a jogsértés súlyának megítélése céljából nem bizonyította a jogsértés piacra gyakorolt konkrét hatását, és tévesen állapította meg a megfelelő bírság mértékét, és amennyiben

– az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG és az Österreichische Volksbanken AG azt kéri, hogy semmisítsék meg a 2004/138 határozat 3. cikkét, mivel az Európai Közösségek Bírósága a jogsértés súlyának megítélése és a bírság alapösszegének meghatá-

rozása céljából nekik tulajdonította a decentralizált ágazatuk bankjainak piaci részesedését.

4) A 2004/138 határozat 3. cikkében kiszabott bírságok mértékét változtassa meg a következőképpen:

– a C-125/07. P. sz. ügyben az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG-vel szemben kiszabott bírságot csökkentse 18 000 000 euróra;

– a C-133/07. P. sz. ügyben a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG-vel szemben kiszabott bírságot csökkentse 3 037 000 euróra;

– a C-135/07. P. sz. ügyben a Bank Austria Creditanstalt AG-vel szemben kiszabott bírságot csökkentse 24 300 000 euróra, és

– a C-137/07. P. sz. ügyben az Österreichische Volksbanken AG-vel szemben kiszabott bírságot csökkentse 3 037 000 euróra.

5) A C-125/07. P., C-133/07. P. és C-137/07. P. sz. ügyben az Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, a Raiffeisen Zentralbank Österreich AG és az Österreichische Volksbanken AG viselje a saját költségeit, valamint az Európai

Közösségek Bizottsága költségeinek 70%-át. Ez utóbbi a saját költségeinek 30%-át viselje.

6) A C-135/07. P. sz. ügyben a Bank Austria Creditanstalt AG viselje a saját költségeit, valamint az Európai Közösségek Bizottsága költségeinek 80%-át. Ez utóbbi a saját költségeinek 20%-át viselje.